

LABORATORIUM CHYMICO PHARMACEUTICUM,

De Productis Chymicis Humidis & Siccis.

OF HET

CHYMISCHE WERKHUYS DER APOTHEEKERS,

Van de Vogtige en Drooge Chymische

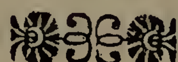
VOORTBRENGZELEN,

Behelzende de nodigste Grondregelen, Handgreepen, Kentekenen, Beproevingen, Gedaanten, Uitwerkzelen, en Verschillen van de geheele Chymie; met verscheyde nieuwe en vreemde Compositien voorzien.

DOOR

JEAN GEORGE RIGA,

APOTHECAR.

Te AMSTERDAM,
By JAN SCHURING, Boekverkooper in de Nes, op den hoek van de Lombartsteeg.
MDCCLXIX.

DEDICATIO,

DOMINO DOMINO

ABRAHAMO VAN HAGEN,

MEDICINÆ DOCTORI

ET COLLEGII MEDICI AMSTELODAMENSIS INSPECTORI MERITISSIMO.

DEDICATIO.

ILLUSTRISSIME, DOCTISSIME AC CELEBERRIME DOMINE!

MAximâ cum Submiſſione ac Obedientiâ Venio & Accedo, Dominationi Veſtræ propoſiturus, eodemque tempore palam facturus, quod ego ex mero Charitatis Incendio ergà proximum Inflammatus, ac Dei Auxilio adjutus, hunc Librum ſub Titulo Laboratorium Chymico Pharmaceuticum, de Productis Chymicis Humidis & Siccis, in lucem edere, nullatenus Dubito, quin magnam fructuum Copiam ille Sit allaturus, procreaturusque; & ſi res ità ſe habeat, dolendum Certè fuisſet, ejusmodi Librum in tenebris eſſe Sepultum.

Quâ de Cauſâ Summâ cum Reverentiâ Offero, Dedico Atque Conſacro Dominationi Veſtræ hunc

An-

Antedictum Chymiæ Librum,quam Dedicationem gratiosè accipere, Dignetur Dominatio Vestra, Exoptem.

Pro Cætero Vestram Dominationem humillimè Rogatam, imploratamque Volo, Spefretus Vivens, forè, ut Dominus me in Suam Protectionem & Tutelam Contrà omnes hostes Visibiles & Invisibiles Sit Assumturus, qui Summâ cum Humanitate & Reverentiâ permaneo Atque Emorior.

Celeberrimi Domini mei Tanquam Patroni mei Colendissimi

Humillimus & Obedientissimus Servus.

JOANNES GEORGIUS RIGA.
PHARMACOPOEUS.

BERIGT,

AAN DEN

LEZER.

Zie hier een Werkje onder den Tytel van Laboratorium Chymico Pharmaceuticum of het Werkhuis der Apotheekers, handelende van de vogtige en drooge Chymische voortbrengzelen. Ik twyffel niet, of deeze onderwyzingen zullen nog wel enig nut toebrengen, en byzonder voor die van geen groote Boekschat voorzien zyn; te meer daar, (zo ver ik weet) geen Boek het ligt ziet, welk op deeze korte manier is ingerigt; het geen my ook aangespoort heeft, om dit Werkje uit te geven.

Myn voornemen was eerst om het zelve in 't Latyn in 't ligt te brengen, maar wyl veele Leerlingen dier Taale niet volkoo-

koomen magtig zyn, zo heb ik het gegeven, gelyk het thans is.

Ik heb my altoos van Latynſche ſpreekwyzen bedient, om dat zy die zig in deeze Konſt oeffenen, genoegzaam gevorderd zyn, om het wel te kunnen verſtaan; te meer om dat de Chymiſche woorden, een oneigen betekenis in 't Nederduitſch hebbende, hier door ligtelyk misverſtand, of verwarring veroorzaakt zoude worden.

Tot geryf der Leerlingen zyn de Konſtwoorden in dit Werkje voorkoomende, in 't Nederduitſch, agter dit Werkje gevoegt, en om het de Leerlingen beter te doen verſtaan en bevatten is het by Vraagen en Antwoorden opgeſteld.

Zo 'er by geval een fout mogt begaan weezen, (en in 't byzonder, ten aanzien van myn gebrekkelyk Nederduits,) verzoek ik den Leezer hy zulks goedgunſtig over 't hooft gelieve te zien.

Meer oordeel ik niet in dit Berigt

 te

te moeten zeggen, als dat Ik wenſch dat het met zo veel vrugt mag gebruikt werden, als ik het in myn leedige uuren met genoegen heb opgeſteld.

INHOUD
VAN DE
AFDEELING.

CA-

A F D E E L I N G.

NB. GEEN EXEMPLAAREN ZYN ECHT, DAN DIE DEN AUTHEUR GETEKEND HEEFT.

J G Riga

LABORATORIUM CHYMICO PHARMACEUTICUM, OF HET CHYMISCHE WERKHUYS DER APOTHEEKERS.

Brevis Instructio de Chymiâ.

Vraag. 1. *Wat is de Chymie in het Generaal?*

Antwoord. De Chymie is een konst of wetenschap om Geschaapene dingen te Examineeren, van elkaar, en weder by elkaar te voegen, en de byeen gevoegde, van een te scheiden.

V. 2. *Hoe werd de Chymie verdeelt?*

A. In Alchymiam, Metallurgiam, in Chymiam Physicam, in Chymiam Medico practicam, in Chymiam pharmaceuticam, in Chymiam Anatomicam & Chyrurgicam, in Chymiam Oeconomicam, in Chymiam Curiosam.

V. 3. *Welke van deze is de voornaamste?*

A. De Chymia Physica, op de welke alle anderen betrekking hebben.

V. 4. *Wat is de eerste en voornaamste Wetenschap van de Chymische Deelen?*

A. De kennis der Zouten.

Vraag. 5. Wat voor Zaaken werden tot de gantſe Chymie gebruikt?

Antwoord. Daar toe kunnen alle zaaken, uit de drie Natuur Ryken gebruikt werden.

V. 6. Hoe werden de drie Natuur Ryken genaamt?

A. Het Regnum Animale, Vegetabile, & Minerale.

V. 7. Wat behoort tot het Regnum Animale?

A. Daar toe behooren alle Dieren, op de Aarden, in de Lucht en in het Water, ja de Menſch zelve.

V. 8. Wat behoort tot het regnum Vegetabile?

A. Alle Boomen, Kruiden, Planten, Bloemen, Wortels en wat op de Aarden groeid.

V. 9. Wat behoort tot het regnum Minerale?

A. Alle zouten, Aarden, Metaalen en Steenen.

V. 10. In wat regnum behoort Honing en Waſch?

A. In het regnum Vegetablie.

V. 11. Maar vermits het van de Beijen gemaakt word, dienden het onder het regnum animale gerekend te worden?

A. Het behoord evenwel onder het regnum Vegetabile, om dat de Beijen de Hooning en Waſch uit de Bloemen haalen, en niet van Natuur bezitten, diensvolgens zyn de Beijen, maar als vergaarders van Honing en Waſch aan te zien.

V. 12. In welk regnum behooren de Coraalen?

A. In het regnum Vegetabile.

V. 13. Maar dewyl de Coraalen in de Zee groejen, behoorden men ze immers te ſtellen onder het regnum Minerale?

A. De ouden hebben ze wel onder het regnum Minerale geplaats, dewyl ze Steenagtig zyn, maar is ook voor lange Jaaren aangemerkt, dat dit Steenagtig Boomgewas, een Baſt,

Zap,

Zap, en Bloemen hadden, vervolgens zoo hebben de laateren Chymici ze onder de Vegetabilia gesteld.

Vraag. 14. *Waarin bestaat Chymia Pharmaceutica?*

Antwoord. In de kennis en 't bereiden der Medicamenten.

V. 15. *Hoe werd die geen genaamt, die de Chymiam Pharmaceuticam verstaat en oeffent?*

A. Een Apothecar.

V. 16. *Wat word tot eenen Goeden Apothecar vereist?*

A. Dat hy niet alleen Chymiam Pharmaceuticam (schoon niet volkoomen ten minsten enigzints verstaat,) maar ook zyn Medicamenten met veel zorgvuldigheid bereid en klaarhoud.

V. 17. *Werd 'er niets anders van een Apothecar vereist?*

A. Ja! dat hy met een goeden Apotheek & Laboratorio moet voorzien zyn, en byzonder zorg draagen, van gemoedelyke Eerlyke en Geschikten Knegts, in zyn dienst te houden.

V. 18. *Hoe werd de plaats genaamt daar de Medicamente bewaard werden?*

A. Een Apotheek.

V. 19. *Hoe behoord een Goeden Apotheek gesteld te zyn?*

A. Dezelve moet niet alleen met ordre geschikt, maar ook met goede Vasibus, oprechte Materialen, Drogeryen, en Bereiden Medicamenten voorzien zyn.

V. 20. *Hoe moet een welgeconditioneert Laboratorium gesteld zyn?*

A. Zoo het moogelyk is dienden 't Helder, Hoog van Gewelf, Groot, van Steen, met een goeden Schoorsteen, en van alle soorten

van Chymische Instrumenten voorsien te weezen.

Vraag. 21. *Wat is een Chymisch Instrument?*

Antwoord. Een Chymisch Instrument is een Werktuig, dat tot Bereiden van Chymische zaaken gebruikt word.

V. 22. *Hoe werden de Instrumenten verdeelt?*

A. In Instrumenta Activa en Instrumenta Passiva.

V. 23. *Welk zyn de Instrumenta Activa?*

A. De Lugt, dewelke tot het Disteleeren, Fermenteeren, en Dergelyke vereischt word. Het vuur van Houd, Koolen, of Turf, aangaande de Instrumenta Passiva, dit zyn alle in het gebruyk zynde gereedschappen.

V. 24. *Hoe veelderley is het vuur?*

A. Tweederley als Ignis Naturalis & Artificialis.

V. 25. *welke is het Ignis Naturalis?*

A. Ignis Naturalis is de warmte die van de Zon voorkomt, zoo ook die welke door Paarden en Koejenmest gemaakt werd:

V. 26. *Welke is het Ignis Artificialis?*

A. Het gemaakte vuur van Houd, Koolen, Turf en Lampen, de warmte van 't Blussen der Kalk, en die by de Putrefactie voorkomt, zouden men daar nog by kunnen voegen.

V. 27. *Hoe werd het vuur verdeelt?*

A. In vaste Gradus, waar van de ouden 'er veel hadden, tegenwoordig hebben wy 'er maar vier.

V. 28. *Hoe noemt men deeze Gradus?*

A. Digereer, Distilleer, Calcineer of Reverbereer, en smeltvuur.

V. 29. *Wat is een Lutum?*

A. Het is een Materie, waar door men iets toesmeert, dat het ingeslotene door de Lugt of het vuur niet kan verdreeven werden.

Vraag. 30.

Vraag. 30. *Hoe werden de Luta verdeelt?*
Antwoord. In Luta pro Aquosis, pro Spirituosis, pro Urinosis, & pro Acidis.
V. 31. *Waar uit bestaan de Luta pro Aquosis?*
A. Uit Meel of Steyffel, die daar goed genoeg toe zyn.
V. 32. *Waar uit bestaan de Luta pro Spirituosis?*
A. Daar toe kunnen dienen nat gemaakte Blaassen, van Varkens en Koejen.
V. 33. *Waar uit bestaan de Luta pro Urinosis?*
A. Het zelve kan het Lutum Dippely ex Calce vivâ & albumine ovi wel doen.
V. 34. *Waar uit bestaan de Luta pro acidis?*
A. Daar toe kan men het volgende gebruiken; ℞ limat: Martis, fyn Zand, en fyn gehakt Vlas âa unicas duas, fyn gestampt Glas, Sal alkali âa unciam semis, gemeene Lym unicas quatuor Water Q: S: M.
V. 35. *Wat is by 't Luteeren aantemerken?*
A. Dat de Vasa die Geluteert moeten werden, voor al droog zyn, eer dat men wil Luteeren en Disteleeren, dat men tot een Spiritum Urinosum geen Lutum neeme, het welk tot een Spiritum Acidum gebruikelyk is, om dat 'er anders een nieuwe ontbinding voorkomt, en diensvolgens haar werking en digthouding niet daartoe verleenen kan.
V. 36. *Waarin bestaan de voornaamsten Operationes Pharmaceuticæ?*
A. In Calcineeren, Cristallisceren, Detonneeren, Digereeren, Dissolveeren, Dephlegmeeren, Evaporeeren, Extraheeren, Fermenteeren, Præcipiteeren, Rectificeeren, Reverbereeren, Sublimeeren, Vitrificiceeren en dergelyken meer.
V. 37. *Wat is Calcineeren?*

 Ant-

Antwoord. Calcineeren is niet anders, als harde Stoffen, door hulp des vuurs, ook wel door Scherpe Zoutagtige Menſtrua tot een ligt en luchtig Poeder of Kalk maaken.

Vraag. 38. *Wat is Criſtalliſeeren?*

A. Als men een Zoutagtige Loog in de warmte zoo lang laat uitwaaſemen, tot dat boven de Loog een Cuticula of Vliesje verſchynd, en dan de Loog op een koele plaats ſteld, alwaar het Zout op de grond, of aan de kant gaat aanzitten.

V. 39. *Wat is Diſtileeren?*

A. Diſtileeren is, wanneer men door hulp der Warmte de Wateragtige, Olieagtige of geeſtryke deelen van de groove aardagtige of Fixen zaaken in de gedaante van Waaſem daar van ſcheid, dat de Waaſem door de koele Helm, in de ontfanger Droppels gewyzen komt by een te vloeijen.

V. 40. *Wat is Detonneeren?*

A. Dat is een ſoort van Calcineeren, indien men benevens het vuur nog anderen dingen, als Sulphur, Mercurium, Arçenicum &c. en verſcheiden Zouten tot hulp gebruikt, maar in het bezonder neemt men daar toe Salpeter, om dat de Salpeter de Metala, Mineralia &c. met groot geraas aantaſt, en daarom werd deeze Operatie, Detonneeren genoemd.

V. 41. *Wat is Digereeren?*

A. Het is zoo veel als iets in een Middelmatige Warmte enige daagen onderhouden, dat het Menſtruum dat geene, het welk het Solveeren of Extraheeren moet, des te beter aantaſten, en het zelve openſluyten, en zig daar meede vereenigen kan.

Vraag.

Vraag. 42. *Wat is Dissolveeren?*

Antwoord. Wanneer een Menstruum, een droog subject, alhoewel niet heel dog ten deelen zoo oplost, en verëenigt, dat het een van het ander niet en is te onderscheiden.

V. 43. *Wat is Dephlegmeeren?*

A. Het is zoo veel als Rectificeeren, maar alleen dat zich de Dephlegmatie niet zoo ver als de Rectificatie uitstrekt, want by de Dephlegmatie beneemt men van het Menstruo de Phlegma in een geringe quantiteit, en by de Rectificatie beneemt men het veel meer en zomtyds ook wel altemaal zyn Phlegma.

V. 44. *Wat is Evaporeeren?*

A. Indien men het een of 't anderen Vogt, weinig of in 't geheel, boven het vuur laat afrooken, of uit waasemen.

V. 45. *Wat is Extraheeren?*

A. Extraheeren is zoo veel als van Simplicibus of Compositis een of de Besten Deelen uittrekken.

V. 46. *Wat is de Fermentatie?*

A. Fermentatie is een zagte ontbindig van een Zaak, dat namentlyk de daar ingeslootenen Geest, door hulp van 't Vuur en Warmen Lugt, in beweeging komt, en van de aarddagtigen en taayen Deelen, in dewelke de beslooten Geest verborgen is, ontbonden werd, dat het zig door reuk en smaak, niet alleen doet voorkoomen, maar ook door de sterke Warmte der Distillatie gemakkelyk kan gescheiden werden.

V. 47. *Kan men de Fermentatie niet korter beschryven?*

A. Ja, zy is een zagte ontbinding, van de in de Vegetabilibus zich ophouwende beste Deelen.

V. 48. *Wat is Præcipiteeren?*

 Ant-

Antwoord. Præcipiteeren is, als dat van een Menſtruo op geloſte zagte Poeder door 't bydoen van een het Menſtruo Contrarie zaak nedergeſlagen werd, zoo dat het zich van het Solvente weder afſcheid en op de grond daalt. E. G. men neemt eene Salution: Sulphuris cum Alcali, en doet daar by Acetum Deſtillat: of Urin, zoo zal het Lac Sulphuris, ten eerſten op de grond vallen.

Vraag. 49. *Wat is Rectificeeren?*

A. Het is een Repetitie van een Diſtelatie, waar door het Deſtilatum of van de overige Wateragtigheid, of van de nog byzighebbende aardagtigen onreinigheeden gezuivert werd, en daar door helderder, aangenaamer, en kragtiger gemaakt word.

V. 50. *Wat is Reverbereeren?*

A. Het is een ſoort van Calcineeren, maar alleen werd hier by ſterker vuur van onderen en boven gebruikt.

V. 51. *Wat is Reviviſceeren?*

A. Dat is wederlevendig maaken E. G. als men Mercurium Vivum in Aquâforti of Spiritu Nitri oploſt, en dit opgeloſte weder in Mercurium Vivum verandert.

V. 52. *Wat is Sublimeeren?*

A. Het is niet anders als een drooge Diſtilatie, of iets dat door gewelt van 't vuur, in de gedaante van Rook, in de hoogte gedreeven werd, en zich in de Hals van de Kolf, retorte of anderen Glaaſen als een meel, E. G. Flores Sulphuris, of als een harden Korſt als Cinnaber of Mercurius Dulcis gaat aanzetten, wat nu als een fyn Poeder werd, noemt men Flores, wat hard en Compact is, heeft de Naam van Sublimatum.

Vraag.

Vraag. 53. *Wat is Vitrificeeren?*

Antwoord. Als Steen, Metalle, Mineralia, Asch en Zand, door zeer sterk vuur, in doorschynend Glas verandert werden.

V. 54. *Wat is Volatiliseeren?*

A. Wanneer een Fixum tot een Volatile gemaakt werd.

De Productis Chymicis Humidis.

CAPUT I.

De Aquâ Communi.

Vraag. 55. *Wat is gemeen Water en waar uit bestaat het?*

Antwoord. Gemeen Water is een Vloeibaar Corpus, het welk uit een Hoog-Subtile, en Vloeibaare aarden bestaat.

V. 56. *Waar van heeft het Water zyn Vloeibaarheid, als 't aarden is?*

A. Van de Warmte, want zoo dra de Warmte ophoud, houd de Vloeibaarheid ook op.

V. 57. *Waar meede kan men de Aarden by het Water aantoonen?*

A. Het zelve kan door de Putrefactie, en by het Vriesen in de Winter klaar beweesen worden, en nog meer als men het in een Glas laat uitwaassemen.

V. 58. *Heeft men dan geen heel zuiver Elementarisch Water?*

A. Neen, want zy zyn alle met vreemde Deeltjes vermengt.

V. 59. *welk is het zuiverste Water?*

Antwoord. Den Dauw en Regenwater.

Vraag. 60. Waar meede kan men Gemeen Water beproeven?

A. Ten eerſten met Ol. Tartari per Deliq: waar door het Water dat Kalkagtig en Zoutagtig is, een Melk Kleur krygt. Ten tweeden Cum Solutione Argenti in Aquâ forti. Ten derden Cum Sacharo Saturni. Ten vierden Cum Pulvere Gallar Turcic: werden de Mineraliſche, Vitrioliſche, Martialiſche Waters Swart, of Purper Rood. Ten vyfden Alcaliſche Waters Effervesceren met Acidis, alhoewel de Effervencentia maar alleen van de Heerſchende Aarden onſtaat.

CAPUT. II.

De Deſtillatione & Aquis Deſtillatis.

Vraag. 61. Wat is Diſtilleeren?

Antwoord. Diſtilleeren is, als men iets uit een Retorte, Kolf, Koperen Ketel &c. door hulp van 't vuur in de gedaante van Waaſem, of by droppels uitdryft.

V. 62 Op hoe veel Manieren kan de Diſtellatie geſchieden?

A. Op drie manieren, per Deſcenſum, per Retortam, & Alembicum.

V. 63. Hoe werden de Aquæ Deſtillatæ verdeelt?

A. In aquas Proprias of Deſtillatas, en in aquas Spurias.

V. 64. Welke zyn de aquæ Propriæ?

A. Die welke per Retortam of Alembicum Gediſtelleert werden.

V. 65. Welke zyn de Aquæ Spuriæ?

Ant-

Antwoord. Dewelke per Solutionem, Extractionem, Infusionem en Extinctionem vervaardigt werden.

Vraag. 66. Hoe werden de Aquæ Destillatæ Propriæ verdeelt?

A. In Simplices en Compositas.

V. 67. Welke zyn de beste Subjecta tot de Aquis propriis?

A. Die, dewelke een Aromatischen en subtile Reuk hebben als de Aromata zelve, of wel als Ruykende Kruiden, Bloemen, Zaaden, en dergelyke.

V. 68. Wat heeft men voor Instrumenten waar uit deeze Waters Gedistelleert werden?

A. Dit zyn het Balneum Mariæ, Vaporis, Glaasekolve, en Koperen Ketels.

V. 69. Op wat manier werden de Aquæ propriæ Gedistelleert?

A. Met, of zonder byvoegsel.

V. 70. Welke Distelleert men zonder byvoegsel?

A. Die, dewelke ex Succis Gedistilleert werden, indien men de Succum over het zelve Kruid Distilleert waar van de Succus geperst is.

V. 71. Welke werden met byvoegsel gemaakt?

A. Die geen, by de welke Water, Bier, Wyn, Spir: Vini, Melk, Azyn, of iets dergelyks gevoegt is.

V. 72. Konnen 'er niet ex Animalischen, en Mineralische Subjectis Aquæ propriæ Gedistilleert werden?

A. Het Regnum Animale & Minerale is daar niet goed toe, wanneer het uit Regno Animali gemaakt moest werden, dienden het bedagtzaam, ex Mariæ Balneo Gedistilleert te werden, dat 'er geen Empyreuma meede overgaat.

Vraag. 73.

Vraag. 73. *Men heeft immers ex Regno Minerali, een Aquam Fortem, Aquam Regis & Vitrioli?*

Antwoord. Deze werden wel Aquæ genoemt, maar het zyn Spir: Acidi.

V. 74. *Hoe werden de Aquæ tot de Diſtillatie bereidt?*

A. Enige poſt Macerationem, enige per Fermentationem, en enige per Cohobationem.

V. 75. *Hoe werden dezelve per Cohobationem gemaakt?*

A. als men een Gediſtilleert Water op verſche Kruiden of anderen ſpecies giet, en in diervoegen de Diſtilatie herhaaldt.

V. 76. *Waarom geſchied dit?*

A. Om zulk Water ſterker, en kragtiger te maaken.

V. 77. *Op wat manier werden de Aquæ per Fermentationem gemaakt?*

A. Als men een Kruid, of ander Ingredient, met Geſt, Zuiker of wel beide te gelyk in een Fermentatie brengt, en als dan Diſtilleert.

V. 78. *Waar toe diend het Macereeren of weeken, by Aquis Deſtillatis?*

A. Om harde Lichaamen als Aromata, Radices en dergelyken, tot de Diſtillatie buigzaamer te maaken.

V. 79. *Wat is 'er nog by de Aquis Deſtillatis propriis te bemerken?*

A. De Aquæ Antiſcorbuticiæ Traumaticæ en dergelyken, moet men van verſche Kruiden Diſtilleeren, lang genoeg macereeren, en omtrent aan de Fermentatie toe brengen, eer men die wil Diſtilleeren.

V. 80. *Als in de Winter een dergelyken Water ontbreekt, hoe kan men het dan maaken?*

Ant-

Antwoord. Daar dezelve Waters veel gebruikt werden, moet men in de Zoomer de versche Kruiden met Wyn, of Spiritu Vini Infundeeren.

Vraag. 81. *Wat is nog aantemerken by Aquis Destillatis?*

A. De Aquæ Compositæ, welke met Wyn of Spir: Vini gemaakt werden, zal men van te vooren laaten weeken en met zagt vuur stooken, waar toe het Balneum Mariæ het beste is, want indien Welriekende Kruiden heet Gedistilleert werden, vervliegt het beste en subtielste van de Reuk.

V. 82. *Welke zyn de Aquæ per Extinctionem?*

A. Die, in welke iets gloejend, of Kalkagtig opgelost of uitgeblust werd, als Aqua Chalybis &c. Calcis &c.

V. 83. *Welke is de proef van een goed Aquâ Calcis?*

A. Als 't met Mercurio Sublimato een Oranje Geele Kleur maakt, of indien het met Amandel Oly gemengt, tot een dikke Pap word.

V. 84. *Waar door ontstaat de warmte als by de Kalk Water gedaan word?*

A. Enige Schryven het de vuurige deeltjes toe, welke haar onder en duurende de verbranding in de Kalk Geconcentreert hebben, het welk niet mogelyk kan weezen, anderen haar meening is dat in de Kalk een Acidum Vitrioli Generat: verborgen is, het welk door dit Calcineeren van de Kalk Geconcentreert word, en om deeze reden zoo begeerlyk is, het Water aan te neemen, zoo als men by het Acido Vitrioli zien kan, 't welk ook door Water 'er by te doen warm word, en als men de Wateragtigheid daar van scheidt, is het weder een Acidum Concentratum als van te vooren.

Caput. 3.

CAPUT. III.

De Fermentatione.

Vraag. 85. *Wat is de Fermentatie?*

A. Zy is een ten eenemaale zagte ontbinding van de in de Vegetabilibus onthoudende beste deelen.

V. 86. *Hoe veelderly is de Fermentatie?*

A. Tweederly Fermentatio Assimulatoria, en Fermentatio Combinatoria.

V. 87. *Wat is Fermentatio Assimulatoria?*

A. Deeze bestaat in eene beweeging, waar door het Concretum door een behoorlyke aanstukken vryving dezelve aard en natuur verkrygt, zoo als zyn Fermentum gehad heeft, zy koomt voor by 't Broodbakken, en Azyn maaken.

V. 88. *Wat is Fermentatio Combinatoria?*

A. Deeze verandert niet het subjectum in zyn voorigen substantie, maar scheidt dit Deel, zoo dat het heel anders werd, als het van te vooren geweest is.

V. 89. *Waar moet men by Fermentatione Combinatoriâ opletten?*

A. Dat de Lugt met het Water Primum Movens is, zonder welk een Fermentatie niet geschied kan.

V. 90. *Wat onderscheid is 'er by de Fermentatie?*

A. Dat de een in de Koude, en de andere in de Warmte geschieden.

V. 91. *Hoe geschied Fermentatio in de Koude?*

A. Dit ziet men by de Most, deeze gaat in een geweld makende Fermentatie van wegens zyner groote Wateragtigheid en Subtilen Vegeta-

getabilifche Concretorum, waarom hy ook geen Vuur noodig heeft, als alle anderen die weinig Oleum en fubtilen of Slymerige aard in haar verborgen hebben, en om deeze reeden gefchied de Fermentatie van de Moft in de Kelder.

Vraag. 92. Wat werd door de Fermentatie gebooren of ter weeg gebragt?

A. Na verfcheide Gradus der Fermentatie, of na het onderfcheid der Materien word of een Brandige, Zuure, Zoutagtige of Urinofe Spiritus gebooren, die voor de Fermentatie in 'tSubjecto in 't geheel niet te vinden was.

V. 93. Hoe werden de Subjecta tot de Fermentatie toebereidt?

A. Men bevochtigt het Subjectum met een maatigen Proportie Waater aan, giet een weinig Geft 'er by, doet het in een houte Vat, laat het zoo lang op een warme plaats ftaan, tot dat men een zuure Wynreuk bemerkt, en dan is de Fermentatie gefchied, en tot de Diftellatie gereed.

V. 94. Wat is hier nog meer te bemerken?

A. Dat men de Geftende Materie ftil moet laaten ftaan, en de vryen toegang van Lugt niet beletten.

V. 95. Wat voor zaaken zyn in 't gemeen by een Fermentatie aantemerken?

A. Namentlyk, en ten eerften de vrye Lugt, zonder dat kan de Fermentatie niet gefchieden, ten tweeden een behoorlyke Warmte, ten derden een noodzakelyken ruimte, op dat het in zyn werkende Kragt niet gehindert word, ten vierden een toerykende of genoegzamen Vogtigheid, welke om de beweeging te maaken, volftrekt noodig is.

Vraag

Vraag. 96. *Is daar nu niets anders meer by aantemerken?*

Antwoord. Ja, dat men dezelve in een zagte Graad begind, vermeerderd en dan verders volbrengt, want indien men het aanſtonds wilde Diſtilleeren, zoude het Wrang werden, en bederven, ook moet de Materie niet al te lang in een open Vat ſtaan, vermits het dan verſchaalen, en een Vappa zoude werden, en vooral in de beginnen geen altegroot Vuur gebruiken, anders werkt de Materie zig ſcharp of bot.

V. 97. *Is dan de al te vrye Lugt niet ſchadelyk?*

A. Ja, by Olieachtigen Deelen, als Moſt en Bier, is hy ten hoogſten nadeelig, want geduurende de werking werden de aller ſubtielſte Olieagtigen Deelen weg gedreven, en het dus weinig Spiritum geeft

V. 98. *Wat zyn de Tekenen van een goede en genoegzaamen Fermentatie?*

A. Ten eerſten als de Schuim of Blaaſen ophouden en haar gaan zetten. Ten tweede als het Vogt helder en klaar is, gelyk by de Moſt is te zien. Ten derden als de Zoetigtigheid 'er afgenoomen is. Ten vierden als het een Wynachtigen ſmaak heeft ontfangen. Ten vyfden als het zyn foeces op de grond laat zitten?

V. 99. *Kan men het Fermenteeren ook beletten?*

A. Ja: alle Alcalia, rottige en vette Stoffe, als Zeep, Swavelrook alle zoorten van Terrâ, Cretâ, Oculicancrorum, Plumbum, Mars, &c. zelfs het kooken met ſterk Vuur, verhindert en belet de Fermentatie, daar en tegen kan men ook Acida & Sulphurea E. G. Oleum Vitrioli, Spiritum Vini, in

een weinige Quantiteit daar by doen, zal veel Vrugt voortbrengen, zoo als by 't Broodbakken te bemerken is, als men maar een weinig Spiritum Vini, in de Zuurdeeg doet, zal men zien, dat het Brood lugtig en gereesen is.

Vraag. 100. *Hoe werden de Fermenta verdeelt?*

Antwoord. In Fermenta Ordinaria & in Fermenta Extraordinaria.

V. 101. *Welke zyn de Fermenta Ordinaria?*

A. De meesten bestaan uit Fœcibus Vini, Wyn, Bier, Gest, Zuurdeeg, Zuiker, &c.

V. 102. *Welke zyn de Extraordinaria?*

A. Deeze werden van *Sala* aangeweezen, maar *Glauberus* heeft 'er een uit Warme Hop, Water, Nitro en Meel, en *Kunkel* het zyne bestaat uit ingekookte Hop, Tarwenmeel, Albumine Ovi en iets Sacharo.

V. 103. *Kan men ook niet Fermenta door een teegendeel maaken?*

A. Ja, als men Acidis Alcalia 'er byvoegt, of Tartarum, waar toe zy beide bekwaam zyn, als by de Wyn, Tartarum & Ol: Vitrioli, en by het Bier, de Mostaart.

V. 104. *Welke zaaken werden per Fermentationem gemaakt?*

A. Alle Spiritus Ardentes, als Spir: Frumenti, Vini, Wyn, Bier, &c.

CAPUT. IV.

De Spiritibus Inflammabilibus & Abstractitiis.

Vraag. 105. *Hoe werden de Spiritus in 't Gemeen verdeelt?*

Antwoord. In drie Classe, als ten eersten in Spiritus Ardentes vel Inflammabiles, die ook Spiritus Vinosi vel Oleosi genoemd werden. Ten tweeden, in Spiritus Salinos, de welke Spiritus Acidi vel Urinosi zyn. Ten derden in Spiritus Oleosos Salinos.

Vraag. 106. *Hoe werden de Spiritus Inflammab les verdeelt?*

A. in Spiritus Inflammabiles Simplices, en in Spiritus Inflammabiles Abstractitios.

V. 107. *Hoe werden de Spiritus Abstractitii verdeelt?*

A. In Simplices en Compositos.

V. 108. *Hoe werden de Spiritus Inflammabiles Simplices gemaakt?*

A. Alle per Fermentationem ex Regno Vegetabili.

V. 109. *Behoord de Spiritus Lactis & Mellis niet in 't Regnum Animale?*

A. Neen! want als men de Beyen beschouwd, zoo ziet men, dat ze de zoetigheid uit de Bloemen haalen, bygevolg zoo heeft het zyn beginsel van het Vegetabile Regnum, want in de Fermentatie de Animalische onreinigheeden gescheiden werden, ook heeft nog niemand Spiritum Lactis gemaakt, maar wel den een den anderen nageschreeven. Den eersten is geweest den Munnik *Johan Lucas* genaamt, die voorgeeft dat de Tartaaren, Paarden of Koeyen Melk in een Vat doen, daar van te vooren Wyn in geweest is, en vervolgens Meel van Gierst of Garst 'er onder mengen, en laaten Fermenteeren, en een Spiritum daar uit Distileeren, welke Spiritus dus zyn oorspronk heeft van het Meel en niet van de Melk, en bygevolg

volg onder het Regnum Vegetabile moet gerekend werden.

Vraag. 110. *Zyn alle de Spiritus Ardentes elkanderen gelyk?*

A. In Chymiâ is onder hen geen de minste onderscheid, want als zy egaal gerectificeert zyn, kan men met een Spiritu Frumenti Sachari &c. het zelve doen, als of men een Spiritum gebruikte, die uit de beste Hongarischen Wyn gemaakt was, men zoude diensvolgens aan een Spiritu Ardente genoeg hebben.

V. 111. *Waarom zyn 'er dan zoo veelderhanden zoorten?*

A. Het zelve koomt voort, om dat de eenen Plaats meer Wyn, den tweeden meer Zuiker, en den derden meer Kooren &c. heeft.

V. 112. *Waarom noemt men 't Spiritum Vini, dewyl het uit allerhanden Vegetabilibus gemaakt werd?*

A. Om dat de ouden het eerst uit Wyn gemaakt hebben, en het toen ter tyd Spiritus Vini genoemd wierd.

V. 113. *Wat verstaat men door Spiritum Vini?*

A. Een per Fermentationen voor den dag gebragte Smaakelyke vlugge en brandende Liquor, of een Water, dat met een Subtile Acido en Oleo Vegetabili per Fermentationem verbonden is.

V. 114. *Waar meede kan men aantoonen dat de Spiritus Vini, uit Water bestaat?*

A. Dit toond zyn Vloeibaarheid, en ook de solutiones eeniger Lichamen, zelf wanneer men hem afbrand, en in het bezonder als hy niet wel Gerectificeert is.

V. 115. *Waar meede kan men de Olieagtige deeltjes by de Spiritu Vini aantoonen?*

Antwoord. Dit getuigt de ontbinding van de Gediſtilleerde Olien, evenwel ontbindt hy het eenen ligter als het anderen E. G. Camphoram loſt hy heel en al op, zoo ook de verſche Olea ex Aromatibus & Floribus, maar de Olea ex Lignis, Radicibus, Reſinis &c. ontbindt hy heel ongemakkelyk.

V. 116. *Ontbindt Spiritus Vini, ook wel Salia Volatilia?*

A. Ratione Salis acidi, loſt hy de Salia Volatilia op E. G. ſal volatile Viperarum, nog meer toond het zig aan de Spiritu Salis Armoniaci, want in de Diſtillatie vereenigt zig het Subtile Volatile met de Spiritu Vini in Copiâ, en in Formâ Liquidâ overgaat.

V. 117. *Loſt hy ook Salia Volatilia in Formâ Solidâ op?*

A. Weinigen, en in een geringen Quantiteit, want hy zig zonder Diſtilatie, niet wel met een Alcali Volatili te zamen voegen of verbinden wil.

V. 118. *Ontbindt hy ook Salia Volatilia Fixa?*

A. Ja, dit bewyſt Tinctura Tartari Saturata, want indien by deeze Spiritus Nitri gegooten werd, Præcipiteert zig een Medium.

V. 119. *Waar meede wil men het acidum in Spiritu Vini bewyſen?*

A. Ten eerſten, bewyſt dit haar Subtile Zuurte, die zig in 't begin van de Fermentatie openbaard; en waargenoomen werd, die wanneer zy te verre gaat op het lange laaſt een Azyn voortbrengt, het welk zonder Sale Acido nooit geſchieden kan. Ten tweeden om dat een verſch Gediſtilleerde Spiritus Vini de Syr: Violarum bleek rood Verft. Ten derden om dat als men Spiritum Vini over Alcali Rectificeert,

ficeert, zulk Alcali na de Diſtilatie aan het gewigt toegenoomen is, en als men dit dikwils agterhaaldt, zulk zout met 'er tyd Kriſtalig, en heel en al een ſal Medium werd. Ten vierden om dat hy de Melk Præcipiteert. en ten vyfden de Kriſtalliſatie der Zouten bevordert.

Vraag. 120. *Op wat manier word de Spiritus Vini Gerectificeert?*

Antwoord. Eens deels met Additie, en deels zonder, zoo wel per Veſicam als per Mariæ Balneum, zonder Additie Rectificeert men hem een, twee of driemaal. met Additie over Aſch, Zand, Potaſch, Scorias Antimonii, &c.

V. 121. *Waar toe werd Spiritus Vini gebruikt?*

A. Tot Extraheeren der Eſſentien, Tinctuuren &c. by Vuurwerken, in de Anatomie, Œconomie, by het Verlakken &c.

V. 122. *Wat is een Spiritus Abſtractitius Simplex?*

A. Een Spir: Abſtractitius Simplex is, als een Spiritus Vini over een Ingredient Gediſtilleert is.

V. 123. *Wat is een Spiritus Abſtractitius Compoſitus?*

A. Als een Spiritus Vini over veelderhande ingredienten Gediſtilleert is.

V. 124. *Zyn dan alle Subjecta daar toe bekwaam?*

A. Neen, maar die geene die met een Subtiele Oleo Deſtillato, of Sale Volatili begaaft zyn als Mentha, Lavendula &c. maar die ex Sale & Terrâ beſtaan, of welkers Olieagtige deelen al te ſwaar zyn, die zyn daar toe niet bekwaam.

V. 125. *Kan men wel uit drooge Subjectis zulke Spiritus maaken?*

A. Neen, maar als deeze Spiritus veel aftrek hebben, moet

moet men die Kruiden, Bloemen of anderen Subjecta, in de tyd als zy versch zyn, in Spiritu Vini Infundeeren, tot dat men die van nooden heeft.

Vraag. 126. *Deelen dan alle Subjecta aanstonds aan den Spiritu haaren Reuk meede?*

A. Neen, die met zoutachtigen deelen verbonden zyn, deelen haaren Reuk meer aan het Water meede als aan de Spiritu, als Flores Rosarum, Liliorum Convallium, Naphæ Sambuci &c. als men die naar de Distilatie met Water vermengt, zoo Ruiken zy aanstonds.

V. 127. *Deelen dan de Aromata aan den Spiritu Vini aanstonds haar Reuk meede?*

A. Neen, maar de Spiritus gaat van te vooren over, en neemt maar het Volatielste van zulke Oleis meede, doch egter weinig en niet alles, en om die reeden doet men, wanneer de Spiritus Afgedistilleert is, nog wel Water op het Residuum, en dat door sterk kooken Continueert, zoo zal het meeste Oleum van tyd tot tyd komen.

V. 128. *Maar waarom wil het Oleum, niet aanstonds met de Spiritu overgaan?*

A. Om dat de Uitlandsche Aromata een veel zwaarder Olie by haar hebben, als onze Subjecta, van de welke de Spiritus Vini, die met hem in gelyken of egaaler Zwaarte staande Volatilische deelen meede Overbrengt, en de Zwaarste deelen ten agteren Laat, zoo als men by de Distillatie des Camphers ziet, hoe dat de Spiritus Vini, die met hem Gradu Volatilitatis egaal zynde Campher deeltjes, meede over Distilleert, die maar zeer weinig zyn, dat hy daar omtrent geen Reuk van heeft aangenoomen.

Vraag. 129. *Wat is by Spiritibus Resinosis te bemerken?*

Antwoord. Dat men tot twee deelen Ingredienten, een deel Alcali byvoege, eer men een Spiritum daar van overhaalen wil.

V. 130. *Heeft men ook Spiritus Abstractitios, welke naar de Distillatie een blaauwe Kleur hebben?*

A. Ja, dit is de Spiritus Chamomillæ & pimpinellæ ex Radice Nigr: welke blaauwe Kleur het Oleum veroorzaakt, dewelke niet van de eerste Spiritu, maar wel van de Phlegma overgenoomen werd, enige hebben deeze blaauwe Kleur het Koperen Distilleer Vat toegeschreeven, maar men kan dergelyken Spiritus in Glas Distilleeren, en dan zal dezelve evenwel nog blaauw werden.

V. 131. *Wat is by Spiritibus Abstractitiis te bemerken?*

A. Dat men de daar toe behoorende Ingredienten, als naar behooren aan stukken Kappen, wel Kneuzen, verder een of twee Daagen in Spiritu Vini Infundeeren, en dan Distileeren moet.

CAPUT. V.

De Spiritibus Salinis.

Vraag. 132. *Hoe werden de Spiritus Salini verdeelt?*

Antwoord. In twee deelen, in Spiritus Urinosos vel Alcalino Volatiles, en in Spiritus Acidos.

Vraag. 133. *Hoe houden zig deezen Spiritus tegen elkanderen?*

Antwoord. Zy zyn zich ten eenemaal Contrarie, als zy onder elkanderen gemengt werden, effervefceeren zy, en gaan in een Sal Medium, het welk Armoniale genaamt werd.

CAPUT VI.

De Spiritibus Urinofis.

Vraag. 134. *Wat is een Spiritus Urinofus?*

Antwoord. Een Spiritus Urinofus is een Water, het welk met Sale Volatili en Oleo Empyreumatico vermengt is.

V. 135. *Zyn dan alle Spiritus Urinofi eenderley?*

A. Ja, in haar innerlyken kragt zyn zy het zelfde.

V. 136. *Waarin beftaat haar onderfcheid?*

A. Haar onderfcheid beftaat daar in, dat de eenen meerder en de anderen minder van Sale of Plegmate deelagtig is. Ten tweeden dat van 's gelyken de eene meerder of minder van het Oleo Empyreumatico bezit, en ten derden dat de eenen van den anderen van de Spiritu Acido begaaft is, als Spiritus Salis Armoniaci Acidus.

V. 137. *Kunnen daar wel Spiritus Urinofi door de Natuur voorgebragt werden?*

A. Neen, maar zy moeten per Putrefactionem of Ignitionem gemaakt werden, die per Putrefactionem werden met zagt vuur gefcheiden, die per Ignitionem, vereifchen een veel fterker vuur: als zy gezuivert zyn, dan zyn zy eenderly, en werden maar Ratione Olei Empyreumatici onderfcheiden. *Vraag.*

Vraag. 138. *Kan men wel uit de drie Natuur Ryken Salia Urinosa voortbrengen?*

Antwoord. Neen, alleen maar ex Regno Animali & Vegetabili.

V. 139. *Waar aan kan men een Spiritum Alcalinum Volatilem, vel Urinosum kennen?*

A. Ten eersten moet hy als een Alcali met Acidis effervesceeren, de met Acidis gemaakte Solutiones Præcipiteeren, en de Syrup: Violarum in groen veranderen, ten tweeden moet hy als een Alcali Volatile tot onderscheid van een Alcali fixo, de Mercurium Sublimatum wit Præcipiteeren, ten derden moet hy als een Alcali Volatile het Koper Blaauw Præcipiteeren, ten vierde moet hy Cum Spiritu Nitri een Mistachtigen Rook maaken.

V. 140. *Op wat manier verkrygt men een Spiritum Volatilem Urinosum Alcalinum?*

A. Het besten, ex Sale Armoniaco, indien men van het Sale Armoniaco door een Alcalische of Metalische aard, als Lapis Hæmatites &c. zyn sal Acidum altegaar ontneemt, en van de gemelde zaaken heel en al verslonden werd.

V. 141. *Welke zaaken werden daartoe gemeenlyk gebruikt?*

A. Alcalia fixa en Calx, om dat zy zig op het naauwste met het Acido Salis verbinden, en op deeze manier de magtigste zyn, het Urinosum daar van te bevryden.

V. 142. *Wat is de Spiritus Salis Armoniaci?*

A. Deeze is niet anders als een Solutio Salis Volatilis Ammoniaci.

V. 143. *Hoe veel soorten heeft men daar van?*

A. Gemeenlyk vierderly. Ten eersten de Sp ritum

Salis Armoniaci aquosum cum Sale Tartari. Ten tweeden, Aquosum cum Calce vivâ. Ten derden, Vinosum cum sale Tartari. Ten vierden, Vinosum cum calce vivâ.

Vraag. 144. *Is 'er onder de Spiritibus Salis Armoniaci Aquosis een onderscheid?*

Antwoord. Ja, want die cum Sale Tartari heeft een veel Substantieler Sal Volatile, als de cum Calce vivâ, maar die van Calce vivâ is weer Volatiler, tot bewys dient dat, in de Distillatie zich van de eersten, een Sal Volatile in de Helm vertoond, en by de anderen niet, en dan effervesceert de cum Sale Tartari veel sterker met Acidis, als de cum Calce vivâ.

V. 145. *Is 'er dan onder de Spirit: sal: armon: Volat: Vinos: geen onderscheid?*

A. Ja, want de Volatilische deelen des Salis Volatilis, werden door de Zuure deelen, desSpiritûs vini vermengt en verandert.

V. 146. *Zyn dan op deeze manier alle Spiritus Salis Armoniaci Spiritus Urinosi?*

A. Ja, na haar behoorlyke reiniging zyn het Spiritus Urinosi, en van 's gelyken de anderen, die per Putrefactionem, of Ignitionem gemaakt werden.

V. 147. *Op wat Manier word de Spiritus Sal: Armoniaci gemaakt?*

A. Men neemt Sal: Armoninac:, zoo veel men wil, doet het heel of opgelost in Aquâ Purâ in een Kolf, doet daar na even zoo veel klein gestooten Calx viva of Potasch 'er by, dan doet men 'er Water, Wyn of Spiritum Vini op, Luteert de Kolf of Retort, en Distileert het zoo lang en zoetjes, tot dat 'er geen sal Volatile meer overgaat en het

over

overgegaane in de hals der Retorte opgeloſt is.

Vraag. 148. *Waarom werd tot de Bereiding van een Spiritu Salis Armoniaci ſal Alcali of Calx viva ingedaan?*

Antwoord. Om dat het zig met het Acido Salis Armonaci vereenigen, en het Alcali of Volatile daar van bevryden zal.

V. 149. *Wat doet men met het Reſiduo van Spiritu Salis Armoniaci cum Sale Tartari?*

A. Indien men het zelve Elixiveert, Filtreert, en Inſpiſeert, of Kriſtaliſeert, bekoomt men het ſal Digeſtiuum vel Febrifugum Silvy, het welk niets anders is, als een Sal Commune Regeneratum, zoo als het ook in alles met ſale Communi overeenkomt.

V. 150. *Waar toe dient het Reſiduum cum Calce vivâ?*

A. Indien men op de voorgaande manier te werk gaat, bekoomt men een Solutionem Calcis vivæ in Acido Salis Concentrato, maar geen ſal Armoniac: Fixum.

V. 151. *Hoe maakt men een ſal Armoniacum Fixum?*

A. Als men een deel ſal Armoniac, en twee deelen Calx viva, elks in bezonder alleen Stampt en zaamen mengt, en in een Kroes ſmelt, uitgiet, en zoo gebruikt, of na welbehaagen oploſt, Filtreert, en Inſpiſeert.

V. 152. *Wat is dan een Spiritus Salis Armoniaci Simplex?*

A. Een Spiritus Urinoſus Purus.

V. 153. *Welke zyn dan de Spiritus Urinoſi Impuri?*

A. Deeze zyn die geenen, welke gemeenlyk nog van iets anders als van Sale Urinoſo alleen deelagtig zyn, en derhalven Ten eerſten die van iets Saliniſche Aciden deelen. Ten

twee-

tweeden, die van iets Mineralifche Aardagti- of Metallifche aller Subtielfte zaaken. Ten derden, die ook wel met Olieagtige deelen vermengt werden, welke laafte zoort maar Officineel, en de eerften foorten in Chymiâ Curiofâ plaats hebben.

Vraag. 154. *Welke zyn de Spiritus Salis Armoniaci Oleofi?*

Antwoord. Daar van heeft men twee zoorten, als Simplices & Compofitos, Simplices zyn die geen, die maar met een Olie verknogt zyn, als Spiritus Salis Armoniaci Anifat: &c. Compofiti zyn die, welke met veel Oleis verbonden zyn, als Sal Volatile Oleofum Sylvy &c.

V. 155. *Op hoe veel manieren kan men zulke Spiritus maaken?*

A. Op drie Manieren, als Deftillando, Digerendo & Mifcendo.

V. 156. *Welke zyn de Spiritus Urinofi die per Putrefactionem of Ignitionem vervaardigt werden?*

A. De Spiritus Urinæ werd per Putrefactionem gemaakt, de Spiritus Cornu Cervi, Fuliginis &c. werden per Ignitionem bereidt.

V. 157. *Hoe weet men of een Spiritus Urinofus per Putrefactionem of Ignitionem moet gemaakt werden?*

A. Als het Subjecta zyn, dewelke een toereikende vochtigheid hebben als Bloed, Urin, Vis, &c. maakt men zulke per Putrefactionem, maar als het droogen zaaken zyn als Cornu Cervi, Ungula Alcis &c. moeten zy per Ignitionem geftookt werden.

V. 158. *Wat voor onderfcheid, is 'er tuffchen een Spiritus per Putrefactionem, en per Ignitionem?*

Ant-

Antwoord. Tusschen deezen is in 't geheel geen onderscheid, want men verkrygt altyd eenderly voortbrengsels, als Sal Volatile, Plegma & Oleum Empyreumaticum.

Vraag. 159. *Wat is by de Distillatie van 't Bloed en Urin aantemerken?*

A. Dat men de Retorte niet al te digt Luteert, om dat zy zich uitbreiden, en derhalven weegens gebrek aan lugt, de Retorte aan stukken gaan zoude, ook de Retorte niet al te vol maaken, om het Overkooken te beletten.

V. 160. *Op wat Manier werden de drooge Subjecta Gedistilleert?*

A. Men Stampt, Kapt, of Snyd dezelve aan Stukken, doet ze in een Yzeren of Aarde Retorte met een Ontfanger en Distilleert by Graaden.

V. 161. *Op wat Manier werden de natte Subjecta gestookt?*

A. Deeze laat men eerst Putrescceren, als zy vogtigheid genoeg hebben, als Urin, Bloed, &c. maar indien dezelve geen vogt hebben, geeft men hen zoo veel als tot de Putrefactie noodig is, als dan Distilleert men het Putrefactum in het Zand.

V. 162. *Hoe werden zulken Spiritus Gerectificeert?*

A. Met of zonder Addittie, over haar eigen Caput Mortuum, Asch, Zand, Kalk, Kryt &c.

V. 163. *Hoe bouden zig de Spiritus Urinosi, tegens een Solutio Mercury Sublimati?*

A. Als deezen Spiritus wel Gerectificeert en gezuivert zyn, Præcipiteeren zy de Solutionem Mercury Sublimati wit en die Ongerectificeerden en Oleose maaken zy geelachtig.

Vraag.

Vraag. 164. *Hoe houd zig de Solutio Veneris, tegens een Spiritum Oleosum Viperarum?*

Antwoord. Hy præcipiteert de Solutionem Veneris Swart; maar als hy Gerectificeert is, dan Præcipiteert hy ze Blaauw.

V. 165. *Hoe houd zig een Spiritus Urinæ Purus tegens een Solutio Vitrioli Veneris?*

A. Hoe zuiverder dezelve van zyn Oleo bevryd is, hoe blaauwer Præcipiteert hy die Solutionen Vitrioli Veneris.

V. 166. *Wat is by de Putrefactie van zoo een Spiritu te bemerken?*

A. Dat men op de Graad van dezelve wel oppassen moet, om dat by die geenen, dewelke niet veel Sal Volatile hebben, door de lange putrefactie onsmakelyk werden, en vervliegen, dus die zaaken, welke veel Oleum hebben, moeten veel langer Putresceeren, als zy in een Urinosum gaan zullen.

V. 167. *Kan men wel een Spiritum Urinosum uit een Vegetabili maaken, al heeft men van zulke Subjecto zyn Oleum essentiale Afgedistilleert?*

A. Neen, want zoo weinig men uit een Vegetabili, uit dewelke al een Spriritus Urinosus gemaakt is, nog een Sal Fixum maaken kan, zoo weinig geeft ook een Vegetabile, eene Spiritum Urinosum, als zyn Volatilische deelen, al door de Distillatie des Olei Essentialis weggenoomen zyn, daarom moet ieder zaak in substantie blyven.

V. 168. *Geeft de Urin een Volatile als hy versch Gedistilleert werd?*

A. Neen, maar niets als een Sal Commune, en als men die laat Putresceeren, verandert hy dit Sal Commune, in Sal Volatile.

V. 169. *Wat is de Spiritus Fumans?*

Ant-

Antwoord. De Spiritus Fumans is een Spiritus Sal: Armoniaci Sulphureus of een Subtile en Volatilische Solutio Sulphuris cum Alcali Volatili.

Vraag. 170. *Op Wat manier word de Spiritus Fumans gemaakt?*

V. Men neemt drie deelen Calx, twee deelen Sal Armoniac, en een deel Pulvis Sulphuris, elks alleen Gepulvriseert, doet een Glaase Retorte van deeze Materie half vol, bevochtigt de zelve met een weinig Spiritu Vini, legt een groote voorlaage aan, Luteert en Distilleert by de graade, dan bekoomt men een Penetranten, en vry veel stinkende Spiritum Salis Armoniaci Sulphureum, die buiten veel anderen uitwerksels zeer rookt, het Zilver aangrypt, en swartgroen maakt.

CAPUT. VII.

De Spiritibus Salino Oleosis.

Vraag. 171. *Welke zyn de Spiritus Salino Oleosi?*

Antwoord. Die dewelke ex Urinosis & Acidis by een gevoegt zyn.

V. 172. *Hoe werden die verdeelt?*

A. In drie deelen. Ten eersten in Spiritus Alcalino Salino Oleosos. Ten tweeden in Spiritus Acido Salino Oleosos. ten derden in Spiritus Salino Oleosos Compositos.

V. 173. *Welke behooren tot de eerste zoort?*

A. De Spiritus Salis Armoniaci Vinosus & Oleosus, als Sal Valatile Oleosum, Spir: Cephal.

Vraag.

Vraag. 174. *Wat is by de Spiritibus Salis Armoniaci Oleosis te bemerken?*

Antwoord. Dat, als men zulke Destilando maaken wil, men geen Spiritum Vini Rectificatum daar toe moet neemen, en beter doet als men zulke Miscendo maakt, en na welgevallen Rectificeere.

V. 175. *Welke zyn de Spiritus Acidi Salino Oleosi?*

A. Ten eersten de Spiritus Viridis Æris of Astmaticus, bestaat uit Viride Æris, Sulphur, & Gummi Ammoniaco. Ten tweeden de Spiritus Vitrioli Anti - Eplepticus ex Vitriolo & Camphorâ, waar van het Acidum ex Vitriolo, en het Oleum ex Camphorâ met de Spiritu Vini overgaat. Ten derden de Spiritus Aperitivus Penoty ex Vitriolo, Silicibus & Tartaro, waar van het Acidum ex Vitriolo, en het Oleum ex Tartaro meede over gaat. Ten vierden de Spiritus Carminativus de Tribus, die als Pulvis Nitri & Tartari Ana Partes Æquales gemengt, in een gloeiende Retortâ Tubulatâ gedaan, in de voorgeleegen Spiritum Vini Rectificat: Gedistilleert en dan zonder byvoegsel uit een Glaase Retorte Gerectificeerd werd, zoo heeft men een Spiritum Nitri & Tartari Urinosum. Ten vyfde de Spiritus Nitri Anticolicus ex Spiritus Nitri Librâ Semis, Spiritus Carminativ: Detribus Librâ Unâ: & Essentiæ Carminat: Unciis Duabus Misce. Ten zesden de Spiritus Tartari, bestaat ex Partibus Salino Acido Oleosis in Phlegmate Dispensis. Ten zevende Spiritus de Tribus of Mixtura Simplex die maar gemengt ook wel Gerectificeerd word.

Vraag

Vraag. 176. *Maar Spiritus Tartari heeft geen zuure Smaak, effervesceert niet met Alcali, verandert ook niet de Syr: Violarum, is diensvolgens geen Spiritus Acidus?*

Antwoord. Dat hy geen proeven van Acido toonen kan, dit veroorzaakt, de daar by zynde overvloedige Olieagtige deeltjes, want elk deeltje van Acido met een Olieagtig deel op het naauwste 'er meede verbonden is, zoo als men ook aan de Spiritibus Mineralibus Dulcificatis ziet, maar als de Olieagtige deeltjes cum Alumine usto daar van gescheiden werden, zoo zal hy wel bewys geven, dat hy een Spiritus Acidus is.

V. 177. *Welke behooren meer tot de Spiritus Salino Acidos Oleosos?*

A De Spiritus Nitri Dulcis, Salis Dulcis, Vitrioli Dulcis &c.

V. 178. *Welke behooren tot de Spiritus Salino Oleosos Compositos?*

A. Ten eersten de Spiritus Anti-Epilepticus, is een Spiritus Oleosus van wegens Spiritus Vini, een Spiritus Acalino Oleosus van wegens Spiritus Pœoniæ, een Spiritus Acidus van wegens Salis Succini. Ten tweeden, de Spiritus Bezoarticus is een Spiritus Oleosus van wegens Olei Juniperi, Salinus van wegens Salis Acidi Succini. Ten derde Liquor Cornu Cervi Succinatus, als deeze per Saturationem gemaakt is, behoort hy 'er niet by.

CAPUT. VIII.

De Spiritu Acido Salis Armoniaci.

Vraag. 179. *Op wat manier kan men een Spiritum Acidum ex Sale Armoniaco verkrygen?*

A. Men kan dezelve bekoomen door byvoegſel van een ſterker Acido, als dat Acidum Salis Armoniaci is, maar het allerbekwaamſten hier toe is het Oleum Vitrioli.

V. 180. *Kan men zulks ook niet wel met Nitro bekoomen?*

A. Ja wel, men kan het zelve uit twee deelen Nitri en drie deelen Sal Armoniac bekoomen, als men yder op zig zelve alleen Pulvriſeeren, en vervolgens onder een mengen, en in een gloeiende Retortâ Tubulatâ van tyd tot tyd inſtorten, en zo als de Clyſſum Antimonii Diſtilleeren doet.

CAPUT. IX.

De Spiritibus Acidis Compoſitis

Vraag. 181. *Wat is een Spiritus Acidus Compoſitus?*

Antwoord. Een tegendeel van Spiritu Alcalino, die maar uit verſcheiden Acidis beſtaat.

V. 182. *Welke zyn de Spiritus Acidi Compoſiti?*

A. Ten eerſten, het Aqua Regis ex Acido Nitri & Salis. Ten tweeden de Clyſſus Antimony ex Acido Sulphuris &c. Ten derden de Spiritus Nitri Bezoarticus, en Spiritus Antifebrilis ex Acido Nitri & Sulphur.

Vraag.

Vraag. 183. *Hoe werd de Spiritus Nitri Bezoarticus gemaakt?*

Antwoord. Hy word by de bereiding des Bezoartici Mineralis verkregen, waar van hy ook de Naam heeft, maar is in geen gebruik.

V. 184. *Waar uit bestaat de Spiritus Antifebrilis, en hoe werd hy gemaakt?*

A. Hy bestaat uit Nitro, Tartaro, & Antimonio-ana Partes Æquales, en werd uit een Retortâ Tubulatâ gestookt, in een voorlaage met Aquâ Cardui Benedicti, het moet niet la te digt Geluteert of te vol gedaan werden.

V. 185. *Waar toe diend het Residuum?*

A. Tot Antimonio Diaphoretico of Regulo Antimony.

V. 186. *Hoe maakt men Aquam Regis?*

A. Miscendo of Destillendo, men neemt gemeenlyk drie of vier deelen Aquæ fortis, en een deel Sal Armoniac.

V. 187. *Waar toe werd Aqua Regis gebruikt?*

A. Tot het oplossen van Goud, Antimony &c. alderhanden Calces Metallorum, en anderen Terrea.

V. 188. *Maar als men een vermenging heeft van Goud en Zilver hoe scheid men zulks?*

A. Als by de vermenging meerder Zilver als Goud is, dan begint men de ontbinding met Aquâ forti, welke het Zilver oplost, en laat het Goud als een swarte Poeder op de Grond vallen, maar als 'er meerder Goud als Zilver is, zoo neemt men Aquâm Regis, dan zal het Zilver onopgelost leggen blyven.

V. 189. *Als de vermenging van Goud en Zilver van gelyke gewigt is, wat moet men dan doen?*

A. Als dan zet men nog drie deel Zilver 'er by, smelt en korrelt het, scheidt het Zilver weder

 met

met Aquâ Forti daar van af, het welk de Goudſmits, door de Quart te ſcheiden noemen?

Vraag. 190. *Wat is de Tinctura Nephritica Amelungi?*

Antwoord. Deeze is niet anders als een ſoort Clyſſi, beſtaat ex Nitro Antimonio en Tartaro, anderen neemen ook wel in plaets van Antimonio, Salices, zy verſcheeld ook weinig van de Spiritu Aperiti: Penoty, als alleen dat zy Geverft is.

V. 191. *Waar toe kan men het Reſiduum van Spiritibus Clyſſis gebruiken?*

A. Dat uit Sulpher en Nitro, geeft het Sal Polychreſtum, het welk het Arcano Duplicato gelyk is, dat uit Antimonio & Nitro geeft het Antimonium Diaphoreticum, indien het nog meer bewerkt word.

CAPUT. X.

De Spiritibus Salino Acidis e Regno Vegetabili.

Vraag. 192. *Wat zyn de Spiritus Salino Acidi?*

A. Zy zyn het tegendeel der Spirituum Alcalinorum, hebben anders met de Spiritibus Volatilibus & inflammabilibus dit gemeen, dat ze met veel Phlegma begaaft zyn, maar als de Phlegma daar van geſcheiden werd, werden zy wegens haar Concentreerte dikte Olea genoemt E. G. Oleum Vitrioli, Suphuris &c.

V. 193. *Waar uit werden de Spiritus Acidi bereidt?*

A. De ſterkſte koomen uit het Regno Minerali E. G. ex Alumine, Vitriolo, Sale Communi, Nitro, de anderen koomen e Regno Vegetabili, en e Regno Animali heeft men

de

de Spiritum Formicarum Acidum, ook kan men ex Excrementis & Urinâ een Spiritum Acidum bereiden, maar evenwel is de Spiritus Urinæ Acidus, niet anders als een Spiritus Acidus Mineralis, en heeft zyn oorfpronk van Sale Communi.

Vraag. 194 *Zyn dan deeze Spiritus Acidi alle eenderly?*

Antwoord. Neen, zy zyn zeer onderfcheiden, maar hebben, dit volgende onder haar gemeen. Ten eerften dat zy met Alcalibus effervefceeren. Ten tweeden de met Acidis gemaakte Solutiones Præcipiteeren. Ten derden, de Syrop: Violarum rood maaken, welke drie proeven, alle Acida verrigten moeten.

V. 195. *Hoe werden de Spiritus Acidi verdeelt?*

A. In twee deelen, als in Spiritus Acidos Vegetabiles en in Spiritus Acidos Minerales.

De Spiritibus Acidis Vegetabilibus.

V, 196. *Hoe veel Acida van Vegetabilibus, heeft men in 't gebruik?*

A. Byna maar het enige Acetum Vini, maar men heeft egter nog een ander, als Spiritum Ligni Sancti, maar is in geen gebruik.

V. 197. *Kan men de Succos Acidos en de Tartarum daar niet onderrekenen?*

A. De Tartarus als een Sal Effentiale kan beter tot de drooge Zouten genoomen werden, maar de Succos, om dat zy met de Azyn na beftaan, en tot de Diftillatie niet bekwaam zyn, kan met niet wel daar onderrekenen.

V. 198. *Op wat manier werden de Spiritus Acidi klaar gemaakt?*

A. Zy werden per Retortam Gediftilleert, maar

 men

men moet wel oppassen, dat de Retorte niet berste, en diensvolgens men by graade stooken moet, ook diende men enige zaaken met Zand te vermengen, en een groote ontfanger voorleggen, en weinig lugt geeven?

Vraag. 199. *Op Wat manier werden zy Gerectificeert?*

Antwoord. Men scheid het Oleum van het vogt, Rectificeert het over een Aarde, als Bolus, Cornu Cervi Ustum, Zand &c.

V. 200. *Welk is de beste en sterkste Spiritus Acidus Vegetabilis?*

A. Acetum Destillatum, deeze is niet alleen de sterkste en zuiverste, maar ook tot de Chymische werken de bekwaamste.

V. 201. *Waar uit kan de Acetum Gemaakt werden?*

A. Hy kan uit alle Vruchten, als Wyn, Zuiker, Honing, Kooren &c. per Fermentationem gemaakt werden, indien hy door de Fermentatie een genoegzaame zuurte heeft verkreegen, word hy Gedistilleert.

V. 202. *Hoe werd hy Gedistilleert?*

A. Het alderbeste uit Glaase werktuigen, want gebruikt men Koperen, zo is het te vreese, dat hy enige Metaalagtige deeltjes meede overneemen zal.

V. 203. *Waar toe werd de Acetum gebruikt?*

A. Ten eersten tot Metalische en Mineralische uittreksels, als tot het maaken van Cerussâ, Sacharo Saturni, &c. ten tweeden tot de Solutiones Corporum Terreorum, als Lapis Cancrorum. ten derden tot de Solutiones Salinas, als Terra Foliata Tartari, ten vierden tot de Præcipitationes E. G. Lactis Sulphuris: Sulphur: Antimony &c., ten vyfden tot enige Aquas Compositas Oxymella, Aceta per Infusionem &c.

Vraag,

Vraag. 204. *Welke zyn de Aceta per Infusionem?*
Antwoord. Die geen welke per Infusionem bereid werden.

V. 205. *Hoe veelderly heeft men daar van?*
A. Tweederly, Simplicia en Composita, Simplicia zyn die geene, als de Acetum maar met een Subjecto geinfundeert werd, als Acetum Anthos, Lavendulæ, Rosar: &c. Composita zyn die geen als de Acetum met meer Subjectis geinfundeert werd, als Acetum Bezoarticum, Theriacale &c.

V. 206. *Wat gebruikt men voor Acetum tot het maaken van Sacharo Saturno?*
A. De Acetum Destillatum is de besten, om dat van de anderen Aceto dergelyke Solutiones zeer bruin werden.

V. 207. *Kan men wel uit een Aceto weder een Spiritum Inflammabilem Distilleeren?*
A. Ja, want als de Acetum nog zoo wel gerectificeert is, zoo houd hy altyd nog wat Tartarisch Olieagtig en Inflammabilisch by hem, en diensvolgens kan daar altyd weder een Spiritus Inflammabilis uit gemaakt werden.

V. 208. *Wat is by de Distillatie des Aceti te bemerken?*
A. Om dat de Phlegma eerst overgaat, moet men opletten, van deeze weg te neemen, en om dat 'er dan geen Phlegma meer by is, wel oppassen, van ze niet te lang te Distilleeren, om het Empyreuma te vermyden.

CAPUT XI

De Spiritu Seu Acido Salis Communis.

Vraag. 209. *Zyn de Acida Mineralia van de Acidis Vegetabilibus te onderſcheiden?*

Antwoord. Ja, zy zyn van wegens haar Acidum veel zuiverder als de Vegetabilia, en verſchillen in haar innerlyken weezen veel.

V. 210. *Hoe veelderly Acida Mineralia heeft men?*

A. Driederley, als ten eerſten het Acidum Vitriolicum, vel Sulphuris, vel Aluminis, ten tweeden Nitroſum, ten derden Salinum, van deeze is het Acidum Vitrioli het ſterkſte en het Acidum Salis, het ſwakſte.

V. 211. *Hoe veel Salia Communia, heeft men in de Natuur?*

A. Driederly, ten eerſten het Compacte Sal Gemnæ, het welk met veel Sulpheragtige en aardagtige deelen vermengt is, ten tweeden het Sal Marinum, het welk met veel Salpeteragtige deelen bekleed is, en het welk van de in Zee zynde verrotte zaaken voortgebragt werd, ten derden het Sal Fontanum, het welk het zuiverſte, en tot het Acido Salis het bekwaamſte is.

V. 212. *Wat is Sal Commune of Fontanum?*

A. Een Sal Medium, het welk men met de Syr: Violarum kan beproeven.

V. 213. *Waar uit beſtaat het?*

A. Uit het Acido Salis en Terrâ alcali.

V. 214. *Op wat Manier verkrygt men het Acidum of Spiritum Salis?*

Antwoord.

Antwoord. Op twee Manieren, ten eersten: Indien het Sal Commune met een sterker Acido als het zyne is gemengt word, ten tweeden, als het Sal Commune met een Terrâ Vitrescente, dewelke daar by iets van Acido Vitrioli bezit gemengt, en deeze vermenging, door de graade gestookt werd, alhoewel de eerste manier de gebruikelykste en de gemakkelykste is.

V. 215. *Welke zyn de beste Subjecta, het Acidum van Sale Commune te bevryden?*

A. Het Acidum Nitrosum, en Vitriolicum, en in 't byzonder het Acidum Vitriolicum, om dat dit nog sterker als het Acidum Nitri is.

V. 216. *Waarom word tot het verkrygen van een Acido maar Bolus, of Leem genoomen?*

A. Om dat het bekend is, dat 't sterkste Acidum niet alleen Openbaar, in Alumine, Sulphure en Vitriolo, maar ook in allen Terris en Lapidibus voorhanden is, alhoewel in de aarde en steene veel minder, dog egter eenderley en goed is, en daarom heeft men deeze Terreâ uitgekoosen.

V. 217. *Is dan zo een Spiritus, die met Bolo of Leem gemaakt is, zo goed niet als die met Vitriol of Aluin gedistilleerd is?*

A. Om dat in de Bolo of Leem, maar weinig Acidum voorhanden is, zo kan het ook maar weinig na proportie van Acido Salis los maaken, diens volgens is zo een Spiritus die met Bolo of Leem gemaakt is, maar slegt en zwak, of hy moest gerectificeert, en van de meeste phlegma bevryd zyn.

V. 218. *Op wat manier word de Spiritus Salis, met Bolo of Leem gemaakt?*

A. Indien men tot een pond Sal, omtrent tien

pond Bolus of Leem neemt, de Bolus pulvriseert, het Sal met weinig water Oplost, als dan van deeze twee Ingredienten een Deeg gemaakt, Kogels uit dezelve formeert, en die laat droogen, en uit een aarde Retort in open Vuur by de graade Distilleert, en hen Destillatum uit een glaase Retorte Rectificeert, zoo heeft men nog een slegte Spiritum Salis.

V. 219. *Op wat manier word hy met Vitriol, of Aluin Gedistilleert?*

A. Als men drie deelen half gebrande Aluin, met een deel Sal vermengt, en met open Vuur uit een glaase Retorte by de graade Distilleert, en het Destillatum over Sal Commune Rectificeert, dan verkrygt men een goeden oprechte en zuiveren Spiritum Salis.

V. 220 *Op wat manier verkrygt men de Spiritum Salis Concentratum?*

A. Als Sali Communi het Purè Concentratum Acidum Vitrioli of Oleum Vitrioli bygevoegt word, dan verkrygt men een zeer subtile, hoogst Volatile, en Mistig rookende Spiritum Salis Concentratum vel fumantem, van 's gelyken ook met Vitriol en Sale Armoniaco.

V. 221. *Kan men ook het Acidum Salis met Nitro bekoomen?*

A. Ja, als men in plaats van Spiritu Vitrioli of Aluminis de Spiritum Nitri, of wel een goed Aquàm Fortem op het Sal Commune doet, het zelve Distilleert en over versch Sal Commune Rectificeert.

V. 222. *Maar is niet zo een Spiritus van Nitro deelagtig?*

A. Ja, denzelve is zelden regt zuiver van alle Nitro,

Nitro, dierhalven hy het beſte voor Aquâ Regis kan gebruikt werden.

V. 223. *Waar toe kan het Reſiduum van Spiritu Salis met Nitro gebruikt werden?*

A. Indien men het zelve Elixiveert, Filtreert en Crisſtalliſeert, dan verkrygt men het Nitrum Regeneratum.

V. 224. *Kan men ook een Spiritum Salis, met een Terrâ Vitreſcente bekoomen?*

A. Ja, maar 't is niet gemakkelyk of ook niet gebruikelyk, men neemt goed Zand, of geſtampte Keiſteenen, vermengt zulks met Sale, Diſtilleert het uyt een Retort by de Graade, maar op het laaſt, met het alderſterkſte Vuur.

V. 225. *Hoe verſchild dit Acidum in de Diſtillatie van ander Acido?*

A. Het gaat in een Witrookende Miſt over, gelyk eenen Spiritus in Vettigheid gelykende ſtreepen.

V. 226. *Kan men wel weeten of onder de Diſtillatie de Retorte aan ſtukken is gaan?*

A. Ja, als de miſtagtigen dampe ophouden, of de ontfanger eer als men gedagt heeft, koud werd, dan is zeker de Retorte aanſtukken.

V. 227. *Waar toe diend het Reſiduum van Spiritu Salis cum Oleo Vitrioli?*

A. Als men het zelve Elixiveert, Filtreert, en Criſtalliſeert, zoo bekoomt men het rechte Sal Mirabile Glauberi?

V. 228. *Wat bekoomt men ex Reſiduo Spiritus Salis Cum Sale Armoniaco Parati?*

A. Het Sal Armoniacum Secretum.

V. 229. *Hoe kan men weeten of een Spiritus Salis van Acido Vitriolico deelagtig is?*

A Door daar in te werpen eenige Stukjes Martis,

tis, dan zal het ſchielyk een Vitriolum Martis voort brengen.

V. 230 *Hoe veel Sal Acidum, is 'er wel by een Once Spiritus?*

A. een Dragma Sal Acidum en zeven Dragmæ Phlegma, al hoewel zomtyds iets meerder of minder.

V. 231. *Kan men uit het Acido Salis, wel weer een Sal Commune te rug leiden?*

A. Ja door een byvoegſel van Alcali Fixo.

V. 232. *Wat verſtaat men door Sal Acidum?*

A. Men verſtaat het Zuure Zoutagtige in Sale Communi voorhanden zynde weezen, zonder het Water.

V. 233. *Hoe verſchild het Acidum Salis tegen anderen Acida?*

A. Acidum Salis bezit iets van Principio Mercuriali, vel Arſenicali, iets minder van Principio Inflammabili Generis Bituminoſi, het Acidum Vitriolicum hangt af van de Terrâ Primâ Vitrescibili, maar het Acidum Nitroſum van de Terrâ Secundâ inflammabili.

V. 234. *Waar meede kan men de partes Arſenicales, by het Acido Salis aantoonen?*

A. Ten eerſten, om dat het de Metaalen in een Vloeibaarheid en Volatiliteit brengt. Ten tweeden in het bezonder de Witte Metaalen een groote Genegenheid betoond. Ten derden aan de Metalla vaſt hegt. En ten vierden de Mercurium en Arſenicum vermeerdert.

V. 235. *Kan men dan dat by het Acido Salis zynde Arſenicale of Inflammabile wel geſcheiden daar ſtellen?*

A. Neen, want zo min als men dat by het Acido Nitri voorhandene Phlogiſton of het

by

by Acido Vitriolico Vitrescibile aardagtige weezen gescheiden daar stellen kan, zo weinig kan men ook uit het Acido Salis het Mercurialische of Inflammabilische afscheiden en 't gescheiden daar stellen,

V. 236. *Wat heeft het Acidum Salis, nog meer voor Eigenschappen?*

A. Ten eersten toond het alle Hoofdproeven van een Acido. Ten tweeden is het van zig zelfs zeer volatiel. Ten derden dat het wel met het Acido vast verbonden is, het zelve dan nog wel door dikwils Oplossen en Inspisseeren heel en al in de Lugt gejaagt kan werden, en dat het de Metaalen Vloeibaar en Volatiel maakt, ziet men byna in alle Metaalen, als ten eersten, het Aurum kan door het Acidum Salis zoo Gesubtiliseert en Volatiel werden, dat het Destillabel en Sublimabel word, op zig zelve ontbindt het nog Aurum nog Argentum, maar met een byvoegzel van Acido Nitroso ontbindt het Aurum. Ten tweeden Argentum werd in de Cornificeering door het Acidum Salis zo vloeibaar, dat het als Wasch smelt, en zo Volatil, dat men het met maatig vuur in de lugt kan jaagen. Ten derden, het zelve geschied ook met de Saturno, en Saturno Cornuo. Ten vierden van 's gelyken met Marcasitte. Ten vyfden de Regulus Antimony Distilleert zelf by butyro Antimony meede over. Ten zesden, het Stannum werd by de Spiritu Fumante Cassy overmaaten gevolatiliseert. Ten zevenden Ferrum kan in Formâ Florum met dit Acido Gedistilleert, en Gesublimeert werden. Ten agtste, het Cuprum al vry wel tot de Volatiliteit geschikt werden.

Ten

Ten negende, by de Mercurio toond zig zyn vermeerdering openbaar, hoe meer hy met zulk Acido behandelt word. Ten tiende, om dat de Metaalen in het bezonder de perfecta en Nobiliora door niets anders als door Arsenicalische en Mercurialische deelen kunnen Gevolatiliseert werden, en dan hier zulke aanmerkelyke en openbaaren Volatilisationes voor gaan, of van het Acido Salis veroorzaakt werden, dierhalven is zo een duidelyk uitwerkzel proef en bewys genoeg, dat 'er iets Arsenicalis en Mercurialis in Acido moet tegenwoordig weezen, zoo als. Ten elfden, de Luna Cornua, in zyn Mixtuur en werking byna niets anders is als een een zuiver Arsenicum. Ten twaalfden, men neeme geele Arsenicum, versette die met Sal en Sublimeeren hem, zo bekoomt men een Arsenicum Cristalinum, het welk het Cuprum Rubrum in Album verandert; en dat het Acidum Salis zig aan de Metaalen vast hegt, dit kan zeer ligt beproeft werden, want het Acidum Salis laat zig zo ligt, als het Acidum Nitri of Vitrioli van de Solutionibus Mettallicis af Distilleeren. Ten eersten het gaat aan het Metaal vast zitten. Ten Tweeden of het neemt een goed deel daar van met zich, en dat dikwils op twee manieren, Ten eersten Sublimeert het zig in de hoogte, Ten tweeden, boord het de Crucibulum door en loopt diensvolgens te zamen daar van af.

V. 237. *Waar meede kan men aantoonen dat het Acidum Salis een bezonderen genegenheid tot de witte Metaalen heeft?*

A. Dit kan beproeft werden, om dat dit Acidum het

het Plumbum, Mercurium, Marcaſittam en Argentum uit de Solutionibus der ſterkſte Acidorum uithaalt, het welk 't zelve niet doen zoude by Aurum, Ferrum, en Cuprum.

Vraag. 238. *Kan men ook niet door de Mercurium Sublimatum het Arſenicale by het Acido Salis bewyzen?*

A. Ja, want als de Mercurius op zig zelve of met andere Acidis verbonden is, is de vereeniging zo doordringend niet, dan wel als zy met het Alcido Salis verbonden is, diensvolgens kan men de Partes Arſenicales genoeg daar meede aantoonen?

V. 239. *Waar meede kan men het Inflammabile, by het Acido Salis aantoonen?*

A. Ten eerſten, om dat het Sal Commune by 't Staalmaaken en enige Reducties gebruikt werd. Ten tweeden om dat by de Diſtillatie des Salis het Acidum, in Streepen en als vettigheid in de Recipient by een loopt. Ten derden hebben enige zomtyds iets Olieagtigs hier uit vergadert, dog daar op is geen ſtaat te maaken.

V. 240. *Heeft men niet nog beter bewys hier van?*

A. Ja, Ten eerſten om dat het Sal, zig met andere zaaken Putreſceeren laat, en het Sal Volatile vermeerd. Ten tweeden om dat Spiritus Salis met Calce vivâ een Spiritum Urinoſum geeft. Ten derden om dat de met Oleo Vitrioli Diſtilleerende Spiritus geheel Geel overgaat.

V. 241. *Op wat manier ontbind de Spiritus Salis de Metaalen?*

A. Deels op zich zelve, en deels op de gemeene Manier Præcipitando of door Additie van Nitro.

Vraag.

Vraag. 242. *Welke Metaalen onthindt hy op zich zelve?*

Antwoord. Ferrum, Stannum, Regulum Antimony, Mercurium Vivum, Marcasitam &c.

V. 243. *Welke loſt hy Præcipitando op?*

A. Argentum en Plumbum, als Spiritus Salis in ene met Spiritu Nitri gemaakte Solutionem Argenti vel Plumbi gedroppelt werd.

V. 244. *Wat loſt de Spiritus Salis anders meer op?*

A. Hy loſt op alderhanden Terras Calcarias, Cretaceas, Bolares, Margas verſcheiden Lapides, Teſtas, Conchas Nativas & Calcinatas en anderen Animalia, ook Vegetabilia, Marina hoewel van den eenen, altoos meerder als van den anderen.

V. 245. *Wat is dan de Spiritus Salis Dulcis?*

A. De Spiritus Salis Dulcis, is een met Spiritu Vini verzwakte Spiritus Salis Acidus, beſtaat uit een deel Spiritus Salis Acidi en drie deelen Spiritus Vini Rectificatiſſimi, en dit Gerectificeert.

CAPUT. XII.

De Spiritu ſeu Acido Nitri.

Vraag. 246. *Wat is een Spiritus Nitri?*

A. Een van Nitro Criſtalliſato geſcheiden Sal Acidum Nitroſum.

V. 247. *Kan men het Acidum van Nitro zonder byvoegſel verkrygen?*

A. Neen.

V. 248. *Op wat manier word het dan geſcheiden?*

Ant-

Antwoord. Als men by het Nitro zulk een Subject zet, het welke met Acido Vitriolico vel Sulphureo begaaft is.

Vraag. 249. Welke zyn de beste Subjecta daar toe?

A. de Vitriol, en zelve het Oleum Vitrioli, anders neemt men ook wel alle geverfde Leemagtige aarde, als Bolus, Leem, &c.

V. 250. Zyn dan alle Aarde daar toe niet goed?

A. Neen, want die niet met het Acido Vitriolico begaaft zyn, zyn niet bekwaam daar toe.

V. 251. Waar meede kan men aantoonen dat alle aarde daar niet goed toe zyn?

A. Ten eersten, met de Distillatie, om dat men met ongeverfde aarde, of die met geen Vitriol voorsien zynde aarde, weinig of in het geheel geen Spiritum verkrygt, ook na de Distillatie het Nitrum ex Residuo weder Elixiveeren kan. Ten tweeden, om dat men met de een of tweemaal gebruikte Aarde, verder niets uitvoeren, of tot een anderen Distillatie gebruiken kan.

V. 252. Hoe geschied dan de scheiding van de Spiritu Nitri, met een Acido Vitriolico of met geverfde Aarde?

A. Het Acidum Vitriolicum zo wel op zich zelve, als ex bolo vereenigt zich, met het Alcali Nitri, en bevryd het Acidum Nitri, dat het door het Vuur daar van los gaat.

V. 253. Op wat manier werd de Spiritus Nitri Gedistilleert?

Antwoord. Men kan dit op verscheiden manieren doen, de gebruikelykste geschied door eene Additie van Bolo Rubr: Oven Leem, of een andere Terrâ Limosâ vel Bolari, men Pulvriseert dergelyken Aarde, en neemt wel zes of agt Pond, ook wel meer tot een Pond

Nitrum, het Nitrum ontbindt men met Water, van dit Water en Aarde maakt men een dikke Pap, daar men ronde Kogels van kan maaken, na maate van de hals der Retorte, laat ze droog werden, doet zy in een Aarde Retorte met een Ontfanger, en Diſtilleert het uit een Reverbereer Oven by de Graade, zo bekoomt men een weinig en ſlegte Spiritum.

Vraag. 254. Op wat manier geſchied de Diſtillatie met Vitriol?

Antwoord. Men Calcineert de Vitriol, om het Phlegma daar van te jagen, neemt van zulk Vitriol en Nitro even veel, maakt het tot een Poeder, en doet daar meede een Aarde of Glaaſe Retorte half vol, en gaat te werk als voorheen.

V. 255. Is dan tuſſchen deeze Spiritus Nitri en Aqua fortis veel onderſcheid?

A. Indien men tot zo een Spiritum, Zuiver Nitrum, en een behoorlyke Quantiteit Gecalcineerten Vitriol gebruikt, zoo is tuſchen haar geen onderſcheid.

V. 256. Waar in beſtaat het onderſcheid, tuſſchen Spiritus Nitri & Aqua Fortis?

A. Indien het Nitrum met overvloedige Vitriol verzet, en op het laaſt met ſterk Vuur geſtookt werd, neemt het wel enige Volatiliſche Sulphuriſche deelen van de Vitriol meede over.

V. 257. Kan men dan zulk Volatil Sulphuragtig deel daar van niet bevryden?

A. Ja, als men het Aqua Fort over iets zuiver Nitrum overhaalt, dan verzwelgt de Terra Alcalica Nitri het Sulphureum volkoomen, en gaat in een zuivere Spiritum Nitri over, men

men kan het ook enige dagen ſlegts toe geſtopt ſtaan laaten.

Vraag. 258. Op wat manier kan men anders het Acidum Nitri verkrygen?

Antwoord. Als men twee deelen Alumen Uſtum, tot een deel Nitrum neemt, en met de Diſtillatie te werk gaat, als reeds gezegt is met de Vitriol, de Gediſtilleerde Spiritum over iets pulvis Nitri, uit een Glaaſe Retorte Rectificeert, zo heeft men een goeden Spiritum Nitri.

V. 259. Hoe verkrygt men het Acidum Nitri, cum Spiritu Vitrioli of Aluminis?

A. Als men Pulvis Nitri Puri, in een Glaaſe Retorte doet, en daar by Spiritum Vitrioli of Aluminis giet, de Ontfanger aanlegt, en behoorlyk Diſtilleert.

V. 260. Hoe bekoomt men de Spiritum Nitri Concentratum vel Fumantem?

A. Door een byvoegſel van Oleo Vitrioli, indien men gedroogt Pulvis Nitri Puri in een Retortâ Tubulatâ doet, de hals wel zuivert, en een groote Ontfanger aan legt, wel Luteert, en in het Tubulum een welſluytende kurk doet, en dan uit het Zand heel zagtjes begint te ſtooken, om dat de eerſte Spiritus ook wel zonder vuur los gaan, indien nu deeze bereiding gedaan is, dan druppelt men door het Tubulum vervolgens wat Ol: Vitrioli, doet altyd de kurk 'er weder in, en op het laaſt, als 'er geen dampen meer opkoomen moet men al ſterker vuur geven, en als het gedaan en koud geworden is, altoos wel bewaard houden.

V. 261. Hoe geſchied de Diſtillatie met Sulphur?

A. Als men vyf deelen Pulvis Nitri, en drie deelen

len Pulv: Sulphuris onder een mengt, en dit Pulvis in een iets gloeiende en met zyn Ontfanger voorzienen Aarden Retortâ Tubulatâ van tyd tot tyd indoet, zo bekoomt men een Spiritum Mixtum, of een met iets Spiritu Sulphuris vermengden Spiritum Nitri, dewelke men over Pulvis Nitri uit een Glaaſe Retorte Rectificeert, en dan zo heeft men ook een Zuiveren Spiritum Nitri.

Vraag. 262. *Op wat manier verkrygt men de Clysſum Antimony?*

Antwoord. Indien men op de voornoemde manier, in plaats van Sulpher, Pulvis Antimonii neemt, en Diſtilleert als voor gemeld, zo verkrygt men eenen Spiritum Sulphureo Nitroſum.

V. 263. *Hoe verkrygt men het Acidum Nitri, door byvoegſel van Zand?*

A. Als men drie of vier deelen Zand, tot een deel Pulv: Nitri doed, en zulks na behooren Diſtilleert, als dan dit Zand, onder het ſterken vuur, zig met de Alcaliſche deelen des Nitri vereenigt, en deeze twee te zaamen Vitreſceeren, waar door het Acidum verlaaten, en tot de Diſtillatie bereid werd.

V. 264. *Waar toe kan het Reſiduum van Acido Nitri gebruikt werden?*

A. Het Reſiduum van Nitro en Vitriol maakt met het in de Diſtillatie aan zig genomenen Alcali Nitri, het Arcanum Duplicatum, of een zoort van Tartaro Vitriolato, waar onder de in Vitriolo geweezene Metalliſche deelen in formâ Croci gebonden leggen, welk mixtum dan in 't gemeen Caput Mortuum of Reſiduum Aquæ Fortis plegt genoemt, en tot de bereiding des Arcani Duplicati gebruikt te werden.

Vraag.

Vraag. 265. *Waar toe werd het Acidum Nitri gebruikt?*

Antwoord. Zyn gebruik is meeſtendeels onder de naam van Aquâ Fort: bekend, en voornaamentlyk by de Mechaniſche Konſtenaaren, by Ververs, Goud en Zilverſmits, Graveerders en by de Werklieden in 't Yzer en Staal, en by dergelyken meer, in de Apotheeken word het meeſtendeel gebruikt tot de Spiritum Nitri Dulcem, en enige Solutiones Metallicas &c.

V. 266. *Wat heeft het Acidum Nitri voor anderen Acidis in het bezonder?*

A. Ten eerſten is het 't ſterkſte na het tweeden Mineraliſche Acidum, om dat het van 't Sale Communi het Alcali afneemt, en aan het Acido Vitriolico weder uitleveren moet. Ten tweeden dat het met een Spiritu Urinoſo een zigtbaaren, maar witte rook maakt. Ten derden dat het de Campher ontbindt, en daar meede een Oleum maakt. Ten vierden ontbindt het ook buiten veele Vegetabilia, Animalia, Mineralia, Alcalia, en Abſorbeerende Aarde, ook Metaliſche Lighamen, als Argentum, Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum, Zincum, Marcaſitâm, Regulum Antimonii, en ook met Additie van Acido Salis, het Goud. Ten vyfden is dit aanmerkings waardig, dat het geen Metallum Ignobile, en Imperfectum aanvallen of oploſſen wil, zoo dra van het Metallo het Inflammabile ontgaan, of het Metaal moet tot een Kalk gemaakt worden. Ten zesden in tegendeel de Metaalen met kragt aangrypt en oploſt, die het meeſten, met het Principio Inflammabili begaaft zyn. Ten zevende het Stannum

 en

en Regulum Antimony niet verder aantaſten wil, maar zoo lang het voorhandene Inflammabile duurd, het overige blyft daar na als Kalk leggen. Ten agtſten veroorzaakt het de Metaalen in de ontbinding een bitteren en uitermaten vieſen ſmaak. Ten Negende by de witte Metaliſchen Solutionibus gaat duurende de oploſſing met zulk een Acido een rook, en by enige een zeer ſterker rook, zelf in de koude gaat hy om hoog, het welk niet alleen een Subtile Spiritus, maar ook dikwils met veel Subtile Metaliſſche deeltjes verknogt is.

Vraag. 267. *Wat is de Spiritus Nitri Bezoarticus?*

Antwoord. Dezelve is een mengſel van Spiritu Nitri, Salis, en iets Regulo Antimonii.

V. 268. *Hoe werd de Spiritus Carminativus de Tribus gemaakt?*

A. Als Pulvis Nitri & Tartari onder een gemengt, in eene iets gloeiende Retortâ Tubulatâ gedaan, een ontfanger met wat Spiritu Vini voorgelegt, Gediſtelleert, en daar na uit een Glaaſe Retorte Gerectificeert werd, zo heeft men een Spiritum Nitri & Tartari Urinoſum.

V. 269. *Op wat Manier bekoomt men een Spiritum Nitri Urinoſum?*

A. Als Nitrum en Houdskoolen, in een Retortâ Tubulatâ gedetonneert, en de hier van Opſteigende Dampen in een aanleggend Recipient ontfangen werden.

V. 270. *Hoe werd Tinctura Nitri gemaakt?*

A. Men neemt zuiveren Wol, laat die in Spiritu Nitri verteren, Filtreert het en voldoet het Filtratum cum Oleo Tartari per Deliquium Evaporeert het tot de droogte, en Extraheert

cum

cum Sufficiente Quantitate Spiritus Vini rectificat: de Tinctuur.

Vraag. 271. *Hoe werd Spiritus Nitri Fumans Ceruleus gemaakt?*

Antwoord. Als men twee deelen Nitrum Siccum en een deel Arsenicum te zaamen mengt, uit een Glaase Retort by de Graade Distilleert, in een Recipient met wat Water daar in, zo verkrygt men een blaauwe Spiritum Nitri, maar zonder Water bekoomt men een hoog Volatile Spiritum, die als een roode rook in de Recipient omzwerft.

V. 272. *Welke is de proef van een goeden Spiritu Nitri?*

A. Als hy 't Vel, Haar, Veeren, &c. aanstonds verbrand en geel maakt.

V. 273. *Wat is een Spiritus Nitri dulcis?*

A. Een met Spiritu Vini verzwakte Spiritus Nitri Acidus.

V. 274. *Hoe werd hy gemaakt?*

A. Uit een deel Spiritûs Nitri, en drie of vier deelen Spirit: Vini Rectificat: en dit Gedistilleert.

V. 275. *Kan men geen beter Spir: Nitri Dulcem Distilleeren?*

A. Ja, want uit een deel Spiritus Nitri Fumantis en zes of agt deelen Spiritus Vini Rectificatis: gemaakt en Gerectificeert, is veel beter, maar daar by is op te letten, dat men de Spiritum Nitri Fumanten druppelwyze by de Spiritum Vini Rectificat: doet, anders zou de Retorte ligtelyk aan Stukken gaan.

CAPUT. XIII.

De Spiritu Vitrioli vel Sulphuris.

Vraag. 276. *Wat is het Acidum Vitrioli vel Sulphuris?*

A. Het is het alderſterkſte Acidum waar van alle de overige afſtammen, waarom het ook Acidum Primogenitum genoemd werd.

V. 277. *Kan men het Acidum Vitrioli zonder byvoegſel verkrygen?*

A. Ja, door de Diſtillatie uit een Retort.

V. 278. *Wat is de Spiritus Vitrioli?*

A. Een van zyn Terrâ Metallicâ bevryd Acidum.

V. 279. *Hoe werd het Acidum Vitrioli Gediſtilleert?*

A. Men Calcineert de Vitriol ad Flavedinem, doet dit in een Yzere of Aarde Retorte en Diſtileert het naar de Konſt.

V. 280. *Op wat manier word het Oleum Vitrioli geſtookt?*

A. Als men de Vitriol ad Rubedinem Calcineert, en in het overige zo te werk gaat, als met de Spiritu Vitrioli.

V. 281. *Waarom moet de Vitriol Gecalcineert werden?*

A. Om dezelve van zyn Phlegma te bevryden, anders doet hy de Retorte aan ſtukken Springen.

V. 282. *Is dan het Acidum Aluminis en Sulphuris met het Acido Vitriolico een en 't zelfde?*

A. Ja.

V. 283. *Is dan het Acidum Aluminis ook zoo ligt van zyn Terrâ uit de Vitriol te ſcheiden?*

A. Neen, want zulks hangt veel zwaarder aan

de

de Terrâ Cretaceâ, en kan om die reden niet ligt gescheiden werden.

Vraag. 284. Wat is by de Distillatie te bemerken?

Antwoord. Dat men van te vooren zyn vochtigheid afrookt, en de Retorte niet te vol doet, om dat het zig zeer uitrekt.

V. 285. Hoe maakt men een beste Spiritum Sulphuris per Campanam?

A. Als men de Sulpher onder Aludels verbrand, de rook in Alcali bevogte lappen opfangt, en daar na behoorlyk scheid.

V. 286. Wat is by de Distillatie van Vitriol aantemerken?

A. Dat ten eersten de Hals van Retorte tot op de helft van de Buik des Ontfangers toereike, om dat de op het laast komende byna gloeyenden druppels de Ontfanger niet aan stukken slaan. Ten tweeden dat als men het vuur daar onder heeft gedaan, zulks niet uit moet gaan, maar men altyd daar meede moet aanhouden. Ten derden, Indien men het vuur wil laaten uitgaan, moet men van te vooren de Ontfanger wegneemen, anders dringt het Gedistilleerde Acidum weer te rug in de Retorte. Ten vierden indien het duurende de Distillatie sterk ruikt, aleer men nog de ontfanger daar van genoomen heeft, is zulks een teken dat de Retorte aanstukken, of zig iets van de Metalissche deelen van Yzer of Koper in het Acidum Vitriolicum in het losgaan ingedrongen heeft, dat zulks daar door Volatilisch geworden, en men op deeze manier eene Spiritum Vitrioli Volatilem Sthaly verkreegen heeft.

V. 287. Waar van komt het, dat men dikwils na de Distillatie in plaats van een wit, een swart Oleum Vitrioli heeft?

 Ant-

Antwoord. Dit komt van de Vitriol zelve als hy met Hout-Spaanderen of anderen Inflammabilifchen zaaken gemengt geweeft is, of dat terwyl en geduurende de Diftillatie daar in Papier of Lutum is gevallen.

Vraag. 288. *Kan dan zulk fwart Oleum niet weder wit gemaakt werde?*

A. Ja, door het kooken, want geduurende het Kooken verbrand het Inflammabile met het Papier, het welk hier door te bewyzen is, om dat, als het Oleum is koud geworden, op de grond een graauwe Poeder gevonden werd.

V. 289. *Hoe werd Oleum Vitrioli Gerectificeert?*

A. Als men tot dezelve een niet Gecalcineert Vitriol neemt, en diens volgens het Oleum met Phlegma voorzien is, moet men zulk Plegma van te vooren met zagt vuur Afdiftilleeren, en daar na met het vuur aanhouden, tot dat 'er niets meer wil overgaan.

V. 290. *Kan men uit Oleo Vitrioli altyd Phlegma en Spiritum maaken?*

A. Ja, wil men een Spiritum Vitrioli hebben, zo neemt men drie deelen Aquæ en een deel Ol: Vitrioli, doet 'er van tyd tot tyd een weinig in 't Water, en fchud het dikwils om, zo heeft men een goede Spir: Vitrioli, maar wil men Rorem of Phlegma Vitr: hebben, zo kan men tot een Pint Water maar een of twee once Ol: Vitriol neemen, het zy men het fterk of fwak wil hebben.

V. 291. *Hoe kan een Acidum Vitriolicum van anderen Acidis Mineralibus onderfcheiden werden?*

A. Als men in het Acidum Vitriolicum yzer doet, de Solutionem Martis ad Cuticulam Infpisfeert, en Criftallifeert, zo is het een Acidum

Vitriolicum, als men een Spiritum Vitriolicum Alcali fixo verzadigt, en inspisseert de Solutie, dan kan zo een Sal met Oleo Vitrioli beproeft werden, is het Alcali cum Acido Vitriolico verzadigt, en het word Oleum Vitrioli opgedruppelt, zo zal men geen verandering of Reuk vernemen, maar als het met het Acido Salis of Nitri vermengt werd, dan kan men zulks Schielyk aan de Rooden of witten dampen, die van het Acido Vitriolico losgemaakt werden, bemerken.

Vraag. 292. *Waarom werd Ol: Vitrioli een Oleum genaamt, Alhoewel het geen Oleum is?*

Antwoord. Om zyn dikke gedaante, zo als ook het van de Lugt gesmoltene Oleum Tartari, anders is het Oleum Vitrioli maar een Acidum Concentratum.

V. 293. *Kan zig het Oleum Vitrioli nog wel dikker maken?*

A. Ja, Hoe weiniger Water het zelve by zich heeft, des te scherper is het, en des te ligter doet het zich in de Koude dik maken, dog het trekt ook zeer ligt de vochtigheit uit de lugt aan zig.

V. 294. *Waar uit bestaat Oleum Vitrioli?*

A. Ex Sale Acido & Aquâ.

V. 295. *Hoe veel Water is 'er omtrent by een once Ol: Vitrioli?*

A. Na dat het zelve sterk is, is 'er veel of weinig Water by, in 't gemeen zyn by een once Ol: Vitrioli byna vyf Drahmæ Acidi en drie Dragmæ Aquæ.

V. 296. *Waarom trekt Ol: Vitrioli zo graag het Water aan?*

A. Ten eersten om dat het Acidum Vitrioli Concen-

centratum van natuur geneegen is het Water aan zig te trekken. Ten tweeden om dat het onmogelyk is, het Sal Acidum zonder Water te krygen, want het Acidum wil het Water met alle magt aan zig hebben, dierhalve het eene zo graag zig met het anderen vereenigt. Ten derden, om dat van het Acido het Water met geweld moet ontnomen werden; derhalve zo wel het Oleum Vitrioli als het Caput Mortuum na het Water begeerig zyn, zo duurt de aantrekking zo lang tot het Acidum daar meede genoegſaam verzadigd is.

V. 297. *Wat heeft dit Acidum voor anderen Acidis in 't bezonder?*

A. Ten eerſten is het 't ſterkſte van alle Acidis, zo als ook alle de anderen Acida van dit afſtammen. Ten tweede is dit het fixſte van allen Acidis, om dat alle anderen het vuur wyken of vlugten, zo dat dit met het grootſte vuur moet gediſtilleert werden. Ten derden heeft het voor anderen een aardagtige natuur, en by gevolg een groote neiging tot de aard en Glaasachtige geſteltnis. Ten vierden wegens de begeerte tot het Water, werd het met Water zeer heet. Ten vyfden, het wederſtaat de Putrefactie niet, anders zoude de Inkt niet beſchimmelen. Ten zesden, houd het de drie genecraalen proeven der Acidorum. Ten zevenden, maakt het met enige Metaalen een Vitriool, met Cretâ een Alumen, cum Inflammabili een Sulphur. Ten agtſte cum Oleis Deſtillatis maakt het een Pekagtige en Harſtagtige geſteltenis. Ten negende ontbindt het op een gewiſſe manier Metalla

en

en Semi Metalla, maar nog liever Ferrum, Cuprum & Stannum. Ten Tienden ontbindt het ook Aurum, zelfs dat het meede door het Filtrum gaat, maar niet alleen op zig zelfs, het moet met Alcali verſet, of van Sulphure deelagtig zyn.

Vraag. 298. *Kan men wel een Acidum Vitriolic: uit de Lugt en 't Water toonen?*

Antwoord. Ja, en dit uit de Lugt. Ten eerſten om dat alle Salia Alcalia in de Lugt ſmelten, met 'er tyd, Kriſtallig werden en in een Sal: Medium gaan, het welk zonder Acido niet kan geſchieden, E. G. men neeme Sal Alcali Fix: als Oleum Tartari, of Nitri Fixi: &c. ontbinde het in Water, zet het op een vochtige en koele plaats by verrotte zaaken, zo zal dit Sal Alcali omtrent in een half Jaar in Kriſtallen gaan, die in alles met het Arcano Duplicato zullen overeenkoomen, maar als het op een plaats ſtaat, alwaar Putreſceerende Dampen opſteigen, bekoomt men een Nitrum Regeneratum daar uit, Ratione Urinoſi. Ten tweeden is dit Acidum, uit het Zee, Zuur, en anderen Wateren te bewyzen, over dat is het Water het Vehiculum Acidi Vitriolici, en kan dienſvolgens niet zonder Water voortgebragt werden, of men moeſt de Sulphur daar van afnemen.

Vraag. 299. *Hoe komt dan dit Acidum in de Lugt en in 't Water?*

A. Uit de Aarde, om dat zig in de Aarde, overal onderaardſe Gangen en Holtens bevinden, waar door de Lugt, zoo wel als 't Water in buisjes of pypjes omloopt, ook wel met de Lugt of dikwils in gedaante van

Damp

Damp of Rook omhoog ſteigt, en werd zulks genoegzaam beweezen, dat de oorſpronk des Acidi Primigeny in de Aarde geſchiede, uit dewelke het zo wel door buisjes of adertjes in 't Water, als ook door de Zwavelagtige uitwaſemingen in de Lugt gevoert werd, en dit kan uit de Bergwerken beweezen werden.

De Acido Vitriolico Vinoſo Seu Dulci.

Vraag. 300. *Wat werd onder het Acido Vitriolic: Dulci verſtaan?*

Antwoord. Een zuiver Ol: Vitriol: het welk met de Spiritu Vini Rectif: door hulp van 't Vuur en de Diſtillatie Volatiliſeert en Dulcificeert werd.

V. 301. *Hoe werd dit Acidum gemaakt, en waar uit beſtaat 't?*

A. Men heeft hier van verſcheiden Præparata en Beſchryvinge, maar echter ſchynd die de beſte te weeſen, die van den Heer Hofman Geheim-Raad in Hall uit zes Deelen, Spiritus Vini Rectif: Gallic: en een Deel Ol: Vitriol: en zulks uit een Glaaſe Retorte S. A. Diſtilleert, en vervolgens naar goed vinden eens twee, of meer maalen Rectificeert.

De Oleo Vini.

Vraag. 302. *Hoe bekoomt men Oleum Vini?*

Antwoord. De beſte wyze om die te verkrygen is, als men een deel Ol: Vitrioli Concentratiſſ: in twee deelen Spir: Vini Rectif: doet, zulk mengſel eenige daagen digereert, dan uit een Kolf de Spiritum Volatilem overhaalt,

haalt, en dan het Refiduum als het Koud is geworden, in een Retorte doet, en omtrent ad Siccitatem afhaalt, zo gaat 'er een Spiritus Sulphureo Oleofus over, uit dewelke zig het Oleum Vini fcheidt, maar het welk niet alleen de Spiritu Vini, maar ook het Oleo Vitrioli is toe te fchryven.

Vraag. 303. *Dryfd het Oleum Vini ook op het Water?*

A. Ja maar het vervliegt om zyn fterke en volatile Reuk, in weinig Minuten.

V. 304. *Kan men geen Oleum Vini zonder Oleo Vitr: bekoomen?*

A. Ja, als men van verfche en geen gedroogde Fæcibus Vini de Spiritum Afdiftilleert, dan gaat op het laaft een fchoon Oleum meede, het welk gefcheiden kan werden, het geeft niet veel, egter is men in ftaat van een Wyn Vat vol fœcibus Vini een once Ol: Vini te fcheiden, dit Oleum ruikt voor eerft zeer volatiel en onaangenaam, evenwel verlieft het deeze onaangenaame Reuk door twee drie à viermaal Gediftileert te werden met Water.

CAPUT XIV.

De Tincturis.

Vraag. 305. *Wat werd onder de Naam van Tinctuur verftaan?*

A. Als uit een Vegetabili, Animali of Minerali met een Menftruo, als Aquâ, Vino, of Spiritu Vini een Kleur als Blaauw, Rood, Groen &c. uytgetrokken word.

Vraag.

Vraag. 306. *Verdienen alle Tinctuuren, die in de Apotheek voorkoomen, met regt de Naam van Tinctuur?*

A. Neen, maar moeften alleen die geene Tinctuuren genaamd werden, die een helderen doorfchynende Kouleur hebben, als Blaauw, Rood, Groen &c.

V. 307. *Hoe werden de Tinctuuren verdeelt?*

A. In vyf deelen, Ten eerften in Tincturas Acidas. Ten tweeden Tincturas Alkalinas. Ten derden Salfas. Ten vierden Alcalino Refinofas. Ten vyfden Pure Refinofas vel Oleofas.

De Tincturis Acidis.

Vraag. 308. *Welke zyn de Tincturæ Acidæ.*

Antwoord. Die zig cum Alcali Præcipiteeren laaten, als Tinctura Anodina, Antiphtifica, Corallor:, Bellidis, Aquilegy, Papaver, Rofar:, Tunicæ, Gum Laccæ &c.

V. 309. *Hoe veel zoorten heeft men van Tincturis Acidis?*

A. Driederly, Ten eerften enige Cum Aquâ. Ten tweeden enige Cum Vino. Ten derden enige Cum Spiritu Vini.

V. 310. *Welke behooren tot de eerfte zoort?*

A. Tinct: Fl: Bellidis, Aquileg: Papaver:, Rofar: &c.

V. 311. *Waarin beftaat de Effect van Tincturis Aquofis?*

A. In Acido Vitriolico.

V. 312. *Welke behooren tot de tweeden zoort?*

A. De Tinctura Martis Cum Vino Malvatico &c.

V. 313. *Welke behooren tot de derde zoort?*

A. Deeze werden weder in twee zoorten verdeelt,

deelt, Ten eersten in die geene welke Salinische of Metallische deeltjes hebben, als Tinctura Antiphtisica, Corallor: Adstringens, Martis Ludovici &c. Ten tweeden die geen die meer van Vegetabilischen deelen, en sterken Extractis, als ook van zuuren deeltjes deelagtig zyn, hier by behoort Tinctura Bezoart:, Terræ Catechu, Granor: Chermes &c.

De Tincturis Alcalinis.

Vraag. 314. *Welk zyn de Tincturæ Alcalinæ?*
Antwoord. Die buiten haar Menstruo, ook wat van Alcali in zig hebben.
V. 315. *Hoe werden die verdeelt?*
A. In twee deelen. Ten eersten in Tincturas Alcalinas ex Salibus fixis. Ten tweeden in Tincturas Alcalinas ex Salibus Volatilibus.
V. 316. *Welke behooren tot de eerste zoort?*
A. Tinctura Antimonii, Tartari, Metallorum.
V. 317. *Verschillen deeze Tincturæ Alcalinæ onder elkanderen?*
A. Als ze doorgaans Cum Spiritu Vini Rectific: gemaakt werden, dan zyn zy van een uitwerksel.
V. 318. *Waar van hebben deeze Tinctuuren haar Kleur?*
A. Van het Phlogiston of Olieagtigen weezen van de Spiritu Vini, of om het beter te zeggen, van het Imflammabili.
V. 319. *Waar meede kan men aantoonen, dat zulke Tinctuuren haar Kleur van Oleoso hebben?*
A. Ten eersten, als men tot zulke Tinctuuren, een Spir: Vini Rectific: gebruikt, die dikwils gerectificeerd is geworden, waar

door hy van het Inflammabili verzwakt werd, dan zal men altoos een ſlegte of in het geheel geen Tinctuur bekomen, om dat 'er weinig Inflammabile by de Spir: Vini was. Ten tweeden indien het Alcali niet terdeegen Cauſtiſch is, dat het regt in de Spir: Vini indringen, en het Oleoſum daar uithaalen kan, dan zal de Tinctuur maar ſlegt weezen; maar men herhaalen deeze arbeidt, en maaken het Alcali door iets Meſtaliſch of per Calcem Vivam ter deegen Cauſtiſch, of men vermeerderen het Oleoſum by de Spir: Vini cum Oleo Eſſentiali, dan zal men een goeden Tinctuur verkrygen.

Vraag. 320. *Wat is by zo een Tinctuur te bemerken?*

Antwoord. Ten eerſten dat men het Alcali daar toe regt Cauſtiſch maaken moet. Ten tweeden dat men een Spiritum Vini Oleoſum daar toe moet neemen. Ten derden dat het Sal Cauſticum, niet koud moet werden, maar zo warm als 't mogelyk is, in de Spir: Vini doen. Ten vierden, moet men zo een Tinctuur, onder het digereeren dikwils omroeren.

V. 321. *Waar meede kan men bewyzen dat het Tincturæ Alcalinæ zyn?*

A. Ten eerſten om dat zy de Syrup: Viol: groen verven. Ten tweeden op Sal Armoniac gegooten, het Urinoſum van zich ſtooten.

V. 322. *Waar uit beſtaan dan zulke Tinctuuren?*

A. Uit fix Alcaliſchen deelen, die met de Subtiele Olieagtige deelen van Spiritu Vini vermengt, de Tinctuur verbeelden.

V. 323. *Hoe werden zulke Tinctuuren het beſte gemaakt?*

A. Tinctura Antimonii uit Sal Alcali, & Antimonii

monii ana partes Æquales, zulks zamen gemengt, en dan van tyd tot tyd in een gloeiende Kroes gedaan, zulks twee of drie uuren vloeyen laaten, zo warm als 't mogelyk is grof geſtampt in de Spiritum Vini gedaan, dan zal men een mooy en Roode Tinćtuur verkrygen, men kan ze ook uit een pond Sal Alcali en een vierde pond Regul: Antimonii op dezelve manier maken, tot de Tinćturam Metallorum kan men een weinig Sal Tartari, en tot de Tinćturam Tartari een weinig Calx viva neemen, anders bekoomt men geen ſchoone Tinćtuur.

Vraag. 324. *Is dan onder Tinćtura Antimonii en Tartari geen onderſcheid?*

A. Ja, eeniger maaten, en de onderſcheid beſtaat hier in, dat een gemeene Tinćtura Antimonii, enige partes Sulphureas in haar heeft, en daar van eigentlyk een Tinćtura Sulphuris is, die zich ook cum Aceto daar uit Præcipiteeren laat, en na zyn manier ſtinkt.

Vraag. 325. *Welke is de tweede zoort van Alcaliſe Tinćtuuren?*

A. Die ex Sale Volatili gemaakt werden, als Tinćtura Lunæ.

V. 326. *Kan men wel een egte Tinćturam Lunæ maken?*

A. Neen, want de blaauwe Kleur, ontſtaat van het Koper het welk zich by het Zilver bevind.

V. 327. *Op wat wyze werd dan zo een Tinćtuur gemaakt?*

A. Men neemt Cuprum, giete daar by Spir: Salis Armoniaci aquoſum vel Spirituoſum, dan zal men aanſtonds deeze Tinćtuur bekomen.

De Tincturis Salsis.

Vraag. 328. *Welk zyn de Tincturæ Salsæ?*
Antwoord. Die geen, die als een Acidum en Alcali by een komen, waar by geen Punctum Saturationis in agtgenomen word, om dat de hoeveelheid van ieder Artikel of Ingredient al in de Compositien of Descriptien bestemt is, en men dienvolgens niet meer Acidum nog Alcali daar by doen mag.
V. 329. *Hoe werden zulke Tinctuuren verdeelt?*
A. In Tincturas Tenuiores en Crassiores.
V. 330. *Welke zyn de Tincturæ Tenuiores?*
A. De Tinctura Antepileptica, Martis Myns:, Antiscorbutica, Splenetica &c.
V. 331. *Welke behooren tot de Tincturas Crassiores?*
A. Ten eersten, de Tinctura Bezoart: cum Spiritu Cornu Cervi, het welk een Extractum Liquidum Cornu Cervi Succinati is. Ten tweeden de Tinctura Fuligin:, hier by kan men nog reekenen, de Liquor Tartari Splenetic: &c.
V. 332. *Wat is van de Tincturâ Solis te weeten?*
A. Ten eersten dat het Aurum daar toe, of in Formâ Siccâ of Liquidâ gebruikt word. Ten tweeden dat de meesten Tinctuuren geen Goud in zig hebben. Ten derden dat, indien 'er nog iets van in voorhanden is, dan zyn het maar ruwe stofjes, die altegaâr te rug geleid kunnen werden. Ten vierden, is het hier door, dat van zulk verstoord Metaal geen werking in des Menschen Lighaam te verhoopen is. Ten vyfden dat deeze Tinctuur maar van het Menstruo, en anderen byvoegsels haar Kleur, en niet van 't Goud verkrygt. Ten zesden dat indien

zy

zy Effect doet, zulks aan het Menstruo is toe te schryven. Ten zevenden dat, indien men zulk een Tinctuur vind, waarin geen Goud is aan te toonen, men met zekerheid mag gelooven, dat 'er ook niets in is.

Vraag. 333. Hoe werd de Tinctura Solis gemaakt?

A. Men heeft daar van zeer veel Compositien, waar van de beste schynd te weezen, als men Aurum Cum Antimonio & Sale Tartari Calcineert, en iets gebrande Zuiker 'er by doet, en met Spiritu Vini Rectificato de Tinctuur Extraheert, welke dan niet veel beter, als Tinctura Antimony vel Tartari is, want haar Kleur en werking koomt meestendeel van het Inflammabili Spiritûs Vini, en de Sacharo etz, en niet van het Goud.

De Tincturis Alcalinis, Resinosis vel Oleosis.

V. 334. Welke zyn de Tincturæ Alcalinæ Resinosæ?

A. By de welke buiten het Menstruo en Sale nog veele Olieagtige en Pekagtige deelen by gedaan werden.

V. 335. Hoe werden zulken Tincturæ verdeelt?

A. In twee deelen als ten eersten in Tincturas Alcalinas Resinosas Simplices, die alleen per Extractionem Cum Alcali, en het Menstruo bereidt werden, alhoewel zy van veelderhanden zoorten zamen gesteld zyn. Ten tweeden in Tincturas Acalinas Resinosas vel Oleosas Compositas, waar by nog zuivere Olea buiten de anderen ingredienten bygevoegt werden.

V. 336. Welke behooren tot de eerste zoort?

A. De Tinctura Antifebrilis, die veel meer een

Esſentz is. Ten tweeden de Tinctura Cathartica, maar by die men geen Sal Alcali neemen moet, om dat het de Purgeerende kragt verſwakt. Ten derden de Tinctura Sulphuris. Ten vierden de Tinctura Contra Gonorrhæam. Ten vyfde Tinctura Antimony Balſamica &c.

Vraag. 337. *Welke behooren tot de tweeden zoort?*

A. Deeze koomen met de Spiritibus Alcalino Oleoſis overeen, maar dat de Spiritus Deſtillando, en deeze Digerendo vervaardigt werden; hier behoort voor eerſt het Sal Volat: Oleoſum Silvy, het welk per Deſtillationem en Digeſtionem gemaakt kan werden. Ten tweeden de Tinctura Salis Volatilis Oleos: Ten derden de Tinctura Balſamic: Vitæ, Confortativa, Tartariſata &c.

De Tincturis purè Reſinoſis vel Oleoſis.

Vraag. 338. *Welke behooren onder deeze zoort?*

A. Zulke zyn die geene waar by in 't geheel geen Salia gedaan werden, maar alleen ex Menſtruo, en parte Reſinoſâ beſtaan.

V 339. *Welke behooren tot deeze zoort?*

A. Ten eerſten de Schilder-verniſſen, welke niet anders als Solutiones Gummat: Reſinos: cum Spiritu Vini Rect: zyn, en om haar dikte Balſama kunnen genoemt werden. Ten tweeden de Tinctura aſſæ Fœtidæ, Benzoes, Balſam: de Tolu, Copaivæ, Peruviani &c. Ten derden, de nog iets dunneren als Tinctura Jalappæ, Sumit: Pini, Cort: Aurantior: Ligni Sancti, Aloes &c. Ten vierden nog andere, als Tinctura Salſaparillæ, Rorellæ &c. Ten vyfden de Tincturæ Proprie:
tatis

tatis als zy zonder zouten klaar gemaakt zyn, daar by behooren ook alle Tinctuuren die uit Olieagtige Kruiden, Bloemen en Wortelen vervaardigt werden.

CAPUT XV.

De Essentiis.

Vraag. 340. *Wat is een Essens?*

Antwoord. Een vogtig weezen, het welk dikker als een Tinctuur en dunner als een Elixir is.

V. 341. *Wat voor Menstrua werden tot haar bereiding gebruikt?*

A. Aqua, Vinum, Spiritus Vini, of een ander Spiritus Abstractitius.

V. 342. *Waar uit werden de Essentien gemaakt?*

A. Uit alle de drie Natuur Ryken, als ex Foliis, Floribus, Radicibus, Lumbricis, Castoreo, Antimonio, Ambrâ, Succino &c.

V. 343. *Hoe werden de Essentien verdeelt?*

A. In Simplices & Compositas, Simplices zyn als men maar een Subjectum, met het Menstruo Infundeert; Compositæ als men meerder Subjecta daar by neemt?

V. 344. *Maar hoe weet men, met wat voor een Menstruo deeze of anderen Specien moeten Geextraheerd werden?*

A. De Resineusen Specien moeten met Spirit: Vini Rectificat: gemaakt werden, egter zonder byvoegsel van Alcali, want daar door werden maar de partes Resinosæ in haar werking verhindert.

Vraag. 345. *Op wat manier werden de Essentiæ Aquosæ het best gemaakt?*

Antwoord. Indien men cum Aquis Propriis een Extractum maakt, dit met het Oleo van het Subjecto vermengt, en met het Aquâ Destillatâ van het Subjecto Ad Consistentiam Essentiæ brengt.

V. 346. *Hoe werd Essentia Juniperi het beste gemaakt?*

A. Als men Baccas Juniperi eerst met de Spiritu Abstracto extraheert, en daar na de Rob Juniperi bydoet, maar als men de Baccas, Rob, en Spiritum te gelyk by een doet, zo zoude het Rob aan de Baccas vast kleeven, dat de Spiritus de Baccas onmoogelyk door dringen konde.

V. 347. *Maar indien men Essentias Compositas, maaken wil, die uit verscheiden Specien, als Herbis, Floribus, Fructibus Seminibus, Lignis, Radicibus, Gummi, Succis Inspissatis, Salibus &c. bestaan, Hoe zal men daar meede te werk gaan?*

A. Dan zal men Aromata, Herbas, Semina, Flores, Ligna, Radices cum Sale & Menstruo, na dat zy Gecontundeert zullen weezen, Infundeeren en digereeren, daar na kan men Succos Inspissatos, en op het laast de Gummi & Resinosa, die van te vooren alleen in Spiritu Vini of Menstruo Geinfundeert geweest zyn, daar by doen.

CAPUT

CAPUT. XVI.

De Elixiriis.

Vraag. 348. *Wat is een Elixir?*

Antwoord. Een uit veelerhanden zaaken Gecomponeert, en met een Menſtruo als Aquâ, Vino, Spiritu Vini &c. Ge-extraheert Liquidum, het welk aan Conſiſtentie zo wel Tincturas als Eſſentias overtreft.

V. 349. *Waar van is de Naam Elixir ontſtaan?*

A. Van Paracelſo die aan zyn Elixir Proprietatis voor het eerſte den naam van Elixir heeft gegeven.

V. 350. *Wat is een Elixir Proprietatis, en waar uit beſtaat het?*

A. Men heeft daar van verſcheiden zoorten, waar van byna een elk een bezonder Menſtruum en Sal tot zyn Extractie heeft, maar het Fundament van alle is Aloes, Myrrha, en Crocus.

V. 351. *Waar in beſtaat haar onderſcheid?*

A. Tot het Elixir propriet: Paracelſi, komt een Spiritus Sulphuris, tot het Elixir Propriet: cum Rhabarb: een Spiritus Salis, tot het Elixir Propriet: Antiſcorbutic: een Spiritus Salis Dulcis, en tot het Elixir Propriet: dulcis Volatilis een Alcali Fixum en Volatile.

V. 352. *Waar in beſtaat haar onderſcheid, aangaande het Menſtruum?*

A. Tot het Elixir Propriet: Paracel: komt Spiritus Vini, tot het Elixir Propriet: Rhabarb: een Vinum Malvatic: tot het Elixir Propriet: Antiſcorbutic: een Spiritus Vini Tartariſat:

en Spiritus Cochleariæ, tot het Elixir Propriet: Helmonty Aqua Cinnam: cum Vino.

Vraag. 353. *Hoe werden zy het beste vervaardigt?*

Antwoord. Als men de Myrrham alleen Infundeert en Extraheert, en daar na de Aloes en Crocum by doet.

V. 354. *Op wat manier werden de anderen Elixiria gemaakt?*

A. Als het Composita zyn, op die manier als Essentiæ Compositæ.

CAPUT. XVII.

De Solutionibus Salinis & Liquoribus.

Vraag. 355. *Wat werd onder de Naam van Liquor verstaan?*

Antwoord. Ten eersten alle zoutagtige Vogten die Per se in de Lugt gesmolten zyn. Ten tweeden ook die geen, welke niet openbaar zoutagtig, egter in de Lugt Smelten. Ten derden als men Salia met Water tot een Liquorem maakt. Ten vierden ook die, als verscheiden Salia ook anderen zaaken, waar by iets zoutagtigs is, by koomen en vereenigt werden.

V. 356. *Welke zyn de Liquores Per se?*

A. Deeze zyn driederly. Als ten eersten Liquores Alcalini. Ten tweeden Liquores Acidi. Ten derden Liquores Neutri.

V. 357. *Welke zynde Liquores Alcalini?*

A. Gemeenlyk is het de Liquor Salis Tartari of Cinerum Clavellat: Liquor Nitri Fixi, & Causticus, en extraordinarii zyn Liquor Cristallorum, Arsenici & Antimonii.

Vraag.

Vraag. 358. *Waarom werd de Liquor Tartari Oleum genoemt?*

Antwoord. Om dat de ouden daar aan die naam gegeven hebben, dierhalve werd hy nog zo genoemt, dog 't is geen Oleum, maar een Liquor Salinus.

V. 359 *Hoe werd de Liquor, of Oleum Tartari gemaakt?*

A. Men moet Sal Tartari in een Linnen Zak doen, en die in de Lugt hangen, iets daar onder zetten, dan zal dit zout van tyd tot tyd ſmelten, het Liquide moet men aanſtonds wegneemen, dat niet het Acidum in de Lugt een deel daar van tot een Sal Medium maakt.

V. 360. *Op Wat manier maakt men Liquor Ciner: Clavel: & Nitri fixi?*

A. Op de manier als Liquor Salis Tartari, want indien de Liquor Ciner: Clavell: wel gemaakt is, met de Liquor: Sal: Tartari heel wel overeenkoomt, maar Liquor Nitri fixi is nog deelagtig van Nitreuſen deelen.

V. 361. *Hoe werd de Liquor Cauſticus gemaakt?*

A. Uit het Sale Cauſtico, net het zelve als anderen Liquores.

V. 362. *Waar uit beſtaat Liquor Antimonii?*

A. Men neemt Calcis vivæ, Salis Alcali, & Antimonii ana partes Æquales, als zulks na behooren gedetonneert, gecalcineert, en in de lugt geſmolten werd.

V. 363. *Waar uit beſtaat Liquor Silicum & Criſtallorum?*

A. Uit Lapidis Silicis & Lapidis Criſtallorum Pulveriſati een deel, & Sal: Alcali, zes deelen dit Gecalcineert en ſmelten laaten.

V. 364. *Waar uit beſtaat Liquor Arſenici?*

Ant-

Antwoord. Uit Arſenico & Nitro ana twee deelen Sulphur een deel, zulk mengſel in een Yzeren Pot of Mortier gedaan, met een Dekſel daar in een gat is, door het welk men een gloeyende Kool inbrengt, detonneert het in de opene lugt, Calcineert, ſtamt, en laat het van van zelven ſmelten.

Vraag. 365. Welke zyn de Liquores Salis Acidi?

A. Ten eerſten de Liquor Martis. Ten tweeden de Liquor Stipticus cum Terrâ Sigillatâ & Spiritu Vitrioli. Ten derden de Liquor Lythontriptic:. Ten vierden de Liquor Veneris, Mercurii, Jovis, die niet meer in 't gebruik zyn. Ten vyfden Butyrum Antimony, die niets anders is, als een Solutio Reguli Antimony, in Spiritu Salis Concentratiſſimo. Ten zesden Butyrum Arſenicale & Joviale, die als Butyrum Antimony bereid moet werden.

V. 366. Waarom word de Solutio Reguli Antimony Butyrum genoemt?

A. Om haar Dikke en Boteragtige gedaante, maar als zy Gerectificeert werd, en in de Lugt komt werd zy dun?

V. 367. Vermits tot de bereiding des Liquoris Martis een Sal Medium gebruikt werd, namentlyk Sal Armoniac diensvolgens behoord het onder de Liquores Neutri?

A. Het Sal Armoniac is een Sal Medium, dit is waar, dog de Liquor Martis is een Liquor Acidus, want daar geſchied in de Diſtillatie een verandering, indien het Acidum Salis het Ferrum aantaſt, en zulks oploſt, daar de Spiritus Urinoſus geſcheiden word.

V. 368. Welke zyn de Liquores Salis Neutri?

A. Ten eerſten de Liquor Terræ Foliat:, Tartari

tari ex Acido Aceti & Sale Tartari. Ten tweeden de Liquor Antimony ex Antimonio & Sale Armoniaco, het welk in een Aardepot gesublimeert word, welken Flores men daar na laat vloeyen. Ten derden de Liquor Salis Armoniaci Fixi, die niets anders als eene Solutio Calcis Vivæ, Cum Spiritu Salis is. Ten vierden de Solutiones Cum Sale Armoniaco & Vitriolo Martis, die egter geen zuiver Neutra, maar wel Mixta zyn.

Vraag. 369. *Welke zyn de Liquores die niet heel en al dog meestendeels van de Lugt smelten?*

Antwoord. Ten eersten de Liquor of Oleum, Myrrhæ per Deliquium Cum Albumine Ovi. Ten tweeden de Liquor Myrrhæ Cum Camphorâ. Ten derden de Liquor Lumbricorum. Ten vierden de Liquor Florum Sambuci Recent: als die of anderen Vegetabilia Versch in stukken gesneeden zyn, dan vergaan zy in een Vogt, egter is dit een zoort van Putrefactie.

V. 370. *Welke zyn de Liquores die door een byvoegsel van enige Vogten opgelost werden?*

A. Deeze kunnen tot de eerste zoort gerekend werden, als de Liquor Salis Tartari, Ciner: Clavellat: Nitri Fixi cum Aquâ, haar onderscheid bestaat daar in, dat de geene die op zig zelver smelten, veel sterker zyn, als die, daar Water by genoomen werd.

CAPUT XVIII.

De Oleis.

Vraag. 371. *Wat zyn de Olea?*

Antwoord. Het zyn vette Lighaamen, die uit Water en Aarde bestaan, branden en vallen op de Grond, of dryven op het Water.

V. 372. *Waar in bestaat haar onderscheid?*

A. In de groove of subtiele Aarde, en van het daar bygekoomen zout

V. 373. *Hoe werden de Olea verdeelt?*

A. In Olea Expressa en Olea Destillata.

V. 374. *Hoe werden de Olea Expressa verdeelt?*

A. In Olea Expressa per se en in Olea Cocta.

V. 375. *Hoe werden de Olea Destillata verdeelt?*

A. In Olea Destillata Essentialia, & in Olea Destillata Empyreumatica.

V. 376. *Hoe werden alle deeze Olea genoemt?*

A. Arteficialia.

V. 377. *Geeft het dan geen Olea Naturalia?*

A. Ja, maar dit zyn grovere Subjecta die niet als Chymisch aan te merken zyn, het gebruikelykste daar van is, Ol: Petræ.

V. 378. *Hoe veel zoorten heeft men van Oleo Petræ?*

A. Vierderly, als Album, Flavum, Nigrum, en Rubrum.

V. 379. *Waarom werd het Ol: Petræ genoemt, en waar word het gevonden?*

A. Om dat het uit een Steenrots vloeit, werd het Oleum Petræ genaamt, en het zelve werd in Vrankryk en Italien gevonden.

Vraag.

Vraag. 380. *Wat is de Proef van een Opregt Ol: Petræ?*

Antwoord. Het opregte dryft op 't Water en Spir: Vini, en laat zig ligt in de brandſteeken.

De Oleis Expreſſis.

V. 381. *Kan men uit de drie Natuur Ryken Olea Expreſſa Præpareeren?*

A. Neen, uit het Regno Minerali heeft men 'er geen, en uit het Regno Animali maar een, namentlyk Oleum Ovorum, en uit het Regno Vegetabili heeft men 'er meer.

V. 382. *Op wat manier werden de Olea Expreſſa gemaakt?*

A. Daar by heeft men niets anders te doen, als de Semina, Fructus, de hard gekookte Vitellos Ovorum te Stampen, of haar vogtigheid wat af te rooken, en het Oleum door hulp van een Pers, daar af te ſcheyden.

V. 383. *Waar meede kan men aantoonen, dat de Olea uit Water beſtaan?*

A. Om dat zich de Olieagtigen Subjecta met Water vermengen, en uyt melken laaten, E. G. de Amandelen, Semina &c. Dat niet geſchieden zou, als de Olea niet uit Water beſtonden, men Stampe Amandelen met Water, dan geeven zy een Melk van zich, het welk niets anders is, als Water dat met Oleo verbonden is, alhoewel 'er ook wat Slymagtigs by koomt.

V. 384. *Waar meede kan men de aard aantoonen?*

A. By Oleis Deſtillatis toond zig zulks na 't verbranden, by Oleis Expreſſis en Coctis nog eerder, om dat die in de Winter bevrieſen, het

het welk geen Oleum Effentiale Verum doet.

Vraag. 385. *Waar uit en op wat manier werd Oleum Olivarum gemaakt?*

A. Uit Olyven die men in de Maand November of December, wanneer zy blaauw en ryp zyn, omtrent veertien dagen op een getemperde plaats legt, hier na werden zy geparft, en de Expreffiones daar na gefcheiden, het eerfte en befte werd Oleum Virgineum genaamt.

V. 386. *Wat is Oleum de Cedro, en hoe werd die gemaakt?*

A. Het is ook een Oleum Expreffum, en word op verfcheiden wyze gemaakt, in het gemeen rolt men de buitenfte fchillen op een warm gemaakt Staale Plaat, dan vloeit het Oleum daar uit, het Refiduum kan men met Spiritu Vini Diftilleeren, en het Oleum uit de Spiritu Vini met Water Præcipiteeren.

V. 387. *Wat is Oleum Been?*

A. Het is uit een Vrugt gemaakt, Oleum Expreffum.

V. 388. *Welke zyn de Olea expreffa Compofita?*

A. Als verfcheide Olieagtige Ingredienten onder een gemengt, en uitgeperft werden, waar van'er in *Zwelffero* veel te vinden zyn, ook heeft men een Oleum Rhabarbari Expreffum, wanneer Pulvis Rhei met Amandelen geftampt, en uitgeperft werd?

V. 389. *Welke zyn Olea Expreffa per Solutionem?*

A. Indien men in een Oleo Expreffo iets van een Refinofo of ander Oliagtigen Subjecto oploft, als Oleum Maftiches & Camphoræ.

V. 390. *Welke zyn de Olea Expreffa Animalia?*

A. Men heeft maar het enige ex Vitellis Ovorum.

Vraag.

Vraag. 391. *Wat voor eigenschappen hebben anders nog de Vitelli Ovorum?*

Antwoord. Zy geeven een Menstruum, om Olea, Resinas, Sevum & Balsama met Water te Vereenigen.

De Oleis Coctis.

Vraag. 392. *Wat zyn Olea Cocta?*

Antwoord. Het zyn alle van te vooren klaar gemaakte Olea Expressa, die maar per Coctionem Subjecti, waar meede zy gekookt werden, het Oleum voortbrengen.

V. 393. *Hoe werden die verdeelt?*

A. In Olea per Infusionem of Insolationem parata, & in Olea merè Cocta.

V. 394. *Welke zyn Olea per Infusionem vel Insolationem?*

A. Wanneer Olea Expressa, met iets Geinfundeert, en zagtjes Gedigereert werden, het Menstruum is een Oleum Expressum, het Additamentum een Vegetabile of Animale, de Olea per Insolationem zyn die, welke in de Zonne Gedigereert werden.

V. 395. *Welke Subjecta moeten dan per Insolationem, Infusionem of Digestionem gemaakt werden?*

A. Die geene, welke een Subtile Aromatische, of in het Vuur wegvliegend weezen bezitten, maar van Animalibus moet men alleen de klyne Insecten neemen, en als 'er by de Olea te veel Vogtigheid koomt, moet men ze zagtjes Evaporeeren.

V. 396. *Hoe werden de Olea per Infusionem verdeelt?*

A. In Simplicia & Composita.

V. 397. *Hoe werden de Olea Simplicia gemaakt?*

A. Men neemt een eenvoudig Subject, hakt,

 snyd,

ſnyd, of ſtampt het, en Infundeert zulks met een Oleo Expreſſo, laat het zo lang op een warme plaats ſtaan, tot dat het Oleum Expreſſum de kragt van het Subjecto Geextraheert heeft.

Vraag. 398. *Op wat manier maakt men de Olea Infuſa Compoſita?*

Antwoord. Als de Simplicia, egter is daar by te bemerken, dat wanneer Reſinoſa daar by zyn, men zulks op het laaſt 'er by doet, anders beletten zy door haar kleefagtigheid de Extractie van de anderen Ingredienten E. G. Maſtix &c.

V. 399. *Wat heeft men voor Olea Infuſa Animalia?*

A. Van kleine Inſectis, het Oleum Scorpionum, Ranarum, Formicarum &c. van de groote het Oleum Lacertarum, Lumbricorum, Bufonum, Limacum, &c. maar de laaſte behooren eigentlyk niet hier by, zy kunnen beter by de Oleis Merè Coctis gerekend werden.

V. 400. *Hoe werden de Olea Merè Cocta verdeelt?*

A. In Simplicia & Compoſita.

V. 401. *Hoe werden de Olea Simplicia verdeelt?*

A. In Naturalia & Arteficialia.

V. 402. *Welke zyn Olea Naturalia?*

A. Dit zyn die geen, die met Water uitgekookt werden, als Ol: Laurin:, Palmæ &c.

V. 403. *Hoe word Oleum Laurinum gemaakt?*

A. Men ſtampt verſche Bac:, Laur: kookt ze met Water, laat het koud werden, neemt de bovenſtaande Olie 'er af, en het overige parſt men uit.

V. 404. *Op wat manier werd Oleum Palmæ gemaakt?*

A. Als Ol: Laurinum, uit een Vrugt die zo groot als een Ei is, welke aan een Boom groeit, de

de Palmboom gelykende, het moet ſchoon Geel zyn, en als Viool Wortelen ruiken.

Vraag. 405. *Heeft men niet meer Olea Naturalia?*

Antwoord. Ja het Oleum Cacau en Grana Tilly, dog zyn niet meer in 't gebruik.

V. 406. *Welke zyn de Olea Cocta Simplicia?*

A. Wanneer een enkeld Subjectum, met een Oleo Expreſſo gekookt werd.

V. 407. *Wat is hier by bezonder aan te merken?*

A. Dat men de welriekende Subjecta, in beſlootene Vaaten bereide, om dat anders het beſte wegvliegt.

V. 408. *Wat zyn Olea Cocta Compoſita?*

A. Wanneer twee of meer Subjecta met een Oleo Expreſſo gekookt werden, tot dat de Vogtigheid vervlogen is.

V. 409. *Hoe kan men weeten, dat alle Vogtigheid Geevaporeert is?*

A. Als men enige droppels daar van in 't Vuur laat vallen, en ze zonder geraas in Brand gaan.

V. 410. *Waar van hebben de Olea Cocta haar Kleur?*

A. Van het Reſinoſo, welk by de Subjectis inſteekt.

V. 411. *Welke zyn de Olea per Solutionem Præparata?*

A. Als in een Oleo Expreſſo iets van een Reſinoſo, of andere Oliagtige Subjecto opgeloſt is, als Oleum Camphoræ &c.

V. 412. *Op wat manier word Oleum Talci gemaakt?*

A. Zulks te maaken is ondoenlyk, en als 'er al eens een vervaardigt werd, beſtaat het niet van Talci, maar van anderen byvoegſels.

De Oleis Deſtillatis.

Vraag. 413. *Hoe werden de Olea Deſtillata verdeelt?*
Antwoord. In Olea Deſtillata Eſſentialia & in Olea Deſtillata Empyreumatica.

V. 414. *Verſchillen dan deeze Olea, de een tegens den anderen?*

A. Ja, de Olea Deſtillata zyn Ten eerſten, veel Vlugger als de Empyreumatica, om dat zy by de zagtſte warmte Overdiſtilleeren, en voort, of met het Water overgaan, daar in het tegendeel de Olea Empyreumatica, eerſt na het Water overgaan. Ten tweeden behouden de Olea Deſtillata de reuk en ſmaak van haar Subjectum, maar de Olea Empyreumatica, Ruiken brandig en ſtinkend. Ten derden blyven by de Oleis Deſtillatis de aldervoornaamſte eigenſchappen van haar Subjectum, maar by de Oleis Empyreumaticis word alles bedorven, en gaat ook alles verlooren. Ten vierden kunnen de Olea Eſſentialia maar uit enige Vegetabiliſche Subjectis, en die Empyreumatica in het tegendeel uit alle Vegetabilibus, Animalibus, ook enige Mineralibus vervaardigt werden.

V. 415. *Waarom werden dan de eerſte Olea Eſſentialia genaamt?*

A. Om dat zy de Smaak, Reuk, Eſſentz, en de volkoomen eigenſchap van het Subjectum verbeelden.

V. 416. *Waarom werden zy dan Ætherea genaamt?*

A. Om dat zy zeer Volatiel, en van de Lugt ſchielyk weg getrokken werden.

V. 417. *Waar uit beſtaan de Olea Deſtillata?*

A. Uit Water, Aarde en Sal Volatile.

V. 418. *Waar meede kan men aantoonen dat Olea Deſtillata uit Water beſtaan?*

Antwoord.

Antwoord. Met Kalk, Asche, Cornu Cervi usto &c.

Vraag. 419. *Waar meede kan de Aarde beweezen werden?*

A. Door de zelve te Verbranden, aan het Roet.

V. 420. *Waar meede kan men 't Sal Volatile bewyzen?*

A. Dit is niet te scheiden, egter wel te bewyzen, als men een Welriekende Olie in de ruime Lugt steld, zo zal men na verloop van tyd de Olie wel aan het Gewigt, maar zonder Reuk wedervinden.

V. 421. *Kan men ze wel met vlugge Harst of Resinis vergelyken?*

A. Ja, zy verbeelden eigentlyk subtile Harste, om dat zy per Digestionem, tot een Balsem, en met een anderen handgreep, zeer gaarne tot een Resina werden, en om dat men weet dat Harstige Boomen meer Olie geven, als die, welke niet Harstig zyn; als tamme Boomen geven veel Olie, maar beuken en berken Boomen niets.

V. 422. *Waar in verschillen dan de Olea Destillata?*

A. Enige aan de swaarte, want Ol: Caryophyll: Cinnamon: Sassafras vallen op de grond, maar de anderen dryven op het Water, enige aan de Kleur als Ol: Lavendulæ, Sabinæ &c. Wit, Chamomillæ Blaauw, Absynth: Bruin Groen, Millefoly Groen, ook wel Blaauw, Cinamom: Caryophyll: in 't begin Geelagtig, en die daar na Bruin werden.

V. 423. *Waar van onstaat haar Kleur?*

A. Van het Resinoso, welk by het Subject voorhanden is.

V. 424. *Wat is by het Distilleeren, van Oleis van Kruiden te bemerken?*

A. de Kruiden moeten niet te droog nog te vogtig, en vooral volkoomen Ryp geworden zyn.

Vraag. 425. *Wat is by het Diſtilleeren van Oleis uit anderen Subjectis te bemerken?*

Antwoord. Men moet dezelve na dat de Subjecta zyn, wel twee, vier ook wel agt dagen, met Wyn weeken, om het ſlymagtige daar daar van te ſcheiden, en om ook zelf de Fermentatie te bèletten, want als zulke Subjecta in een Fermentatie gaan, geven zy geen Olie, maar wel een Spiritum Ardentem, en gaan zy in een Putrefactie, zo geven zy een Urinoſum.

V. 426. *Wat is by het Diſtilleeren van Oleis, aangaande 't Vuur te bèmerken?*

A. Aangaande 't Vuur moet men op haar zwaarte letten, de Subtiele met zagt Vuur, en de zwaare Reſineuſe als Caryophyll': Saſſafras &c. moeten met ſterk Vuur geſtookt werden.

V. 427. *Kan men ook ex Regno Animali en Minerali Olea Eſſentialia voortbrengen?*

A. Neen, zelfs niet eens uit alle Vegetabilibus, maar alleen uit zulken, die een ſterken Reuk hebben.

V. 428. *Kan men ook uit Rooſen en Violen een Oleum Eſſentiale verkrygen?*

A. Neen, maar als men een Olie daar uit maken zoude, moeſt men enige honderd Ponden hebben, en dan zou nog de Olie van een Booteragtige gedaante weeſen.

V. 429. *Op wat manier werden de Olea Esſentialia Gediſtilleert?*

A. Zonder een byvoegſel in Balneo Vaporis, en met byvoegſel, het welk onderſcheiden is.

V. 430. *Welke is het gebruikelykſte byvoegſel?*

A. Het Water.

V. 431. *Waar toe dient het Water by de Diſtillatie?*

Ant-

Antwoord. Om de Gomagtige en Slymerige deelen, in de welke de Olieagtigedeeltjes zigbevinden, te ontbinden en van een te houden, dat zig de Olie 'er van afscheiden, en door behoorlyke Warmte om hoog kan gaan, en om de aan de Helm vastgehegte Olea, door de Waasem 'er van af te leiden, zo dat het Water 'er wel hoognodig by is.

Vraag. 432. Waarom word 'er Sal Commune by de Distillatie gedaan?

A. Ten eersten voor het Water om de slym op te lossen, en de Olieagtige deeltjes in vryheid te stellen. Ten tweeden om de Fermentatie te beletten, die met een byvoegsel van Zout niet te verwagten is. Ten derden maakt het 't Water zwaar, dat het niet in al te groote overvloed meede over gaat.

V. 433. Kan dan geen ander Minerale of Tartarus, Sal Alcali in plaats van Sal Commune daar toe gebruikt werden?

A. Neen, de Tartarus en Sal Alcali zyn in 't geheel te verwerpen, want Tartarus is een zwaar oplosbaar lighaam, en met veel Olie voorzien, diensvolgens kan het tot de Distillatie niets toe brengen, Sal Alcali trekt de Olea aan, en maakt ze tot een Zeepagtige gedaante, de Acida ontstellen de Olea, en geven een Pekagtige gedaante, en kunnen ook de Olea in een groot gedeelte veranderen.

V. 434. Werden de Olea Destillata ook wel vervalst?

A. Ja, en dat cum Oleo Amygdal:, Terebinth:, Petræ &c.

V. 435. Waar aan kan men zulken vervalste Olea kennen?

A. Door verscheiden proeven, maar in 't Gemeen met

met Spiritu Vini, wanneer het zig aanſtonds in dezelve ontbindt.

Vraag. 436. *Waar aan kent men een Oleum Deſtillatum, als het met een Oleo expreſſo vervalſt is?*

Antwoord. Als men enige droppels in Spiritum Vini doet, dan ontbindt zig het Oleum Esſentiale, en het Expreſſum valt op de grond, en als het zwaare Olea zyn, als Ol: Cinamom: Caryophyll: Saſſafras &c. kan men zulks op het water gieten, wanneer ze dan op de grond vallen, zyn het oprechte, maar dryven zy op het water, dan zyn zy vervalſt.

V. 437. *Waar aan kent men een Oleum Deſtillatum als het cum Oleo Petræ, of Terebinth: vervalſt is?*

A. By zo een Olie voegt men een of twee deelen Spiritum Vini, men vermengen het wel, dan gaat het Oleum Verum in de Spirit: Vini, het Ol: Petræ of Terebinthinæ ſcheid zig daar van af, maar als men al te veel Spirit: Vini 'er by doet, dan loſt dezelve ze alle twee op.

V. 438. *Waar aan kent men een Oleum Deſtillatum, als het met Spiritu Vini vervalſt is?*

A. Men kan zo een Olie maar in 't Water gieten, dan zal die aanſtonds wit werden, of men kan van zulken Olie en Water ana partes Æquales neemen, by een doen, en daar na weder van een ſcheiden, dan zal men het vervalſte aan het gewigt waarneemen.

V. 439. *Waar aan kan men Ol: Rutæ Verum kennen?*

A. Wanneer het zig als anderen Olea Vera in Spiritu Vini oploſſen laat, of in het Water op de grond valt.

V. 440. *Hoe beproeft men een Ol: Aniſi?*

Ant-

Antwoord. Men laat enige dropp els, op een schoon stukje Papier vallen, houd het over een kool vuur, indien het echt is, moet het boven het vuur uitrooken, dat 'er geen vlakje in het Papier te zien is, anders is het vervalst.

Vraag. 441. *Heeft men ook Olea Essentialia Composita?*

A. Ja, zulke werden by geval by Aquis Compositis verkreegen, als Ol: Carbunculi, Carminativ:, Embryoni &c.

De Oleis Empyreumaticis.

Vraag. 442. *Wat zyn Olea Empyreumatica?*

Antwoord. Die welke als stinkende en aangebrande Olea aangemerkt werden.

V. 443. *Waar in zyn zy van Oleis Essentialibus te onderscheiden?*

A. Ten eersten zyn de Olea Empyreumatica fixer, Ten tweeden Distilleeren zy eerst na het Water over, Ten derden behouden zy nooit de Reuk van haar Subjectum, Ten vierden geven de Mineralia het weignigste, de Vegetabilia iets meerder, en de Animalia het meesten, Ten vyfden bestaan de Olea Essentialia uit een Subtiele Aarde, maar deeze zyn van een Pekagtige en Zoutagtige natuur, kunnen ook om deeze reeden gemakkelyk met Water gemengt werden, en gaan om haar Zoutagtigen gedaante gemakkelyk in ons Bloed, zo als zy met een kleinen dosis ingenoomen, eene sterke zweet verwekken.

V. 444. *Wat heeft men voor Olea Empyreumatica in 't gebruik?*

 Ant-

Antwoord. Ex Regno Minerali het Oleum Succini, ex Regno Animali het Oleum Cornu Cervi, ex Regno Vegetabili het Oleum Tartari & Ligni Sancti.

V. 445. *Waar uit werden de Olea Empyreumatica Gedistilleert?*

A. Uit Yzeren, Glasen, of Aarde Retorten.

V. 446. *Op wat manier werden zy Gedistilleert?*

A. Met en zonder byvoegsel, de drooge werden op zig zelve, de vogtige met een byvoegsel van Zand, Bolo Rub: Gedistilleert, de vogtige kunnen ook wel op zig zelve, maar met zagt vuur gestookt, en daar na Gerectificeerd werden?

V. 447. *Op wat manier werden zy Gerectificeerd?*

A. Insgelyken met of zonder byvoegsel, op zig zelve zonder byvoegsel, maar met het zelve van Capite Mortuo, Water, Kryt, Asch, Sal Tartari, Calce Vivâ, Spiritu Vini &c. maar de beste Rectificatie is op zig zelve.

CAPUT. XIX.

De Balsamis.

Vraag. 448. *Wat is een Balsem?*

Antwoord. Een Balsem is een soort van Resina, die dikker als een Olie, en dunner als een Zalf is.

V. 449. *Waar uit bestaan de Balsama?*

A. Uyt Pekagtige, Wateragtige en Aardagtige deeltjes.

Vraag.

Vraag. 450. *Hoe werden de Balſemen verdeelt?*
Antwoord. In natuurelyke, en in door de konſt vervaardigden.

De Balſamis Naturalibus.

Vraag. 451. *Welke zyn Balſama Naturalia?*
Antwoord. De Balſam: Peruv:, Copaivæ, de Tolu, de Mechâ &c. deeze laaſte als hy goed zyn zal, moet hy als men een droppel 'er van in 't Water doet, aanſtonds verſpreiden, dat men daar niets van zien kan, maar met de Kop van een Spelt het Water omroerende, moet men dezelve daar weder uithaalen kunnen.

V. 452. *Zyn de Balſama Naturalia, zo als men die koopt, wel oprecht?*

A. Neen, zy zyn het meeſtendeel vervalſt, of door de konſt vervaardigt, in 't bezonder wat de Balſam de Mechâ aan gaat, die men omtrent in 't geheel niet echt hebben kan, om dat hy van de Turkſen Keyzer, van zo een groote waarde werd gehouden, dat hy die uit zyn Land niet laat gaan, buiten diegeen, die hy aan grooten Heeren tot een geſchenk vereert.

V. 453. *Waar uit werd de Balſam de Mechâ gemaakt?*

A. Hy werd gemeenlyk uit Terebinth: Venetâ Bals: Copaivæ, en nog een onbekende Oleo Deſtillato vervaardigt.

V. 454. *Waar koomt de Balſam de Tolu van daan?*

A. Dezelve koomt uit Spanjen, van een Plaats Tolu genaamt, en word door 't in ſnyden, der Boomen vergadert.

V. 455. *Waar koomt de Balſam Copaivæ van daan?*

V. Deeze koomt van een Boom, dewelke de Botanici,

tanici, Arborem Balſami Veram noemen, werd over Brazielien en Portugal by ons gebragt.

Vraag. 456. *Waar koomt de Balſam Peruv: van daan?*

Antwoord. Dezelve koomt van een Boom Cabureibâ genaamt, men heeft daar van drie ſoorten. Ten eerſten Album die ſterk ruykende is. Ten tweeden Siccum of Opo Balſam: om dat hy droog is, word van de Albo gemaakt, is roodachtig en koomt in Calbaſſen by ons. Ten derden Balſam Peruv: of Nigrum is eigentlyk geen Naturale, maar een Artificiale, om dat hy gemeenelyk per Coctionem, zo als Oleum Laurinum gemaakt werd.

V. 457. *Op Wat manier werd de Balſam Peru gemaakt?*

A. Zy vergaderen de Takken en Bladeren van de Boom Cabureibâ, ſnyden zulks aan ſtukken, en kooken het met Water, zo koomt de Balſem, als een vettigheid 'er boven op, het welk met een werktuig daar afgenoomen werd. Hy kan ook door konſt gemaakt werden, maar die koomt met de Natuurlyke niet over een.

V. 458. *Wat is de Proef van een Goeden Balſam Peruv:?*

A. Als hy zig met geen Water, nog met een Oleo Expreſſo, maar wel met een Spirit: Vini laat ontbinden.

V. 459. *Wat is Terebinthina, en waar koomt het van daan?*

A. Het is ook een Balſem Naturale, waar van men tegenwoordig twee ſoorten heeft als Terebinthina Veneta en Communis, de naam hebben

ben zy van de Terpentynboom die op het Eiland Chio, en in Spanjen en Dauphine groeit, de beste koomt uit Chio, door insnyding van de Boomen, de Venetische hebben wy uit Vrankryk van de Piëmontische Bergen, en uit Zwitzerland; uit Dauphine koomt de klaarste, daar deeze Boomen in het zo genaamde Pilatushout groejen, de Terebinth: Commun: is niet onder de Naturalia te rekenen, om dat hy uit veel Pekagtige zaaken by een gesmeert word.

Vraag. 460. *Wat is Storax Liquida?*

Antwoord. Het dienden ook onder de Balsama Naturalia gesteld te werden, maar het is eigentlyk een Artificiale, hy word uit Cort: Thimiamat: met Olie en Wyn uitgekookt.

V. 461. *Laaten zig dan alle Balsama met Spiritu Vini ontbinden?*

A. Ja, in 't byzonder als dezelve echt zyn, en de Spiritus Gerectificeert is, maar anders willen zy zig daar van niet oplossen laaten.

De Balsamis Arteficialibus.

Vraag. 462. *Welke zyn Balsama Arteficialia?*

Antwoord. Men heeft daar van verscheiden zoorten, het zyn welruikende en Pekagtige Balsama, die zig van Spiritu Vini & Oleis Destillatis oplossen laaten.

V. 463. *Kan men wel Balsama Purè Resinosa Vervaardigen?*

A. Ja, Ten eersten laat men een Oleum Essentiale op het alderzagtste Evaporeeren, zo zal men een Balsam Naturale bekoomen. Ten tweeden men haalen eene Tincturam Purè Resinosam in Balneo ☽ over, en als de

Resina

Resina al te hard of te bros is, zo maakt men dezelve met een der Resina bykoomende Oleo tot een behoorlyke dikte, egter is zulks niet gebruikelyk.

Vraag. 464. *Hoe werden de Balsama Artif: verdeelt?*

Antwoord.. In vierdeelen. Ten eersten in Balsama Spirituosa. Ten tweeden Oleosa. Ten derden Unctuosa. En ten vierden in Impropria.

V. 465. *Welke zyn de Balsama Spirituosa?*

A. Dat zyn die geen, welke Spiritum Vini, of een ander Spiritum Abstractitium tot een Grond hebben, als Balf: Vitæ Hoffman:, Balf: Commendatoris &c.

V. 466. *Hoe werd Balf: Vitæ Hoffmanni gemaakt?*

A. Als men het volgende Digereeren laat. ℞. Spir: Vini Rectif: Sex Uncias, Spir: Salis Armoniac: Unciam Semis, Balf: Peruv: Dragmam Semis, Ol: Cinnamom:, Lavendul:, Majoran:, Cardamom: Anthos, de Cedro aâ Guttas Viginti, Ambræ Grys: Gran: Quindecim Moschi Scrupulos Duos M:

V. 467. *Op wat manier maakt men een goeden Balsamum Syriac of Commendatoris?*

A. Op deeze manier. ℞. Spir: Vini Rectif: Ucias Octo, Flor: Hyperic: Dragmas Duas, Croci, Rad: Angelicæ aâ Dragman Unam, Misce & Digere per Viginti quatuor horarum spatium & colaturæ Expressæ adde Balf: Copaivæ Unciam Unam, Tolutan:, Peruviani Gum: Myrrhæ Elect:, Aloes Opt: Olibani aâ Dragman Unam. Gum: Styracis Calamit:, Benzoes aâ Dragmas Sex. Misce & Digere S: A:

V. 468. *Welke zyn Balsama Oleosa?*

A. Die by de welke geen Spiritus Vini gebruikt werd,

werd, als Balſ: Samaritan:, zo ook de Balſama Sulphurea &c.

Vraag. 469. Welke zyn Balſama Unctuoſa?

Antwoord. Die geen welke beter Unguenta als Balſama kunnen genaamt werden, als Bals: Arcæi, Lucatelli &c. en de overige zyn meeſt Balſama Odorifera.

V. 470. Hoe werden de Balſama Odorifera verdeelt?

A. In Simplicia en Compoſita.

V. 471. Welke zyn Simplicia?

A. Die maar van een enkelde Olie de Reuk hebben, als Balſ: Lavendulæ, Cinamomi, Caryophyll: &c.

V. 472. Welke zyn de Compoſita?

A. Die van veel Oleis Deſtillatis haaren Reuk hebben, als Balſ: Appoplectic:, Cephalic: &c.

V. 473. Hoe werd Balſ: Appoplecticum gemaakt?

A. Op deeze manier. ℞. Ol: Nuciſtæ Expres: Dragmas Septem Ol: Jasmini, Cinnamomi, Ligni Rhody aâ Guttas Viginti Quatuor, Lavendulæ. Ol: Majoranæ, Caryophyl: aâ Guttas quindecim, Rutæ, Succini aâ Guttas quinque Moſchi, Ambræ Grys: aâ Grana Quatuor Zibeth: Grana Tria, Balſ: Peru Scrupulum unum pulver Eboris Uſti Nigri Q: S: ad Colorem M:

V. 474. Welke zyn de Corpora Balſamorum?

A. Men heeft daar van verſcheiden zoorten, gemeenlyk neemt men Ol: Nuciſtæ Exper: enige neemen Ceram Albam Ol: Amygdalar: Sevum &c. maar Ol: Nuciſtæ is het beste en gebruikelykſte.

V. 475. Maar als men Balſama Simplicia Cum Oleo Nuciſtæ wil maken, dan krygt de zelve de Reuk van Oleo Nuciſtæ?

A. Men kan het Ol: Nuciſtæ van te vooren, met

Spiritu

Spiritu Vini Extraheeren, en als de Spiritus niet meer Verwen wil, het Refiduum daar na met Water afkooken, maar heeft menBalfamaCompofita te maaken, dan neemt men 't zelve zo als 't gemeenlyk is.

Vraag. 476. *Waar uit beftaan de Balfama Simplicia?*

Antwoord. Uit drie Ingredienten. Ten eerften uit de Corpore pro Balfamo. Ten tweeden uit het Oleo, waar van zy haar naam zal hebben. Ten derden uit de Kleur dat een Magifterium of ander fyn Pulvis is.

V. 477. *Welke zyn Balfama Impropria?*

A. Dat zyn die geene, welke fchoon zy de naam voeren ván Balfamis, het in 't geheel niet waardig zyn, om dat zy maar Aquæ of Spiritus Abftractity zyn.

V. 478. *Welke behooren onder de Balfama Impropria?*

A. Ten eerften de Balfam Embryonum. Ten tweeden alle Balfama Anglica of Vulneraria, die niets anders als Spiritus Abftractity zyn. Ten derden Balfam Antipodagric: is een Spiritus Acido Oleofus. Ten vierden Bals: Tartari en meer anderen.

CAPUT XX.

De Extractis.

Vraag. 479. *Wat is een Extract?*

Antwoord. Een Extract is zo veel als de beften en kragtigften Deelen, die van een of meer Subjectis uitgetrokken zyn.

V. 480. *Wat voor onderfcheid isser tusschen Solutio & Extractio?*

Antwoord.

Antwoord. Solutio geschied in een heele oplossing, maar Extractio tendeelen.

Vraag. 481. *Op wat manier werd zo een Extract verkreegen?*

A. Door Infunderen, Digereeren, en Kooken door hulp van een Vogt.

V. 482. *Wat hebben de Extracten voor Consistentie?*

A. Zy zyn dikker als een Electuarium, en dunner als een Massa Pilularum.

V. 483. *Welke zyn de beste Subjecta om Extracta te maaken?*

A. Die, dewelke Zoutagtige en Resineuse Deelen bezitten, maar Volatilische en Aromatische Subjecta, zyn daar toe niet bekwaam.

V. 484. *Hoe werden de Extracta verdeelt?*

A. In Simplicia & Composita.

V. 485. *Hoe werden de Extracta Simplicia verdeelt?*

A. Ten eersten in Extracta Nominata, die met regt de naam hebben. Ten tweeden in Extracta Innominata, die in der daat Extracta zyn, maar niet zo genoemd werden. Ten derden in Extracta Innominanda, die Extracta genoemt werden, en het niet en zyn.

V. 486. *Hoe werden de Extracta Nominata verdeelt?*

A. Ten eersten in Extracta Aquosa vel Mucilaginosa. Ten tweeden in Extracta Spirituosa vel Resinosa. Ten derden in Extracta Neutra, die van alle twee deelagtig zyn.

V. 487. *Wat voor Menstrua werden daar toe gebruikt?*

A. De gebruikelykste zyn Water, Wyn of Spirit: Vini, ook wel Acetum of Succus.

V. 488. *Hoe weet men, wat voor een Menstruum men tot het een, of ander Subjectum gebruiken moet?*

A. Na het onderscheid van het Subjectum, moet

men ook het Menſtruum neemen, tot de Mucilagineuſe neemt men Water, tot de Reſineuſe Spirit: Vini, en tot de Neutra Water, Wyn, of Spirit: Vini.

Vraag. 489. *Welke zyn Extracta Aquoſa* ?

Antwoord. Die geen die Digerendo & Coquendo met Water vervaardigt werden.

V. 490. *Welke Subjecta zyn daar toe het beſten*?

A. Die geen, welke in de Diſtillatie geen Oleum Eſſentiale van zig geven, als Pyrolla, Alchymilla, Hypericum, Rhabarbar: etz.

V. 491. *Welke zyn Extracta Spirituoſa*?

A. Die met Spirit: Vini gemaakt, en door de Konſt vervaardigde Reſinæ zyn, als Reſina Styracis, Jalappæ, Pimpinellæ, van Animalibus, het Caſtoreum &c.

V. 492. *Welke zyn Extracta Neutra*?

A. Die Aquoſas & Reſinoſas Partes te gelyk hebben, als Abſynth: Centaur: Cort: Chinæ, Cascarillæ &c. en deeze moeten niet met Water alleen, maar wel met Wyn, of Water en Spiritu Vini Ge-extraheert werden.

V. 493. *Welke zyn de Extracta Innominata* ?

A. Die inderdaad Extracta zyn, maar zo niet genaamt werden, maar by zekeren bynaamen bekend zyn.

V. 494. *Hoe veel zoorten heeft men daar wel af*?

A. Tweederly, Ten eerſten enige die 'er als Extracten uitzien, maar zo niet genaamt werden. Ten tweeden enige die 'er niet als Extracten uitzien, en niet anders als Extracten zyn.

V. 495. *Welke behooren tot de eerſte zoort*?

A. Aloes, Succus Liquiritiæ, Ferment: Narctic:, Terra Catechu, Sapo Vomitoria &c.

V. 496. *Hoe werd Aloes gemaakt*?

Antwoord.

Antwoord. Uit de Bladeren van een Americaanse Plant, per Infusionem Extractionem & Inspissationem.

Vraag. 497. *Hoe werd Aloës Rosata vel Violata gemaakt?*

A. De Aloes Hepatica, werd cum Succo vel Infuso Rosarum vel Violarum opgelost, en ad Consistentiam Extracti Geinspisseert.

V. 498. *Op wat manier word Succus Liquiritiæ gemaakt?*

A. Zulks word uit de versche Rad: Liquirit: per Infusionem, Expressionem & Inspissationem gemaakt

V. 499. *Op wat manier word Fermentum Narcoticum gemaakt?*

A. Dit is een Extractum Opy, het welk in plaats van Water, Cum Succo Cydoniorum, per Fermentationem gemaakt word.

V. 500. *Op wat manier word Terra Japonica gemaakt?*

A. Deeze werd als een Succus uit de Bladeren van een Boom bereid, die men in verscheiden Boeken beschreven vind.

V. 501. *Welke behooren tot de tweede zoort?*

A. Deeze zyn gedeeltelyk Vegetabilische en Animalische.

V. 502. *Welke zyn de Vegetabilische?*

A. Dit zyn de Mulcilagines, als door hulp van 't Water uit een Subjecto per Digestionem of Coctionem het slymagtige Ge-extraheert werd.

V. 503. *Welke zyn de Animalische?*

A. Zulks zyn de Schaleien van Hoorens, en ook de Lym, waar by geen anderen manier als by de Extractie gebruikelyk is.

V. 504. *Welk zyn de Extracta Innominanda?*

Antwoord. Die al hoe wel zy Extracta genaamt werden, op zig zelf geen Extracta zyn.

Vraag. 505 *Welke behooren tot deeze zoort?*

A. Alle Extracta die van uitgeperste Zappen uit Kruiden of Fruyten, ad Consistentiam Extracti Geinsspiseert werden, als Rob Sambuci, Juniperi, Extract: Elatery, Extract: Martis Cum Succo Cydonior:, Cum Succo Pomorum & Vino &c.

De Extractis Compositis.

Vraag. 506. *Hoe werden de Extracta Composita bereid?*

Antwoord. Haar bereiding is met de Extractis Simplicibus eens, buiten dat by enige nog Pulveres, Salia of Olea, by het Inspisseeren op het laast 'er by gedaan werden, die dan ook met regt een Massa Pilularum mag genaamt werden.

V. 507. *Op Wat manier werden zy bereid?*

A. Op twee manieren, als Extrahendo, als men de Ingredienten Infundeert, Extraheert, Coleert, en ad Extracti Consistentiam Evaporeert; maar Miscendo, als men alle de bereid en klaarhebbende Extracta, by een mengt.

V. 508. *Hoe veelderly Extracta Composita heeft men?*

A. Tweederly, als ten eersten Extracta Composita Pura. Ten tweeden Extracta Composita Impura.

V. 509. *Welke zyn Extracta Composita Pura?*

A. Extractum Antifebrile, Diachartami, Epileptic: Panchymagog:, wanneer daar geen Pulveres onder gemengt zyn.

V. 510. *Welke zyn de Extracta Impura?*

Antwoord.

Antwoord. Dit zyn die geen welke met Pulveribus en andere dingen gemengt zyn, en beter een Massa Pilularum, als Extractum kan genoemt werden, als Extract: Catholic: Laud: Opiat:, Theriaca Cœlestis &c.

Vraag. 511. *Is 't evenveel of men een Extract Digerendo, of Coquendo, met Water, Wyn, of Spiritu Vini maakt?*

A. Neen, maar men moet altyd op het Subjectum zien, het welk men Extraheeren wil, heeft men een Subjectum, in dewelke de weesentlyke Kragt in Resinoso legt, als by Rhabarber, Castor &c, zo moet men de Extracta niet met Water, maar met Wyn, of Spiritu Vini, niet Coquendo, maar wel Digerendo vervaardigen, Contrarie moet men die Subjecta die uit groove aardagtige en Muculagineuse Deelen, bestaan. E. G. Tormentill: Agrimonia, Zcorzonera Veronica &c. niet met Wyn of Spir: Vini, maar alleen met Water, en dat Coquendo Extraheeren.

V. 512. *Als nu by een Subjecto de innerlyke kragt in Oleo Essentiali bestaat, hoe zal men dan te werk gaan?*

A. Zulke Extracten zy moogen gemaakt zyn, zo als zy willen, deugen niet, en zyn zonder kragt, maar wil men dergelyke hebben, moet men van zulke Subjectis het Oleum Essentiale van te vooren Afdistilleeren, en daar na het Extractum klaar maken, en op het laast wanneer het Extractum klaar is, het Oleum Essentiale daar weder bydoen.

V. 513. *Wat is in 't algemeen, by alle Extractis te bemerken?*

A. Dat men by elk Extractum hoe genaamt, zo

zo dra het klaar, en van het Vuur afgenoomen is, enige Oncen Spir: Vini Rectif: daar onder roeren, naar dat men dan veel of weinig Extractum heeft, dit zo doende zal het nooit aan het bederf onderworpen zyn.

CAPUT. XXI.

De Syrupis.

Vraag. 514. *Wat is een Syroop?*

Antwoord. Het is een van Zuiker, Water, Wyn, uitgeperste Zappe, of van iets anders ingekookte Syroop, dat men hem langetyd, zonder bederven kan bewaaren.

V. 515. *Hoe werden de Syroopen verdeelt?*

A. In Simplices & Compositos.

V. 516. *Welke zyn de Simplices?*

A, Die, dewelke maar uit een Subjecto bestaan als Syrup: Card: Benedict:, Limonum, Florum Pavav: Rh:, Rub: Jdæi &c.

V. 517. *Welke zyn de Compositi?*

A. Die, dewelke uit meer als een Subjecto gemaakt werden, als Syr: Altheæ Fern:, Arthemisæ Fern:, Cichoriicum Rheo, Myrtinus &c.

V. 518. *Hoe verdeelt men de Zuiker en het Vogt, by 't maken van Syroopen?*

A. Indien men Syrup: ex Succis Herbarum, als Card: Benedict:, Menthæ, of Succis Fructuum, als Limonum, Rubi Idæi, Mororum &c. of ex Infusis Herbarum vel Florum als Rosar: maaken moet, zo neemt men altoos op een Pond Zuiker een half Pond Succum,

Succum, en laat het zagtjes op het Vuur ſmelten, maar als men Syroopen ex Decoctis maakt als Altheæ Fern: dan koomt het 'er niet op aan, en de Syroopen werden kragtiger, al neemt men tot een Pond Zuiker twee Pond of meer Decoctum, maar deeze moet zo lang gekookt werden, tot dat hy zyn behoorige dikte verkreegen heeft.

Vraag. 519. *Wat is by het maaken van Syroopen te bemerken?*

Antwoord. Ten eerſten dat men de Kruiden of anderen Ingredienten, terdegen laat gaar Kooken. Ten tweeden het Decoctum met Wit van een Ei zuiveren, dat de Syroop regt helder werd. Ten derden dat men wel opletten, dat hy zyn behoorigen dikte bekoomen, anders zoude hy bederven, en laaſtelyk moet men de geſtampte Fructus als Ruby Idæi, Mororum &c. vierentwintig uuren laaten ſtaan, eer men de Succum uitperſen en de Syroop maaken wil, op dat zig het ſlymagtige en aardagtige kan van een ſcheiden.

V. 520. *Wat is 'er nog meer te bemerken?*

A. Dat men de Syrupos Acidos, en die ex Succis Fructuum niet in het koper kooken, of het dienden Vertind te zyn. Ten tweede een Syroop Gekookt zynde, moet ten minſten tot den anderen Dag open blyven ſtaan, en dan het daar opgekoomen Vlies afgenoomen worden, eer men dezelve bewaaren kan.

V. 521. *Hoe kan men de Syroopen het beſt bewaaren?*

A. In Wynfleſſen, of anderen kleyne Glaaſen, niet al te veel toegekurkt of te vaſt geſtopt, zo kan men dezelve op een koelen Plaats bewaaren,

waaren, beter als in Potten of iets anders, maar voor al opletten dat de Fleſſen van binnen ter deegen droog zyn, eer men de Syroopen daar in doet.

Vraag. 522. *Wat is de Syroop D'orgat, en hoe word hy gemaakt?*

Antwoord. Het is een Syrupus Amygdalarum, en word gemaakt, als men agt once E-mulſion: Amygdalarum, Cum Aquâ Hordei Factæ onder een Pond Sachar: Alb: ad Conſiſtentiam Tabulandi Coct: roert.

V. 523. *Op wat manier maakt men een goeden en kragtige Syrupum Balſamicum?*

A. Men neemt Bals: Tolutani:, Copaivæ, Gum, Styracis, Benzoes, Maſtiches, Myrrhæ, Ammoniaci, Tacamahac, Elemni, Terebinthinæ e Chio aâ Unciam Unam, Aquæ Naphæ, Vini Canarini aâ Uncias Quadraginta, Misce & Digere in Phialâ altâ, per tres aut quatuor dies in arenâ Calidâ, Sæpius agitando, Poſteâ Coletur & Colaturæ adde Sachari Albiſſimi Libras Sex, Solvatur in eâdem Phialâ Solutum & frigefactum Effundeter in Lagenas, en hy kan ook door de Diſtilatie klaar gemaakt worden.

V. 524. *Kan men geen anderen Syrupum Balſamicum, met minder omſlag, en geringer Koſten maaken?*

A. Ja, als men onder een Pond Julapium Roſarum of Sacharum Clarificatum, maar een once Tincturæ Balſami Peruviani, vel Tolùtani onder roert, zo kan men aanſtonds een goeden Syrupum Balſamicum maaken.

V. 525. *Hoe werd de Tinctura Balſamina gemaakt?*

A. Op een once Balſami Peruviani of Tolutani, giet

giet men agt oncen Spir: Vini Rectificat:, en maakt een Tinctuur daar van per Digestionem.

Vraag. 526. *Op wat manier maakt men een ſchoonen Blaauwen Syrupum Violarum?*

Antwoord. Op de volgende wyze, men neemt een Pond afgeplukten Blaadjes, van Maart Violen, deezen doet men Geſtampt of Ongeſtamp in een, N. B. Tinne Schenkketel, of in iets anders van Tin, giet daar over. Ten eerſten een once Spir: Salis Acidi Crudi. Ten tweeden agt oncen Succi Citri Recentis, en op het laaſt, zo veel Kookend Water als genoeg is, dit kan men met, of zonder Vuur daar onder, wel toegedekt, nu en dan met een Tinne Lepel omroeren, en tot den anderen Dag laten ſtaan, dan laat men het door een Linnen Lap loopen, en uitgeperſt zynde, Kookt men 'er in een Tinne Schotel Syroop van.

DE PRODUCTIS CHYMICIS SICCIS.

CAPUT. XXII.

De Salibus in Genere.

Vraag. 527. *Wat is een Zout?*

Antwoord. Het is een Lichaam, het welk uit Water en Aarde bestaat.

V. 528. *Hoe moet een Zout geschapen zyn?*

A. Het diende scherp, smaaklyk, en in 't Water oplosbaar te zyn.

V. 529. *Waar van onstaan de Zouten?*

A. Door hulp en konst der Natuur.

V. 530. *Levert de Natuur geen zuivere Zouten?*

A. Neen, want die geen welke ze levert, zyn altoos met vreemde zaaken vermengt.

V. 531. *Is dan het Acidum Vitriolicum geen Zuiver Sal Acidum Solidum?*

A. Neen, om dat men het zelve niet in een Vloejende gedaante vind, maar altoos met Metaalen of Aarde voorsien is.

V, 532. *Zyn dan de Salia Essentialia geen Zuiveren Salia Naturalia Solida?*

A. Neen, want dezelve zyn ook met veel vreemde zaaken vermengt.

Vraag.

Vraag. 533. *De Natuur heeft immers Mineralien, uit dewelke door Elixivatie Zouten te verkrygen zyn?*
Antwoord. Deeze zyn geen Zuyveren Zouten.
V. 534. *Is dan Sal Commune geen Sal Nativum?*
A. Neen, want het beſtaat ex Alcali & Acido, en is diensvolgens een Sal Medium Falſum.
V. 535. *Men heeft egter een Sal Armoniac: Nativum, of Volatile?*
A. Om dat zulks tot nog toe niet beweezen is, behoort het onder de Artificialia.
V. 536. *Is dan het Sal, dat by den Berg Veſuvio gevonden werd, geen Zuiver Sal Nativum?*
A. Neen, dat koomt door 't verbranden van veele zaaken, die uit den Berg uitgedreven, en van de Regen Ge-elixiveert werden.
V. 537. *Is dan Borax geen Sal Nativum purum?*
A. Het is nog niet uitgeſprooken of beweezen, of het een Naturale, dan wel een Artificiale is.
V. 538. *Kan men wel een Acidum uit de Lugt bewyzen?*
A. Ja, het Acidum Primogeneum of Vitriolicum, maar is niet werkelyk daar te ſtellen.
V. 539. *Waar meede kan een Acidum in de Lugt beweezen werden?*
A. Ten eerſten om dat alle Salia Alcalia in de Lugt ſmelten, en door den tyd Kriſtalagtig werden, en een Sal Medium geeven, het welk zonder Acido niet geſchieden kan. Ten tweeden het geeft een ſoort Steenen, de welke als de gemeene Zwavel en Vitriolſteenen niet in de Lugt vervallen, ook niet het geringſte teken van Zwavel of Acidi Vitrioli van zig geeven, maar als men deeze Steenen Calcineert, en in de Lugt doet leggen, vervallen zy, en geeven eene Vitriol.
Vraag. 540. *Werd dan het Acidum primog: of Vitriolicum in de Lugt gebooren?*

Ant-

Antwoord. Neen, maar wel in de aarde, uit de welke het zo wel door adertjes in 't Water, als door de Zwavelagtigen uitwaafemingen in de lugt gevoerd werd, zo als dit door de Bergwerken te bewyzen is.

Vraag. 541. *Hoe werden alle de Salia verdeelt?*

A. In drie deelen. Ten eerften in Salia Alcalia. Ten tweeden in Salia Acida. Ten derden in Salia Media of Neutra.

V. 542. *Hoe werden de Salia Alcalia verdeelt?*

A. Ten eerften, in Salia Alcalia Volatilia vel Urinofa, Ten tweeden in Salia Alcalia Fixa.

V. 542. *Hoe werden de Salia Acida verdeelt?*

A. Ten eerften in Salia Acida Volatiliora, als Sal Succini. Ten tweeden in Salia Acida Magis Fixiora, als Sal Acetofellæ en Tartarus.

V. 543. *Hoe werden de Salia Media of Neutra verdeelt?*

A. In Salia Media Saturata, en in Salia Media Falfa.

V. 544. *Waaraan kan men een Sal kennen, om te zien van wat zoort het is?*

A. Zomtyds aan de Uiterlyke gedaante, en bywylen door zekeren en wiffen proeven.

V. 545. *Hoe kent men het aan de gedaante?*

A. Een Sal Acidum verfchynd nooit in een drooge gedaante, maar indien het droog is, zo is het geen zuiver Sal, een Alcali Volatile is te kennen aan de Reuk, een Alcali Fixum is niet doorzigtig, maar Stofagtig of Klonteragtig, in in het Vuur ftandvaftig, en werd in de Lugt vloeibaar, een Sal Medium of Neutrum ziet 'er Kriftallig uit.

V. 546. *Wat heeft een Sal Alcali voor proeven?*

A. Ten eerften het maakt de Syrup: Violarum Groen. Ten tweede Præcipiteert het de

Cum

Cum Acidis gemaakte Solutiones. Ten derden Effervesceert het met Acidis.

Vraag. 547. *Wat hebben de Salia Acida voorproeven?*

Antwoord. Ten eerſten maaken zy de Syrup: Violarum rood. Ten tweeden Pracipiteeren zy, de met Acidis gemaakte Solutiones. Ten derden Effervesceeren zy met Alcalis.

V. 548. *Wat hebben de Salia Media of Neutra voorproeven?*

A. Ten eerſten veranderen zy de Syrup: Violarum niet. Ten tweeden Effervesceeren zy nog met Acidis of Alcalis.

V. 549. *Kunnen dan uit alle drie Natuur Ryken Salia voortgebragt werden?*

A. Ja, alles wat in de Waereld is, heeft Zout in zig, of het moeſten verrotte Lichaamen zyn, als dat van Vergaanhout &c.

CAPUT XXIII.

De Salibus Alcalino Volatilibus vel Urinoſis.

Vraag. 550. *Waar van hebben de Salia Alcalina, Volatilia vel Urinoſa haaren naam?*

Antwoord. Men noemt ze Salia Volatilia, om dat ze niet alleen in het Vuur, maar ook in de Koude vervliegen, Alcalina, om dat zy een tegenſtrydigen werking hebben, met de Acidis; Urinoſa, om dat zy alle met het geene, 't welk uit Urin gemaakt werd, over een koomen.

V. 551. *Koomen dan de Salia, Alcalia, Volatilia & Fixa, niet met elkanderen overeen?*

A. In enige zaaken, als Ten eerſten dat zy met Acidis

Acidis Effervesceeren. Ten tweede de met Acidis gemaakte Solutiones Præcipiteeren. Ten derde met Acidis, Salia Media maaken. Ten vierden dat zy de Syrup: Violarum groen maaken.

Vraag.552. Waar in verſchillen zy dan met elkanderen?

Antwoord. Ten eerſten in de Vlugheid en Fixiteit. Ten tweeden Alcalia Volatilia Pura, Præcipiteeren Solutiones Mercury Sublimati wit, maar Alcalia Fixa, Oranjegeel. Ten derden Alcalia Volatilia, Præcipiteeren Solutiones Veneris blaauw, als 'er maar een ſtofje van Koper by is. Ten vierden Alcalia Volatilia maaken met Spiritu Nitri een Rook. Ten vyfden Salia Fixa trekken de Vogtigheid aan zig, en geven geen Kriſtallen, Salia Volatilia trekken geen Vogtigheid aan zig, en geven evenwel Kriſtallen.

V. 553. Zyn dan Sal Acalia Volatil: ook Artificialia?

A. Ja.

V. 554. Waar uit beſtaan zy dan?

A. Uit Aarde, Water en een ſubtielen Vettigheid.

V. 555. Waar meede kan men de Aarde aantoonen?

A. Zulks toond het Lichaamlyke aanzien, en de ſchikking of geſteltenis tot de Kriſtalliſatie.

V. 556. Waar meede kan het Water beweezen werden?

A. Zulks is niet te ontkennen, om dat het zig in 't Water ligt laat ontbinden.

V. 557. Waar meede kan men de Vettigheid aantoonen?

A. Zulks bevind men aan de Reuk en buiten een Vettigheid kan geen Sal Alcali Volatile vervaardigt werden, 't toond zig ook Cum

Nitro

Nitro als zulks vloeybaar, en zo een Sal Alcali daar by koomt, werd het bruyn.

Vraag. 558. *Laaten zig deezen Deelen wel van elkanderen ſcheiden?*

Antwoord. Ja, maar de Vettigheid moet men 't eerſt aantaſten.

V. 559. *Is dan onder de Salibus Volatilibus in 't gemeen geen verſchil?*

A. Neen, maar het onderſcheid is in Oleo Empyreumatico, en als zy van het zelve bevryd zyn, dan zyn ze alle een.

V. 560. *Op hoe veel manieren kan men dergelyken Salia verkrygen?*

A. Per Putrefactionem, of Ignitionem, maar de beſte maakt men per Ignitionem, als men de Subjecta tot Roet brand, Modo Putrefactionis geeft het zeer weinig, en gaat heel langzaam te werk, de Subjecta daar by, als Bloed, Melk, Urin &c. moeten heel Vogtig zyn.

V. 561. *Is dan tuſſchen de Salibus Volatilibus die per Putrefactionem of Ignitionem gemaakt zyn, geen onderſcheid?*

A. In 't gebruik daar van is geen verſchil, maar in Præparatione beſtaat het onderſcheid hier in, dat men per Ignitionem, veel meer Sal Volatile, als per Putrefactionem verkrygt, per Putrefactionem gaat het Sal eerſt, maar per Ignitionem, het laaſte over.

V. 562. *Hoe werden dan de Salia per Putrefactionem gemaakt?*

A. Men ſteld de Liquida blood op een Warme Plaats, en laat ze rotten, de Zappigen Bloemen en Kruiden werden egter op zig zelve by elkanderen geparſt, en in de Warmte geplaaſt, en als 't haar aan Vogt ontbreekt, moet men ze met Water beſproeyen, de

droogen

droogen Kruiden &c. maakt men klyn, en besproeit ze met Water &c.

Vraag. 563. *Hoe veel tyd behoort 'er tot de Putrefactie?*

Antwoord. Zulks is onderscheiden, is het Subjectum op zig zelfs nat, zo heeft men daar toe weinig tyd van nooden, maar als het Olieagtig en van een harde Textuur is, dan gebruikt men meerder tyd, het beste merkteken is, als het Volatiel begint te ruiken, waarom men het aanstonds Distilleeren moet, dewyl het anders terstond vervliegt.

V. 564. *Hoe werd het Sal Volatile per Ignitionem gemaakt?*

A. Als men droogen, en klyn gesneedenen zaaken, in een Retorte doet, en per Gradus Distilleert.

V. 565. *Wat is daar by te bemerken?*

A. Dat men een groote Ontfanger aanleggen, en die wel Luteert.

V. 566. *Wat verkrygt men door de Distillatie van een Sale Alcali Volatili?*

A. Oleum, Sal, & Aquam.

V. 567. *Op wat Manier scheid men het Sal van Aquâ?*

A. Per Destillationem.

V. 568. *Hoe werd het Sal van Oleo gescheiden?*

A. Ten eersten als men een groote quantiteit water 'er by doet, waar in zig het Sal oplost, ten Tweeden als men hetzelve Cum Spiritu Vini Rectific: extraheert, ten Derden door hulp van aardagtige Lichaamen, als Creta C. Cervi ust: etz. die het Oleum in zig verslinden, en het Sal daar van bevryden.

V. 569. *Welk is het zuiverste Sal Alcali Volatile?*

A. Dat ex Sale Armoniaco, dit is niet alleen het zuiverste

zuiverfte maar ook tot de Chymie het bekwaamfte.

Vraag. 570. *Hoe veel Sal Alcali Volat: Siccum, kan men wel uit een pond Sal: Armoniaci verkrygen?*

Antwoord. Omtrent Tien of Twaalf Oncen.

V. 571. *In wat gedaante komt het Sal Alcali Volat: in de Apotheeken voor?*

A. Informâ Siccâ & Liquidâ.

V. 572. *Hoe koomt het in Formâ Siccâ voor?*

A. Onder de naam van Sal Volat: Siccum of Flores Salis Armoniaci.

V. 573. *Hoe koomt het in Formâ Liquidâ voor?*

A. Onder de Naam van Spiritus Salis Armoniaci.

V. 574. *Wat is dan een Spiritus Salis Armoniaci?*

A. Een in 't Water gefolveerd Sal Volat: Purum.

V. 575. *Op wat manier verkrygt men het Sal Vol: Siccum?*

A. Door de Sublimatie, als by het Sal Armoniac: iets by gedaan werd, het welke een nader gemeenfchap met het Acido Salis, als met Sal Alcali heeft.

V. 576. *Welke zaaken zyn daar toe bekwaam?*

A. Ten eerften alle Alcalifche Terræ Abforbentes, ten tweeden enige Corpora Metallica; ten derden alle Salia Alcalia Fixa.

V. 577. *Welke van deeze zyn de bekwaamften?*

A. De Salia Alcalia Fixa, als Sal Tartari, Cineres Clavellatorum &c.

V. 578. *Hoe gaat men dan te werk by het Vervaardigen van zo een Sal Alcali Volatile?*

A. De befte en gebruikelykfte manier is, als men tot een deel Pulv: Salis Armon: twee of drie deelen Sal Tartari of Ciner: Clavel-

lat: neemt, zulks onder elkanderen in een Retorte doet, met een weinig Spiritus Vini bevogtigt, een groote Kolf tot een Ontfanger aanlegt, wel Luteert, en per gradus Distilleert, zo verkrygt men een schoon droog Sal Volatile.

Vraag. 579. *Waar toe word Sal Volat: gebruikt?*

Antwoord. Meestendeels uiterlyk, om 'er aan te ruiken.

CAPUT. XXIV.

De Salibus Alcalibus Fixis.

Vraag. 580. *Wat zyn Salia Alcalia Fixa, en waar uit bestaan zy?*

Antwoord. Het zyn Contraria van de Salibus Acidis, en Lichaamen die uit aarde en water bestaan.

V. 581. *Hoe werden de Salia Alcalia Fixa nog meerder genaamt?*

A. Salia Alcalia, Salia Fixa of Salia Lixiviosa.

V. 582. *Waarom werden zy Alcalia Fixa of Lixiviosa genaamt?*

A. Alcalia, om dat zy het tegendeel van Acido zyn, Fixa, om dat zy in 't vuur niet vervliegen, en Lixiviosa, om dat zy door het uitloogen gemaakt zyn.

V. 583. *Waar van heeft eigentlyk het woord Kali zyn oorsprong?*

A. Van het Arabisch Woord Al en Kali het welk zo veel wil zeggen als Sal, anders is ook wel

wel onder het woord Kali bekend, een zeker gewas aan de Zee groeiende, en van Labellio zodaanig genaamt.

Vraag. 584. *Waar aan kent men een zuiver Sal Alcali Fixum, en wat voor eigenschappen heeft het?*

Antwoord. Het moet voor eerst, de vier algemeene eigenschappen, van een Alcali, die ook de Salia Alcalia bezitten, aan zig hebben.

V. 585. *Waar in bestaan die Eigenschappen?*

A. Ten eersten moet het met Acidis Effervesceeren, ten tweeden moet het met een Acido tot een Sal Medium werden, ten derden, alle met Acidis gemaakte Solutiones Præcipiteeren, ten vierden de Syrup: Violar: groen maaken.

V. 586. *Wat is 'er voor onderscheid tusschen een Sal Alcali Volatile, en een Fixum?*

A. Ten eerste Sal Alcali Fixum præcipiteert eene Solutie Mercury Sublimati Geel, maar Alcali Volatile Wit, ten tweeden Alcali Fixum word van het bygevoegde Koper niet Blaauw, maar Alcali Volatile doet dit van het geringste Stofje Koper, ten derden Alcali Fixum maakt met Spiritu Nitri geen rook, ten vierden veroorzaakt het bygemengde Water geen koude, maar warmte, ten vyfden Alcali Fixum blyft in de open Lugt niet droog, maar werd vogtig en smelt, ten zesden, Alcali Fixum verliest by zagt vuur byna niets, en by sterk smeltvuur zeer weinig aan 't Gewigt. Ten zevenden, het blyft niet alleen in 't vuur Fix, maar werd ook ligt vloeibaar. Ten agtste

gaat het niet, als de Salia Volatilia, in Kriſtallen.

Vraag. 587. Heeft men niet veel proeven, en hoedanigheden die een Sal Alcali Fixum, voor een Volatile in 't bezonder bezit?

Antwoord. Ja, het moet ten eerſten in Formâ Solidâ met een Geſolveerde, Opregten Sale Alcali Fixo, zig zuiver zonder de geringſte Alteratie, Præcipitatie of drabbigheid vermengen laaten. Ten tweeden moet het de Zwavel, zo wel op een natte als drooge manier heel en al ontbinden. Ten derden, moet het, wanneer het met zuiveren Acido Vitriolico tot een Sal Medium gemaakt werd, in het vuur aan het gewigt niet verliezen, en doorgaans niet vloeien. Ten vierden, moet het met vetten of uitgeperſte Oleis, tot een Zeep werden.

V. 588. Geeft ons de natuur geen zuiver Sal Alcali Fixum?

A. Neen.

V. 589. Waar uit, en waar door kunnen de Salia Alcalia Fixa voortgebragt werden?

A. Ex Regno Vegetabili door hulp van 't Vuur.

V. 590. Hoe moet dan een Subject waar uit een Sal Alcali Fixum zal voortgebragt werden, geſteld zyn?

A. Het moet in zig zelve brandbaar, met Oly- Harſt- of Pekagtige deelen bezet, en ten tweeden met een Sale Acido begaaft zyn.

V. 591. Waar door kan men aantoonen dat zo een Subjectum volſtrekt, uit dergelyke Hoofteigenſchappen beſtaan moet?

A. Met verſcheiden ondervindingen. Ten eerſten, men neeme Hout dat vergaan is, welk,

welk, indien het nog in zyn groei was, veel Sal Alcali Fixum geeven zoude, men verbrande het zelve, en ga daar meede te werk, als men gewoonlyk is te doen, zo zal men zeer weinig of in 't geheel geen Sal Alcali Fixum verkrygen, om dat het daar toe nodige Oleosum en Acidum door de Lugt al ontnomen is. Ten tweeden, men neemt een groene Plant, die in 't algemeen met Sale Acido van de natuur genoeg begaaft is, men Scheid daar van af het Sal Acidum, of het zogenaamde Sal Effentiale, drooge als dan dit Kruid, waar van het Sal Acidum al gescheiden is, verbranden en Elixiveeren het zelve met veel omzigtigheid, zo zal men oogschynlyk zien, hoe weinig Sal Alcali Fixum daar van koomen zal. Ten derden men neemt nu dit zelve Kruid en die zelve hoeveelheid, en scheiden geen Sal Acidum of Effentiale daar van af, maar droogen, verbranden, en Elixiveeren het zelve na behooren. Zo zal men met zekerheid zien, dat deze arbeid met de voorgaande niet te vergelyken is, aangezien men een veel grooter quantiteit Sal Alcali Fixum daar van bekoomen zal. Ten vierden men neemt het eerst genoomen Sal Effentiale Acidum, Calcineeren het voorzigtig, zo zal men daar uit een opregt Sal Alcali Fixum verkrygen. Ten vyfden, men neemt een quantiteit van groen Kruid, het welk gemeenlyk een goed deel Sal Alcali Fixum geeft, vaart daar meede voort als na behooren, dan zal men een goed deel Sal Alcali Fixum verkrygen, maar men neemt nu van 's gelyken een zelfde hoeveelheid van het zelve

 Kruid,

Kruid, laat het ten eenemaal Verrotten, diſtilleeren het daar na, zo zal men als gewoonlyk een Spiritum Urinoſum, Sal Volatile, en Oleum Empyreumaticum bekoomen, men Elixiveeren als dan het Reſiduum, zo zal men in aanmerkinge van de eerſte Bereidingen zeer weinig of in 't geheel geen Sal Alcali Fixum verkrygen; De reeden daar van zyn, om dat 't tot het Sal Alcali Fixum nodig zynde Sal Acidum en Oleum, geduurende de Putrefactie, deels tot Sal Volatile en deels tot een Spiritum Urinoſum geworden zyn, en deels ook om dat het Oleum wezentlyk door de Diſtillatie daar van geſcheiden is. Ten Sesden, men neemt een goed deel Succum Citri, die in 't algemeen een Sal Acidum heeft, dog zeer weinigen Olieagtigen deelen bezit, Evaporeeren het Wateragtige daar af, Inſpisſeeren, Verbranden, en Elixiveeren het, zo zal men al het opkoomen van Sale Alcali Fixo gewaar werden. Ten Sevenden, Het meeſte ziet men het aan de Tartaro, die niets anders is, als een met veel Olie verbonden Sal Acidum, wanneer nu zulk Oleum en Sal Acidum, met elkanderen in het Vuur verbrand werden, dan word uit het Reſiduo geen openbaar Sal Acidum meer, maar daar en tegen een van nieuws ontſtaan Sal Alcali Fixum. Ten agſte men neeme vier pond gedroogt Herbæ Abſynthy, verbrande het zelve tot aſch. Maake van de Loog een Sal Fixum, zo zal men omtrent twee en een half Oncen Sal Alcali Fixum bekoomen, men neeme van deze gedroogde Herbæ Abſynthy weder vier pond, hakken het zelve in

Stukken, Extraheeren 't met Spiritu Vini Rectificatio, zo lang zig de Spiritus Verwen wil, het Oleofum en Refinofum daar uit, zo zal men het meefte Inflammabile daar uit bekoomen, en al het zoutagtige daar in blyven, men drooge daar na dit ge-extraheerd Kruid, verbranden het, en Looge het zout daar uit, den zal men in plaats van twee en een half Oncen, maar een Once Sal verkrygen, om dat van dit Kruid, byna al zyn Oleum en Sal Acidum afgetrokken is.

Vraag. 592. *Is dan zo een Sal Fixum, van Oleo en Sale Acido niets meer deelagtig?*

Antwoord. Ja, daar blyft zeker nog iets 'er van by.

V. 593. *Waar toe dient het Vuur by dit werk?*

A. Ten eerften, om dat het alle Overvloedige. Ten tweeden het onnodige Acidum in Formâ Spiritûs. Ten derden de menigvuldigen en Vlugge Olie fcheid, en ten vierden de meeften Fixere deelen inbrand.

V. 594. *Hoe kan het Sal Alcali Fixum, nog van het Acido en Inflammabili deelagtig zyn, daar 't vuur zulks daarvan gejaagt heeft?*

A. Wanneer door 't vuur van tyd tot tyd iets van het vlugge Inflammabili en Sale Acido met het water is weg gejaagt, ter zelver tyd verbinden zig ook meer te zaamen, het nog te rug gebleevenen Fixere Sal Acidum zo wel, als het Inflammabile; en ter zelver tyd, fcheid zig ook 't ander deels de in Sale Acido geweezenen aarde.

V. 595. *Waar meede kan men aantoonen, dat een Sal Acidum uit aarde beftaat?*

A. Hoe langer men het Subjectum verbrand, hoe meerder Water, Subtil Acidum, en In-

Inflammabile daar gaat verlooren, en hoe meerder aarde 'er te rug blyft.

Vraag. 596. Zo gaat immers het Acidum en Inflammabile aanstonds by de eerste verbranding verlooren?

Antwoord. Het grootste deel van Sale Fixo is aarde, alleen waar zulke aarde haar afkomst heeft van Sale Acido, en om zo te zeggen van een zuure natuur is, en daarom is 't niet moogelyk, dat by de eerste verbranding al 't Sal Acidum van 't zelve los gemaakt kan werden, maar het blyft het alderlaaste geconcentreerste, maar wyl het Fixte Acidum,en het Fixte Inflammabile by ieder deel deezer aarde aankleeven, en als dan het zoutagtige de oorzaak is, dat de aarde zig in 't water oplossen laat; het Fixte nu van het Inflammabili veroorzaakt, die heete en brandende innerlyke kragt.

V. 597. Waarom heeft de Terra Alcalina zo een graote begeerte, om het Sal Acidum aan te neemen?

A. Om dat deeze aarde van een Zuure Natuur is, zo dat deeze Salia Alcalia Fixa het Acidum uit de Lugt weeten te trekken.

V. 598. Waarom is het Alcali Fixum zo begeerig na 't Water?

A. Wegens het by 't Sale Alcali Fixo voorhanden zynde Acidum Concentratif: en van 's gelyken de tot de zoutagtige Mixtuur geneegenen,en van al 't Water bevryden aarde, zo is zulks de oorzaak, dat deeze Mixta weder na 't geene verlangen, het welk ze door de warmte van het vuur hebben verlooren.

V. 599. Indien nu van een Alcali Fixo, het Sal

Aci-

Acidum en Inflammabile heel en al ontnoomen is, wat blyft 'er dan nog over?

Antwoord. Niet anders als een bloote Terra of Caput Mortuum.

Vraag. 600. *Kan men dan zo een Aarde weder tot een Sal Fixum maaken?*

A. Ja, als men by dezelve aarde voegt, het Acidum & Inflammabile, het welk men haar ontnoomen heeft.

V. 601. *Wat is eigentlyk een Sal Alcali Fixum?*

A. Het is een Mixtum Salinum, en bestaat uit een oplosselyke aarde, in dewelke zig door hulp van 't vuur iets van 't allerfixte Acido ingezet heeft, en te gelyk ook iets van het fixte, pekagtige Inflammabili, 't geen daar mede ingebrand is, of om korter te zeggen, het is een Mixtum Salinum, die uit een oplosselyke Aarde, weinig Acido Concentratiss: en weinig Principio Inflammabili bestaat.

V. 602. *Kan men wel ex Terrâ & Acido Concentratiss: & Inflammabili een Sal Alcali Fixum zonder vuur voortbrengen?*

A. Neen, zonder vuur of behoorlyke verbranding kan geen Sal Alcali Fixum voortgebragt werden.

V. 603. *Zo is dan het Vuur een Ingredient tot de Bereiding van Sale Alcali Fixo?*

A. Neen, maar 't is alleen een werktuig, zo als 't onder anderen aan de Tartaro te zien is, dewelke Ex Partibus Salinis et Inflammabilibus, of uit olie- en Pekagtige Deelen bestaat, al wilde men 'er aanstonds een Corpus Terreum by doen, zo zoude men zonder vuur of verbranding geen Sal Fixum verkrygen.

Vraag. 604. *Kunnen uit alle Vegetabilibus Salia Alcalia Fixa gemaakt werden?*

Antwoord. Ja,

V. 605. *Op wat manier werden ze gemaakt?*

A. Door Incineratie, Elixivatie, Depuratie & Infpisfatie.

V. 606. *Is by 't verbranden der Kruiden iets op te merken?*

A. Ja, indien dezelve met fterk vuur fchielyk verbrand werden, zal men zo veel zout niet verkrygen, als door een langfaame verbranding.

V. 607. *Behoud zulk Zout de kragt van zyn Subjecto?*

A. Neen, de allerfterkfte zaaken verliefen als dan haar kragt.

V. 608 *Is de zogenaamde Potafche geen Sal Alcali Fixum?*

A. Ja, het is een Sal Alcali Fixum Impurum, maar na de zuivering met water werd het een zuiver Sal Alcali Fixum.

V. 609. *Waarom werd het Afch genaamt, daar 't een Zout is?*

A. Miffchien om dat het Zout uit de Afch gemaakt werd, het kan ook zyn, dat onze Voorzaaten de bloote Afch onder haar verkogt en gebruikt hebben.

V. 610. *Welk is het befte en zuiverfte Sal Alcali Fixum?*

A. Dat ex Tartaro gemaakte Sal Tartari.

V. 611. *Wat heeft men nog meer voor Salia Alcalia Fixa?*

A. Het Nitrum Fixum, of Nitrum Alcalifatum, het welke ex Nitro & Inflammabili gemaakt werd.

Vraag.

Vraag. 612. *Hoe veel Nitrum Fixum verkrygt men van een pond Nitri Puri?*

Antwoord. Indien 'er behoorlyk mede te werk werd gegaan, kan men wel tien à twaalf Oncen van een pond verkrygen.

V. 613. *Hoe komt het, dat men van een pond Nitri tien à twaalf Oncen Nitri Fixi verkrygt, daar een pond Nitri maar uit vier Once Sal Alcali bestaat, veroorzaaken misschien de Koolen deze vermeerdering?*

A. Of men al tot een pond Nitri vier oncen koolen byvoegt, welke koolen omtrent vier a vyf Grein Sal Alcali Fixi geven, zo veroorzaken de koolen dog zulke vermeerdering niet, maar het Acidum Nitrosum verbind zig in het afbranden met de Plogiston, en maakt een nieuwe Geboorte, waar door het gewigt een's deels vermeerdert, en het anderen deels Compacter werd, men kan derhalve de vermeerdering Reguli Antimony in overweeging neemen.

V. 614. *Heeft men ook niet een Nitrum Causticum Fixum?*

A. Zulx werd ex Partibus Anaticis Reguli Antimony, Martis & Nitri Cristallisati Cementando, vervaardigt.

V. 615. *Heeft men ook niet nog een ander Sal Alcali Fix: ex Nitro?*

A. Ja, de zogenaamde Fluxum Nigrum van de Goudsmits, of Sal Tartari Extemporaneum, het welke ex Nitro & Tartaro op verscheiden manieren gemaakt werd.

V. 616. *Heeft men ook niet een Sal Alcali Caustic: zonder Regulo Antimonii?*

A. Ja zulks is dat ex Sale Alcali, en Calce Vivâ gemaakte Sal Alcali Fixum Causticum vel

Lapis

Lapis Infernalis Alcalicus vel Cauterium potentiale.

Vraag. 617. Is dan onder allen Salibus Lixiviosis geen verschil?

Antwoord. Ja maar zo een onderscheid hangt niet af van de wezentlyke eigenschappen en kragt, welke deze of geene Planten bezaaten voor het verbranden, maar zyn afhankelyk van twee hoofdzakelyke omstandigheeden.

V. 618. Welke zyn deeze Omstandigheeden van de verscheiden Zouten?

A. Ten eerste de onderscheidelyke gedaante van de Plant, 't zy teedere, zagte of Groove deelen, ten tweeden, de Arbeid, of verschydentheid van hantering of bewerking.

V. 619. Hoe verschillen zy in betragting van haar gedaante?

A. Men bekoomt van teedere en zagte bladeren een ander Zout, als van het zelfde Kruid zyn groove deelen, een ander van bloemen als van wortelen, een ander van Zaaden als van hout, zo ook een ander van tederen groenen Kruiden, als van droogen &c.

V. 620. Hoe verschillen zy van wegens den arbeid?

A. Men bekoomt door zagt vuur, een ander Zout, als wel van het sterke Vlamagtige, en zo ook een ander door Elixiveeren met kout, als wel met heet Water, of werkelyk uitkooken, ook een ander met veel, als wel met weinig water &c. en wanneer zig by een gemeen en zuiver vervaardigt Sale Lixivioso een verschil vinden zoude, moest zulks daar in bestaan, dat het enen zuiverder, Alcalischer, subtiler, groover, brandagtiger, met meer Olieagtigen deelen, of

of met meer Spiritu Acido voorzien is, als wel het anderen.

Vraag. 621. Zo zyn dan alle Salia Lixiviosa zuiveren Salia Alcalia Fixa?

Antwoord. Zy zyn wel Salia Alcalia Fixa, maar in 't geheel niet schoon en zuiver.

V. 622. Wat is by het maaken van Salibus Alcalibus Fixis te bemerken?

A. Ingeval men nog een ander uitwerksel van deeze of geene Sale Vegetabili Lixivioso verwagten wil, en 't in de Waereld moogelyk is, dat een Sal Alcali Fixum nog iets Medicyns voor anderen, voor uit heeft, zo moet men zulk Kruid heel weinig, en op het allerzagste verglimmen, en niet met geweld verbranden, en geen Asch of Zout in 't geheel niet Calcineeren, zo zou misschien de nog verwagtwerdende en weezentlyke Kragt eniger maaten kunnen 'er bygehouden werden, anders zal men zeker niets geheims of bezonders meer 'er in vinden, als by een gemeen Alcali Fixo.

V. 623. Kan men wel een Sal Absynthy maaken, by de welke men de reuk van Absynthio bemerken kan?

A. Ja, men kan van alle Kruiden die veel en een zwaare Olie bezitten, en die zagtjes verbrand, en na de Elixivatie niet gecalcineert werden, zo een Zout klaar maaken, het welk by het verbranden de reuk van zyn Subjecto van zig geeft, het welke van de by het Zout gebleevenen Oleo Essentiali voorkomt E. G. men neeme zulk Sal Absynthy, strooije het zelve op gloeijende Koolen, of legt het op een gloeijend yzer, dan zal

zal men voort de Reuk van Absynthio gewaar werden.

Vraag. 624. *Zou men ook niet een Sal Nicotianæ en Opy kunnen voortbrengen, welk nog iets van zyn purgeerende of Narcotische kragt bezat?*

Antwoord. Ja, als ze op de voorgemelde manier en daar meede zagtjes te werk gegaan werd, behouden zy nog iets van de Kragt van haar Subjecto.

V. 625. *Hoe houd zig een Sal Alcali Fixum, tegen anderen Mixta Chymica?*

A. Als men een Sal Alcali Fixum, met een Sale Acido zo lang vermengt, dat het na gedaane Effervescentie de Syr: Viol: niet verandert, zo noemt men dit nieuwe Mixtum, een Sal Medium, Sal Neutrum, Sal Enixum, &c. en als men een Acidum Minerale daar by gebruikt heeft, dan laat zig dit nieuwe Mixtum ligt Kristalliseeren, maar met een Acido Vegetabili veel zwaarder.

V. 626. *Waar mede kan men de Syr: Viol: groen of rood maaken?*

A. Door byvoegsel van een Acido Rood, en van een Alcali, Groen.

V. 627. *Wanneer Sal Alcali Fixum cum Acido Vitriolico vel Sulphuris verzadigt werd, wat koomt daar van voorts?*

A. Een Tartarus Vitriolatus vel Sal Polychrest:

V. 628. *Wanneer Sal Alcali Fixum cum Acido Nitri verzadigt werd, wat komt daar van voorts?*

A. Een Nitrum of Tartarus Regeneratus.

V. 629. *Wat verkrygt men ex Alcali Fixo & Acido Salis Communis?*

A. Een Sal Commune Regenerat: vel Digestivum Silvy.

Vraag.

Vraag. 630. *Wat verkrygt men ex Alcali Fixo & Acido Aceti?*

Antwoord. Een Terram Foliatam vel Arcanum Tartari.

V. 631. *Wat verkrygt men ex Alcali Fixo & Acido Tartari?*

A. Een Tartarum Tartarisatum vel Tartarum Solubilem.

V. 632. *Wat verkrygt men ex Alcali Fixo & Acido Citri?*

A. Een Tartarum Citratum.

V. 633. *Wat verkrygt men ex Sale Communi & Acido Vitriolico?*

A. Een Sal Mirabile Glauberi.

V. 634. *Wat verkrygt men ex Alcali Nitri & Acido Vitriolico?*

A. Het Arcanum Duplicatum.

V. 635. *Waarom ontbind Sal Alcali zo graag de Zwavel?*

A. Om dat in de zelve een Acidum en Inflammabile te gelyk voorhanden is.

V. 636. *Wat hebben de Salia Alcalia Fixa, nog meer voor Eigenschappen?*

A. Zy ontbinden zig ligt met vette zaaken, en uitgeperste olien, en geven aan dezelve een beryding, dat zy zich met haar in 't water oplossen en daar meede verëenigen laaten.

V. 637. *Verëenigen zig ook de Salia Fixa, met Oleis Destillatis?*

A. Ja, maar bezwaarlyk.

V. 638. *Waar meede Verëenigt zig Sal Alcali wel het ligste?*

A. Met Salibus Acidis, en dat Miscendo & Præcipitando en zonder dit ook wel.

V. 639. *Hoe geschied dit Miscendo?*

Ant-

Antwoord. Zo als men dat by de beryding van Salibus Mediis ziet.

Vraag. 640. *Hoe geschied het Præcipitando?*

A. Zulks ziet men onder anderen by het vervaardigen van Auro Fulminanti, alwaar het Sal Alcali Solutum in de Solutionem Auri, Cum Aquâ Regis gegooten werd, de Vereeniging van Sale Alcali met de twee Acidis, namentlyk Nitri & Salis vel Aq: Regis geschied, en dat op zo een manier het Goud Gepræcipiteert werd.

V. 641. *Hoe geschied het zonder Præcipitatie?*

A. 't Zelve leerd de ondervinding, by de Distilatie van Spiritu Salis Armoniaci, daar zig het Alcali, met het Acido Vereenigt, en het Alcali door hulp van 't Vuur, van zyn Acido bevryd.

V. 642. *Vereenigt zig Sal Alcali Fixum, met alle Acidis zonder onderscheid?*

A. Neen, want daar in is een groot onderscheid.

V. 463. *Verschilt het ook in de Vereeniging van de Acidis Mineralibus?*

A. Ja, het Vereenigt zig het liefste Cum Acido Vitriolico, en naar 't zelve, Cum Acido Nitri, of Cum Acido Salis, en het weinigste Cum Acido Vegetabili.

V. 644. *Ontbind Sal Alcali ook Metalla?*

A. Ja, wanneer het zelve regt Caustisch is, ontbind het enige van dezelve, als Ten eersten lost het eene Calcem Saturni op, of wel fyn Gefeilt Lood. Ten tweeden ook fyn Gefeilt Koper, en Tin. Ten derden Regul: Antimony, met dewelke het in eene Calcem, en ook met sterk vuur in een Barnsteenkleurig glas gaat.

Vraag.

Vraag. 645. Ontbind Sal Alcali ook 't Yzer?

Antwoord. Ja, en dit op tweederlei manieren. Ten eersten wanneer het met Nitro verbrand, en het Nitrum daar door Caustisch gemaakt werd. Ten tweeden wanneer men een zuiver Solution: Salis Alcali Fixi, in een Cum Spiritu Nitri gemaakte Solutionem Martis giet.

V. 646. Ontbind Sal Alcali ook Goud en Zilver?

A. Als men het zelve van te vooren wel gezwavelt heeft, zo kan men met Alcali Fixo alle Metalla en Semi Metalla oplossen.

V. 647. Wat is 'er nu nog van Alcali Fixo te bemerken?

A. Het verhindert de Fermentatie, indien de Most niet Fermenteeren moet, zo kan men maar een weinig Sal Alcali 'er in doen, Alcali Fix: trekt het Acidum Universale uit de Lugt naar zig, en maakt een Tartarum Vitriolatum of aan vette en rottige plaatsen een Nitrum, en 't zelve maakt de Aarde Vrugtbaar, wanneer het Acidum uit de Lugt na zig getrokken werd, het verhindert ook de Ongediertens; met een scherpe Alcalische Looge kan men Kleuren en Vernissen van de Schilderyen neemen, als het zelve daar over gestreeken werd. Alcalia met Koolenstof geeven een Reduceer Fluxum af. E. G. Vitrum, Saturnum & Antimonium te rug leiden: maar waar by ook nog Pek en Colophonie van nooden is, om aan 't te rug geleidenen Metaal de glans te geven.

CAPUT. XXV.

De Salibus Acidis Siccis.

Vraag. 648. *Heeft men wel Salia Acida uit de Natuur?*

Antwoord. Neen, dezelve werden enkeld door de Konst voortgebragt.

V. 649. *Is 'er onder de Salibus Acidis een groot verschil?*

A. Ja, elk heeft zyn eigen Kragt by zig.

V. 650. *Kan men uit de Drie Natuur Ryken Salia Acida voortbrengen?*

A. Ja, het Regnum Animale geeft het weinigste, het Minerale het meeste en 't sterkste, en 't Vegetabile het zwakste.

V. 651. *Hoe houden zig Salia Acida tegens anderen Lichaamen?*

A. Ten eersten zy hangen zig het vaste en ligtste aan Alcalibus Fixis, zo als aan de Salibus Mediis Fixis te zien is. Ten tweeden hangen zy aan Sale Alcali Volatili, zo als men aan de Spiritu Salis Armoniaci ziet. Ten derden, 't zelve aan Alcalische Aarde zo als aan Alumine en Sale Armoniaco Fixo waar te neemen is. Ten vierden aan Metaalagtige Lichaamen, ook vereenigen zy zig met Olieagtige en Pekagtige Lichaamen, zo als by Succino te zien is, zy vereenigen zig ook Cum Sulphure en Resinis Artificialibus.

V. 652. *Wat voor Eigenschappen moeten de Salia Acida hebben?*

Ant-

Antwoord. Ten eersten moeten zy met Alcali Effervesceeren, en daar meede een Sal Medium werden. Ten tweede de met Alcalibus gemaakte Solutiones Præcipiteeren, en ten derden de Syr: Viol: Rood maaken.

Vraag. 653. Hoe werden de Salia Acida Sicca verdeelt?

A. Ten eersten, in Volatiliora, en zulks is het Sal Volatile Succini. Ten tweeden in Magis Comparativè Fixiora, en hier behooren de Salia Essentialia onder.

V. 654. Zyn de Salia Essentialia, Salia Acida pura?

A. Neen het zyn Impura, alzo zy nog met een Subtile aarde voorzien zyn.

V. 655. Hoe werden de Salia Acida gemaakt?

A. De Volatilia Destillando, en de Fixiora Cristallisando.

V. 656. Welke zyn Salia Acida Fixiora?

A. Het Sal Acetosellæ, en Christalli Tartari.

V. 657. Is 'er onder Cremor Tartari, en Cristal: Tartari een onderscheid?

A. Zy zyn byna eenderly, alleen is 'er dit verschil, dat de Cristalle wat zuiverder, en meer van het aardagtige weezen bevryd zyn.

CAPUT. XXVI.

De Salibus Mediis.

Vraag. 658. Wat zyn Salia Media?

Antwoord. Dit zyn geen Alcalia nog Acida, maar uit deze twee te zamen, byeengevoegt.

Vraag. 659. *Hoe werden de Salia Media, nog anders genaamt?*

Antwoord. Salia Neutra, Salia Digeſtiva, Enixa vel Falſa.

V. 660. *Hoe werden alle Salia Media verdeelt?*

A. Ten eerſten in Salia Media Saturata, dewelke de Syr: Viol: niet veranderen. Ten tweeden in Salia Media Falſa dewelke de Syr: Viol: Rood of Groen maaken.

De Salibus Mediis ritè Saturatis.

Vraag. 661. *Hoe werden de Salia Media Saturata verdeelt?*

Antwoord. In Salia Media Sublimabilia Seu Volatilia, en in Salia Media Saturata Fixa.

V. 662. *Hoe werden de Salia Media Sublimabilia ſeu Volatilia verdeelt?*

A. In Salia Media Volatilia Pura, en in Salia Media Volatilia Magis Terreſtria.

V. 663. *Hoe werden de Salia Media Saturata verdeelt?*

A. In Salia Media Pura, en in Magis Terreſtria.

V. 664. *Welke zyn Salia Media Volatilia Pura?*

A. Zulks zyn die geene, die uit een Sale Volatili Urinoſo & Sale Acido op het beſte verzadigt zyn, en tot onderſcheid van anderen Soorten, Salia Ammoniacalia genaamt werden.

V. 665. *Wat heeft men voor Salia Ammoniacalia van deeze in 't gebruik?*

A. Ten eerſten het Sal: Ammoniac: het welk ex Acido Salis & Sale Volatili Urinoſo beſtaat, en uit Africa of uit de Levant tot ons gezonden werd. Ten tweeden het Sal Ar-

moniac

moniac het welke cum Spiritu Nitri & Sale Alcali gemaakt, en Nitrum Flammans genaamd werd. Ten derden het Sal Armoniac: Secretum *Glauberi*, het welk ex Acido Vitriolico & Sale Alcali Volatili gemaakt werd.

Vraag. 666. Welk zyn de Salia Volatilia Magis Terrestria?

Antwoord. Daar van is 'er maar een bekend, van de welke de Heer *Homberg* de Uitvinder is, en zulks is het Sal Narcoticum vel Sedativum vel Sal Volatile Vitrioli; Sal Album Alchymistarum, anderen noemen het ook Flores Boracis, en werd uit twee deelen Borax, en een deel Ol: Vitrioli gemaakt; zo dat het in 't Water opgelost, Gradatim gedistilleert, en daar na gesublimeert werd.

V. 667. Wat zyn Salia Media Fixa Pura?

A. Deze zyn zoutagtiger als de Magis Terrestria, en hebben een Sal Alcali Fixum tot haar grond, zyn niet Sublimabel en vereischen somtydts dit, en somtydts een ander Acidum tot een grondvest, die, dewelke met Vegetabilische Acidis gemaakt werden, zyn niet zo fix, als die met Mineralischen Acidis, en blyven in 't Vuur niet standvastig, maar de Acida vervliegen, en behouden het gewigt maar van Alcali.

V. 668. Hoe werden de Salia Media Fixa gemaakt?

A. Viâ Humidâ & Viâ Siccâ, egter Viâ Humidâ wel het meeste.

V. 669. Welke zyn de Subtielste Salia Media Fixa?

A. Die, dewelke Cum Acido Vegetabili vervaardigt werden, als Terra Foliata Tartari,

welke ex Sale Tartari Seu Alcali Fixo cum Aceto Crudo vel Deſtillato gemaakt werd, verders de Tartarus Citratus, als Sal Abſynthy Cum Succo Citri verzadigt, gefiltreert en zagtjes ge-evaporeerd werd; de Tartarus Tartariſatus die ex Sale Alcali Fixo en Acido Tartari, maar werd een Acidum Tartari cum Alcali Volat: verzadigt, werd het Tartarus Solubilis genaamt.

Vraag. 670. *Welke zyn de Salia Media Mineralia Seu Magis Fixiora?*

Antwoord. Men heeft drie verſcheiden Acida Mineralia, diens volgens kan men ook maar drie Salia Media Mineralia hebben, egter heeft men 'er nog meer bygevoegt.

V. 671. *Hoe veel Salia Media Mineralia heeft men in 't gebruik?*

A. Drie Natuurlyke, en twee door Konſt vervaardigde, dewelke ex Acido Salis Communis en Terrâ Alcalinâ Fixâ beſtaan.

V. 672. *Welke zyn de Drie Natuurlyke?*

A. Ten Eerſten 't Sal Gemmæ of Foſſile, Ten tweeden het Sal Marinum, Ten derden het Sal Fontanum of Culinare.

V. 673. *Welke zyn de Twee, door Konſt gemaakte?*

A. Ten Eerſten het Sal Commune Regenerat: als men Spiritum Salis cum Alcali Fixo verzadigt, evaporeert en kriſtalliſeert, Ten tweeden het Sal Digeſtivum Silvy vel Antifebrile, het welk ook niets anders is, als een Sal Commune Factitium, het werd uit het Reſiduo van Spiritu Salis Armoniaci, cum Sale Alcali ge-elixiveert, gefiltreert ge-evaporeert of ge-kriſtalliſeert.

V. 674. *Heeft men niet nog meer Salia Media Mineralia fixiora in 't gebruik?*

Antwoord.

Antwoord. Ja, een, het welk ex acido Nitri & Alcali fixo beſtaat, en Nitrum Regenerat: genaamd werd, maar eigentlyk niets anders is, als een zuiver Nitrum.

Vraag. 675. Wat heeft men nog meer voor Salia Media Mineralia fixiora?

A. Die geen, welke ex Alcali Fixo & Acido Vitriolico vel Sulphureo beſtaan.

V. 676. Hoe veel zoorten heeft men daar van?

A. Driederly, ten eerſten alwaar het Acidùm Vitriolicum cum Alcali fixo verzadigt werd, ten Tweeden het Acidum Vitriolicum cum Alcali nitroſo verzadigt werd, welke twee, eenderley zyn, ten derden alwaar het Acidum Vitriolicum cum Alcali en Sale Communi verzadigt werd, het welk van de voorigen veel verſchilt.

V. 677. Welke Salia Media Mineralia fixiora behooren tot de eerſte zoort?

A. De ex Acido Vitriolico & Alcali Fixo beſtaan, als Tartarus Vitriolatus.

V. 678. Hoe en op wat manier kan Tartarus Vitriolatus gemaakt werden?

A. Op verſcheiden manieren, en dat Viâ Siccâ en Viâ Humidâ, maar Viâ Humidâ als men Spiritùm Vitrioli cùm Oleo Tartari per deliquium ad Saturationem onder een mengt, of Spiritum Vitrioli op Sal Tartari of Potaſch giet, zo lang tot dat het niet meer efferveſceert, en de proef met de Syr: Viol: houd, maar de beſte manier is die van Tacheno dewelke zegt Vitriolum Commune te neemen, in water te ontbinden, & cum Solutione Salis Tartari ad Saturationem te præcipiteeren, te filtereeren, te evaporeeren, en te Kriſtalliſeeren; Viâ Siccâ word hy gemaakt,

maakt, als men een deel Vitriol en twee deelen Sal Alcali in water oploſt, en daar meede als gemeld is te werk gaat.

Vraag. 679. *Is 't dan evenveel, welke Vitriool men neemt?*

Antwoord. Ja, om dat het Alcali alle Metaaliſche deeltjes daar uit Præcipiteert, als men maar behoorlyk Alcali daar by doet.

V. 680. *Wat is 'er nog by 't klaar maaken van Tartaro Vitriolato te bemerken?*

A. Dat men dezelve niet ad Siccitatem inſpiſeeren, maar Kriſtalliſeeren, dan is men verzekerd, dat men altyd een regt verzadigt Sal Medium heeft.

V. 681. *Kan men wel zonder Additie van Vitriol of Acido Vitriolico een Tartarum Vitriolatum verkrygen?*

A. Ja als men Solutionem Alcali fixi een lange tyd in de open en vrye lugt ſteld.

V. 682. *Welke Salia Media Mineralia Pura behooren nog tot de eerſte zoort?*

A. Die ex Acido Vitriolico & Alcali Nitri, beſtaan, als Arcanum Duplicatum.

V. 683. *Op wat manier kan Sal Mirabile Glauberi gemaakt werden?*

A. Ten eerſten, Ex Vitriolo en Sale Communi ten tweeden ex Alumine & ſale Communi, ten derden ex Capite Mortuo Vitrioli & Alumine Uſto, ten vierden ex Acido Vitriolico Alumine vel Sulphure cum Sale Gemnæ, Marino, vel Fontano.

V. 684. *Hoe werd het gemeenelyk gemaakt?*

A. Uit twee of drie deelen Sal: Communis, en een deel Ol: Vitr:, van deeze werd ex Retortâ Vitreâ de Spiritus Salis gediſtilleerd, het Reſiduum opgeloſt en gekriſtalliſeert, maar

als

als men niets om de Spirit: Salis geeft, kan men de Ingredienten, in een Smeltkroes afrooken, weder oploſſen, en Kriſtalliſeeren.

Vraag. 685. *Wat voor onderſcheid is 'er tuſſchen Sal Mirabile Glauberi, Tartaro Vitriolato of Arcano Duplicato?*

Antwoord. Ten eerſten hier in, dat het Sal Mirabile ligt en graag in 't vuur ſmelt, en de Metaalen meede in vloeibaarheid brengt, Ten tweeden van zig zelve, en in 't bezonder, als 't van het Alumine deelagtig is, ligt tot een meel vervalt, 't welk nog Arcanum Duplicat: nog de Tartarus Vitriolatus niet en doet.

V. 686. *Welke Salia Media Mineralia pura, behooren tot de derde zoort?*

A. Het Sal Anglicum of Ebshamenſe, 't welk zeker niets anders is, als een Sal Mirabile, en ook ex Acido Vitriolico, Terrâ Alcalinâ & Sale Communi beſtaat.

V. 687. *Welke Salia Media Mineralia behooren nog tot de derde zoort?*

A. Ten eerſten het Sal Seidlicenſe, 't welk met het Sale Anglico, zo wel aan Kriſtallen, als aan de ſmaak daar meede overeenkomt, in de beginnen is 't wel uit zuiver Seidlizer water gemaakt, maar tegenwoordig neemen ze Sal Anglicum, ontbinden het in Seidlizerwater, Kriſtalliſeeren het weer op nieuw, en verkoopen het voor Opregt Sal Seidlicenſe, ten tweeden behoort hier het Sal Egranum, Thermarum, & Carolin: by, deeze hebben wel grooter Kriſtallen, en zyn niet zo bitter als de voorige, maar koomen in 't gemeen, met de twee anderen overeen,

en verſchillen maar enigermaaten in ſpecie, van weegens haarer zuiverheid.

Vraag. 688. Wat zyn dan Salia Media Fixa Magis Terreſtria?

Antwoord. Die, welke niet zo zuiver Zoutagtig, maar meer aardagtiger zyn, egter zig in 't water laaten oploſſen.

V. 689. Welke behooren tot deeze zoort?

A. De zogemelde Bronnen Zouten, in zo ver zy met krytagtige aard voorzien zyn, en welk aardagtig weezen zig in 't vuur aantoond.

V. 690. Wat heeft men meer voor Salia Media Fixa Magis Terreſtria?

A. Dit is vooreerſt de Borax.

V. 691. Waar meede wil men dit aantoonen, dat de Borax een Sal Medium Fixum Magis Terreſtre is?

A. Ten Eerſten is hy een Sal, om dat hy zig in 't water oploſſen laat, ten Tweeden een Sal Medium, om dat hy nog met Alcali nog met Acido efferveſceert, Ten derden een Sal Medium Fixum, om dat hy zig niet laat Sublimeeren, Ten vierden een Sal Magis Terreſtræ, om dat hy in 't Vuur zyn water verlieſt, en de meeſte deelen van zyn gewigt, aan aarde agter laat.

V. 692. Kan 'er wel Borax door de Konſt gemaakt werden?

A. Dit is nog nooit beweezen, men vind wel Compoſitien, en 't word dikwil nagemaakt, maar koomt met de echte op ver na niet overeen.

V. 693. Waar uit beſtaat de Borax?

A. Het meeſte Ex Terrâ Vitrescente Alcalicæ Indo-

dolis, uit iets weinigs Inflammabili, en nog weiniger Vitriolico, en veel Water.

Vraag. 694. Welk is het tweede Sal Medium Fixum?

Antwoord. De Aluin, hy is wel geen Sal Medium Purum, dog een Sal Medium Magis Terrestre Impurum.

V. 695. Maar Aluin werd voor een Sal Acidum gehouden, effervesceert ook met Salibus Alcalinis, heeft ook een zamentrekkende smaak, præcipiteert zig ook cum Alcalibus, en daar is ook een Spiritus uit te Distilleeren?

A. Hy is evenwel een Sal Medium Magis Terrestre, want ten Eersten maakt hy de Syr: Violar: niet rood, zo als alle Acida doen moeten, ten Tweeden, Dat hy Cum Salibus Alcalinis effervesceert, komt hier door, om dat dezelve Ex Acido Vitriolico & Terrâ Cretaceâ Seu Calcariâ bestaat, om dat nu de Alcalia Fixa en Volatilia een naderen gemeenschap met het Acido Vitriolico, als met de Aarde hebben, zo verbind zig het Acidum Vitriolicum met het Alcali Fixo, en laat zyn Aarde gaan. Ten Derden dat het geen zuiver Sal Acidum of Alcali is, betoond zyn drooge gedaante.

V. 696. Waar uit bestaat dan de Aluin?

A. Ex Acido Vitriolico en uit Water en Aarde.

V. 697. Waar meede kan men dit bewyzen?

A. Het Acidum, door de smaak en door de Distillatie, en dat het een Acidum Vitriolicum is, blykt, om dat men Cum Acido Aluminis en Metaal een Vitriol, en met een Inflammabili, een Sulphur maaken kan, het water toond de daar van Gedistilleerde Phlegma, en de Aarde toond zig by 't Residuo; van

's

's gelyken als de Aluin Cum Alcali Fixo gepræcipiteert werd.

Vraag. 698. *Welke behooren meer tot de Salibus Mediis Fixis Magis Terrestribus?*

Antwoord. Hier behooren by alle soorten van Zuiker, ook Sacharum Lactis.

V. 699. *Heeft men ook Salia Media Sacharata, welke Viâ Siccâ gemaakt werden?*

A. Ja, het Sal Anglicum kan hier onder gesteld werden, 't werd in Engeland uit de moeder loog van Spaans of Portugees Baay Zout en uit het Capite Mortuo Vitrioli per Calcinationem & Elixivationem gemaakt.

De Salibus Mediis Fixis, Falsis Seu Impuris.

Vraag. 700. *Hoe veelderley Salia Media Falsa heeft men?*

Antwoord. Driederley. Ten eersten eenige, alwaar tweederley Acida bykoomen, ten tweeden eenige alwaar zulken bykoomen, die niet tot de Mixtuur van de Zouten behooren, en Ten derden in Openbaaren Valsche dewelke te veel van Acido of Alcali hebben.

V. 701. *Welke behooren tot de eerste zoort?*

A. Het cum Sulphure gemaakte Nitrum Tabulatum, het welk deels een Arcanum Duplicat:, en deels een bloot Nitrum is, van 's gelyken wanneer de Salia Lixiviosa Cum Sulphure Gecalcineert werden.

V. 702. *Welke behooren tot de Tweede zoort?*

A. Het Sal Alcali Sulphuratum, als men de rook van brandende Zwavel met Doekjes, die met Alcali bevogtigt zyn; opvangt van 's ge-

gelyken het Nitrum Antimony, in zo ver het van Antimonio deelagtig is, en wat van Regulo by zig heeft, maar is het niet van deeze deelagtig, zo is het geen Nitrum Antimony, maar een gemeen Nitrum, egter verschilt het van gemeen Nitro; en gelykt na het Arcano Duplicato.

Vraag. 703. *Welke behooren tot de derde zoort?*

Antwoord. Hier behooren die toe, welke of van Alcali of Acido te veel hebben, en uit agtloosheid of onwetenheid van de Vervaardiger gemaakt werden.

CAPUT XXVII.

De Mixtis Salino Metallicis vel de Salibus Metallicis.

Vraag. 704. *Welke zyn Salia Metallica?*

Antwoord. Salia Metallica zyn met Metaalen opgevulde, en van Acido ontbondene, Geinspisseerde of bezwangerde Lichaamen.

V. 705. *Hoe werden dezelve verdeelt?*

A. Ten eersten, in Salia Metallica Sublimabilia seu Magis Volatilia. Ten tweeden, in Salia Metallica non Sublimabilia seu Magis fixiora.

V. 706. *Hoe worden de Salia Metallica Sublimabilia, weder verdeelt?*

A. Ten eersten. In die geen welke het Sal Armoniac tot een grond hebben. Ten tweede in die, welke met Acido Salis begaaft zyn.

V. 707. *Hoe veel zoorten heeft men van die geen, welke het Sal Armoniac tot een grond hebben?*

Antwoord.

Antwoord. Ten eerſten Martialiſche, als Flores Salis Armoniaci Martiales, Ten tweeden het Ens Veneris Boyle, van Vitriolo de Cypro Calcinato & Sale Armoniaco. Ten derden, Antimonaliſche, als Sal Armoniac Martiale, Seu Flores Antimony Rubri of Flores Reguli Martialis, eenige Sublimeeren ze, ex Antimonio Crudo, anderen ex Regulo Antimony Martiali, eenige neemen ana Regul: Antimony en Sal Armoniac, en wederom anderen partem unam Reguli & partes duas Salis Armoniaci, en zo de Flores mooy rood zullen werden, zo moet men de Sublimatie dikwils herhaalen.

Vraag. 708. *Welke zyn die geen, die het Acidum Salis tot een grond hebben?*

A. Dit is ten eerſten de Mercurius Sublimatus, die een Sal Metallicum Sublimatum, en niets anders, als een Solutio Mercury in Acido Salis Concentrato is. Ten tweeden Mercurius Dulcis die van s'gelyken een Sal Metallicum Sublimatum, en een met weinig Acido Salis verbondenen Mercurius is, Ten derden, de Panacea Mercurialis, welke ook een Sal Metallicum en een dikwils Geſublimeerde Mercurius Dulcis is.

V. 709. *Wat is de Proef van een goed Mercurio Sublimato?*

A. Wanneer die Cum Oleo Tartari of Aquâ Calcis zig Oranje Geel verft.

V. 710. *Wat is de Proef van een goed Mercurio Dulci?*

A. Als dezelve Aquam Calcis ſwart, of in 't geheel niet verft.

V. 711. *Welke zyn de Salia Metallica non Sublimabilia?*

Antwoord.

Antwoord. Daar van heeft men 'er driederley, Ten eersten eenige die Kristalagtig zyn, Ten tweeden eenige die niet Kristalagtig zyn, en Ten derden eenige daar de Salia met de Metaalen verbonden zyn.

Vraag. 712. *Hoe werden die verdeelt?*

A. Ten eersten in Salia Metallica Cum Acido Vegetabili, Ten tweeden in Salia Metallica Cum Acido Nitri, Ten Derden in Salia Metallica cúm Acido Vitriolico Ten vierden in Salia Metallica Cum Salibus Mixtis.

V. 713. *Welke zyn Salia Metallica Cum Acido Vegetabili?*

A. Daar van heeft men voor eerst, een Saturnis Sal Metallicum, namentlyk het Sacharum Saturni, het welk Cum Aceto bereid en Gekristalliseert, of Geinspisseert werd. Ten tweeden het Virid: Æris depuratum, Seu Flores Viridis Æris, die niets anders als een Sal Metallic: Veneris, en een in Acido Aceti opgelost koper is, Ten derden de Tartarus Emeticus, deeze is ook een Sal Metallicum Antimoniale, en niets anders, als Particulæ Reguli Antimony in Acido Tartari Solutæ.

V. 714. *Welke zyn de Salia Metallica Cum Acido Nitri?*

A. Dat zyn de Mercurius Præcipitat: Ruber & Viridis, het Pulvis Principis, de Cristalli Lunæ en de Lapis Infernalis.

V. 715. *Hoe kan men het Argentum van Lapide Infernali te rug leiden?*

A. Met een uitgeholde kloeijende Houdskool.

V. 716. *Waar aan kan men kennen en weeten, of de Lapis Infernalis met Koper vervalst is?*

Antwoord.

Antwoord. Als dezelve Cum Oleo Tartari opgeloſt, en dan blaauw werd.

Vraag. 717. Welke zyn de Salia Metallica, Cum Acido Vitriolico?

A. Deeze werden in 't gemeen Vitriola genaamt, en men heeft daar van vier zoorten, Ten eerſten het Vitriolum Martis, 't welk Ligt Groen, Ligt Swart, of Geelagtig 'er uit ziet; en werd van Spirîtu Vitrioli en Limaturâ Martis gemaakt. Ten tweeden het Vitriolum Veneris, Ten derden het Vitriolum Veneris Martiale, is een Vitriolum Mixtum, men moet 'er meer Koper als Yzer by neemen, en Ten vierden de Vitriolum Album.

V. 718. Zyn 'er ook Præparata alwaar de Metalla Cum Acido Vitriolico verknogt zyn?

A. Ja, daar is Ten eerſten Mars Impregnatus ſeu Colcothar. Ten tweede de Mars Sulphuratus.

V. 719. Welke zyn de Salia Metallica Cum Salibus Mixtis?

A. Daar onder behooren Ten eerſten het Nitrum Saturninum, Ten tweeden de Crocus Martis Stahly, Ten derden de Lapis Medicamentoſus Crolly, Ten vierden, de Tartarus Chalibeatus:

CAPUT XXVIII.

De Corporibus Salino Terreis.

Vraag. 720. *Welke zyn de Corpora Salino Terrea?*

Antwoord.

Antwoord. Dit zyn zulke Præparata, die wel van Zout deelagtig, maar niet oplosbaar zyn, en zig als een Terra vertoonen. Hier behoort voornamentlyk de Calx Viva by, zulke bestaat uit een Vlugge, Zoutagtige, Alcalische, en uit een Groveren fixen Aarde, verders behooren hier by alle Testacea, als Oester- en Mossel-Schelpen, alle Terrea Alcalia Absorbentia, als Margarittæ, Oc: Cancrorum, Corallia, Mater Perlarum, Cornu Cervi ust. &c. om dat dezelve met Salibus verzet zyn, van 's gelyken Sal Perlarum, Corallor:, Conchæ Citratæ, Oculi Cancrorûm Citrati &c.

CAPUT XXIX.

De Sublimatis non Solubilibus Aliisque Præparatis Sulphureis.

Vraag. 721. *Welke Præparata behooren tot deeze Classe?*

Antwoord. Alle Præparata, die onder de naam Flores of Cinnâbares voortkoomen, als ook de Sulphura Metallorum.

De Floribus.

V. 722. *Wat zyn Chymische Flores?*

A. Het zyn door het vuur om hoog gedreevenen fyne Poeders.

De Sulphuribus Metallorum.

Vraag. 723. *Hebben alle Metaalen van Natuur een Sulphur?*

Antwoord. Neen, maar daar kan door Konſt uit alle Metaalen Sulphur voortgebragt werden.

V. 724. *Waar meede kan men aantoonen, dat zulks door de Konſt kan voortgebragt werden?*

A. Om dat het Acidum 't Phlogiſton uit het Metaal trekt, zig daar meede vereenigt, en een Sulphur voortbrengt.

V. 725. *Werd de Sulphur Antimony, ook door de Konſt verkreegen?*

A. Neen, want dezelve zit uit de Natuur daarin, maar hy moet evenwel door Konſt 'er uitgebragt werden.

V. 726. *Is 'er tuſſchen de Sulphur van de Metaalen en de gemeene een groot onderſcheid?*

A. Om dat men 'er niets, een Sulphur noemen kan, 't welk niet uit Acido Vitriolico en Inflammabili beſtaat, zo kan ook onder alle Zwavelen, die uit zulke Ingredienten beſtaan, geen verſchil zyn.

De Cinnabaribus.

Vraag. 727. *Wat is onder 't woord Cinnaber te verſtaan?*

Antwoord. Een uit Mercurio en Sulphure beſtaande Sublimatum Sulphureum.

V. 728. *Heeft men daar van verſcheiden zoorten?*

A. Ja, maar zy zyn alle in derdaad een.

V. 729. *Men heeft immers nog anderen Præparata, als Æthiops Minerale, die uit Mercurio & Sulphure beſtaan, zyn dit ook Cinnabers?*

Antwoord.

Antwoord. Zy koomen wel Ratione Ingredientium met de Cinnaber over een, maar verschillen in verscheiden zaaken, want ten eersten werd Æthiops Minerale maar gemengt, en Cinnaber Gesublimeert. Ten tweeden is Æthiops Minerale swart, en Cinnaber Rood, Ten derden zo heeft zig de Mercurius by de Cinnaber veel nauwer met de Zwavel Verbonden, als by de Æthiops Minerali, Ten vierden is by de Æthiops meer Zwavel, als by de Cinnaber. Ten vyfden zo zal men ook in de Medicynen het onderscheid zien.

Vraag. 730. *Waar mede kan men een Opregte Cinnaber beproeven, of dezelve vervalst is?*

A. Indien dezelve met Menie of Cerussâ vervalst is. Kan men zulks met Aceto Destillato beproeven per Infusionem, daar men dan ten eersten Sacharum Saturni in bespeuren zal, maar als dezelve met Cretâ of een ander Terrâ vervalst is, behoeft men maar een weinig in een Yzeren Lepel te laaten afrooken, terwyl dan de goede wegvliegen, en het byvoegsel in de Lepel blyven zal, op deeze manieren beproeft men ook Mercurium Præcipit: Rubrum, en op de laaste wyze Argentum Vivum.

CAPUT. XXX.

De Mercuriis Metallorum.

Vraag. 731. *Kan men uit alle Metaalen, een Mercurium te rug Leiden?*

 Antwoord,

Antwoord. Ja, om dat alle Metaalen met het Plogiſton & Terrâ Vitrescibili, en ook uit een Mercurio Coagulato, of Principio Arſenicali beſtaan, en daarom kan ook wel een Mercurius te rug gebragt, en gebooren werden, maar 't zelve is veel werks.

Vraag. 732. *Op wat manier verkrygt men zo een Mercurium, uit Lunâ of Saturno?*

A. Men neemt vier Once Lunæ vel Saturni Cornui, vermengt dit met even zo veel ſterke Spiritûs Salis Communis, ſteld het drie à vier weeken in Digeſtie, dan vermengt men het cum Spiritu Urinoſo uſque ad Saturationem, digereert het daar na nog drie a vier weeken lang, als dan vermengt men het met de Swarte Vloet en Veneetſe Zeep ana vier Once, Diſtilleert het Ex Retortâ Vitreâ per Gradus in een Ontfanger met Water, zo zal men iets Mercurium verkrygen.

V. 733. *Is 'er dan tuſſchen zulke Mercurio, en een gemeene groot onderſcheid?*

A. De Alchimiſten willen wel daar tuſſchen een groot verſchil maaken, maar als een gemeene Mercurius wel gezuivert is, dan is dezelve zo goed, als de beſte Mercurius Metallorum.

CAPUT. XXXI.

De Regulis.

Vraag. 734. *Wat is een Regulus?*

Antwoord. Het is het zwaarſte, en zuiverſte, van een Me-

Metaal het welk de Bergmannen Koning noemen.

Vraag. 735. Op wat manier werden de Reguli Antimony Simplices gemaakt?

Antwoord. Als men het Antimonium Per Se ſmelt, of by 't zelve wat ſtof van Koolen, Nitrum, Tartarum, of Alcali byvoegt, tot dat de Sulphur daar van verbrand is, en de Regulum laat vallen.

V. 736. Wat is de Regulus Antimony Medicinalis?

A. Het is eigentlyk geen Regulus, maar wel een Crocus, en is byna met de Regulo Antimony Simplici 't zelfde, behalven dat tot het bereiden van de Regulo Antimony Medicinali veel Sal Commune gebruikt werd, het welke de oorzaak is, dat men in plaats van Regulo, maar een Crocum verkrygt.

V. 737. Welke zyn de Reguli Antimony Compoſiti?

A. Wanneer het eene of 't anderen Metaal 't zy Yzer, Koper, met het Antimonie geſmolten werd.

V. 738. Welke is de gebruikkelykſte Regulus Compoſitus?

A. De Regulus Antimony Martialis.

V. 739. Hoe werd dezelve gemaakt, en waar beſtaat hy uit?

A. Men neemt vier deel Antimony twee deelen Martis en een deel Nitri, zet een Smeltkroes in 't vuur, dat hy gloeijend werd, doet als dan het Yzer daar in, doet het Antimonium en Nitrum van tyd tot tyd daar by, en als het vloeid, werd het in een van te voorene warmgemaakte Vyſel, die met Kaersvet beſmeert is, uitgegooten.

V. 740. Wat is de Proef, om te weeten of de Regulus goed is?

Antwoord.

Antwoord. Wanneer de Scoriæ doorzigtig en byna als Succinum 'er uit zien.

Vraag. 741. *Hoe weet men of de Regulus veel Yzer by zig heeft?*

A. Als dezelve niet Compact, maar grof 'er uit ziet, en met sterk vuur eerst vloeid.

V. 742. *Wat is by het maaken van een Regulo stellato te bemerken?*

A. Ten eersten, dat men daar zuiver Antimonie toe neemen moet, Ten tweeden altoos wat Nitrum daar byvoegen, Ten derden wanneer het vuur op zyn heetste is, en het begint te kooken, moet men het uitgieten, Ten vierden moet de Kroes of Vysel van binnen regt glad zyn.

V. 743. *Wat heeft men nog voor Regulos in 't gebruik?*

A. Ten eersten de Regulum Martis & Antimony Jovialem, uit een deel Regul: Antimony Martialis en twee deelen Stanni Anglici, die tot het Antihectic: Potery gebruikt werd. Ten tweeden de Regulum Metallorum ex Regulo Antimony Martial: Stellato twee deelen, Cupri een deel; het Koper werd eerst in de Smeltkroes gedaan, en als het gloeit of Gesmolten is, zo doet men de Regulum 'er by.

V. 744. *Kan men uit een Regulo Antimony wel weder een Antimon: Crud: maaken?*

A. Ja, als men by de Regulo wederom Sulpher byvoegt.

CAPUT. XXXII.

De Magisteriis seu Præcipitatis.

Vraag. 745. *Wat is een Magisterium of Præcipitatum?*

Antwoord. Het is een zagt Poeder, welk uit een helderen ontbinding met een tegendeel afgescheiden werd.

V. 746. *Hoe veel zaaken werden 'er tot een gewoonelyk Præcipitaat vereist?*

A. Vier, ten eersten een Solvens, 't zy zulks is een Acidum, Alcali of Spiritus Inflammabilis, Ten tweeden een Solvendum, waar toe alle Subjecta uit de drie Natuur Ryken bekwaam zyn. Ten derden het Præcipitans, 't welk gemeenlyk een Acidum, Alcali of Subjectum Metallicum &c is. Ten vierden het Abluens, en zulks is Aqua Communis of Destillata.

V. 747. *Hoe werden de Magisteria het beste verdeelt?*

A. Ten eersten in Magisteria Terrea, Ten tweeden Metallica, Ten derden Sulphurea, Ten vierden Resinosa, Ten vyfden Mixta, Ten Sesden Falsa.

V. 748. *Waar uit kennen de Magisteria Terrea gemaakt werden?*

A. Ex Regno Vegetabili, uit alle Vegetabilische, Subjectis, maar in 't bezonder uit die geene, welke met een kleur voorzien zyn. Ten tweeden ê Regno Animali van alle harde deelen van de Dieren, als van de Hoornen, Beenderen, Klauwen. Ten derden ê Regno

no Minerali, uit de Gemeene en Kostelyke Mineralische steenen, &c.

Vraag. 749. *Wat is by de Magisteriis Terreis è Regno Vegetabili te bemerken?*

Antwoord. Ten eersten dat men deeze Magisteriis ook de naam van Laccam bygevoegt heeft. Ten tweeden dat verscheiden daar van uit versche Vegetabilibus moeten gemaakt werden. Ten derden dat veele door zuiveren aardagtige Subjectis veroorzaakt werden. Ten vierden dat de meeste Geel, Blaauw, Rood of Groen zyn, Ten vyfden dat haar bereiding eenderley is, namentlyk men snyd de Subjecta aan stukken, kookt en Infundeert ze cum Alcali, Præcipiteert ze met Acidis, E: G: Alumine &c.

V. 750. *Wat is by de e Regno Animali te bemerken?*

A. Ten eersten dat eenige met Aceto Destillato, anderen met Spiritu Nitri, & Aceto Destillato opgelost, en cum Alcali vel Spiritu Vitrioli gepræcipiteerd werden. Ten tweeden alle Corpora Terrea, Calcaria, Ossea, laaten haar ligt met Spiritu Vitrioli Præcipiteeren, al hoe wel dit Acidum, ook weder iets anders ontbind, het welk men cum Oleo Tartari kan gewaar werden, Ten derden, alle Lichaamen, die met veel Schalei voorzien zyn, moeten cum Aceto Destillato en cum Spiritu Nitri gescherpt, opgelost en met Spir: Vitrioli gepræcipiteerd werden, want Spiritus Nitri alleen ontbind maar de Partes Terreas, en laat het Schaleiagtige te rug.

V, 751. *Hoe geschied de ontbinding cum Alcali by de Magisteriis Terreis e Regno Minerali?*

Antwoord.

Antwoord. Men neemt Gecalcineerde Lapides Silicis vel Criſtalli; Pulvriſeert dezelve, mengt daar onder Ana Partes Æquales Salis Alcali Fixi, brengd het weder in 't vloeijen, ontbind ze dan met water, Filtreert en Præcipiteert ze cum Aceto Deſtillato, waſt ze af, en droogd dezelve.

Vraag. 752. *Hoe geſchied de ontbinding cum Acido?*

A. Men neemt Gecalcineerde Lapides Q. S. Calcineerd ze weder cum Sale Armoniaco, Nitro of Sulphure, loſt dezelve met Water op, en Præcipiteert ze cum Alcali Fixo, waſt ze af, en droogd dezelve, egter verkrygt men op deeze manier maar weinig, dewyl de eerſte manier de beſte is.

V. 753. *Welke zyn de Magiſteria Metallica?*

A. Zulks zyn de Magiſteria ex Antimonio, die niet Magiſteria maar wel anders genaamt werden.

V. 754. *Welke zyn de Magiſteria Antimonialia, dewelke onder anderen naamen voortkoomen?*

A. Dit is Ten Eerſten, de Mercurius Vitæ, maar by dewelke geen Gryn Mercurius te vinden is, en diensvolgens de benaaming uit onwetendheid geſchied. Ten tweeden het Bezoarticum Minerale, welk ook niets anders als een Magiſterium Metallicum, of een van Aquâ Præcipiteert, en van Nitro Opgeloſte Regulus Antimony is, Ten derden de Materia Perlata, dewelke ook een Magiſterium Antimony Diaphoretici is.

V. 755. *Wat is dan de Mercurius Vitæ, en waar uit werd hy gemaakt?*

A. Hy werd uit de Butyro Antimony gemaakt, zulks werd in het water gedroppelt, dan

valt de Regulus Antimony op de grond, het welk als dan gedroogt werd.

Vraag. 756. Wat heeft men nog voor Magisteria Metallica?

Antwoord. Het Magisterium Marcasittæ en de Magisteria Mercury.

V. 757. Welke zyn de Magisteria Mercury?

A. Mercurius Præcipitatus Albus, Flavus of Turpethum Minerale, Mercurius Præcipitatus Ruber Auranty Coloris.

V. 758. Welke zyn de Magisteria, die van Metallis Completis & Incompletis by een gevoegt zyn?

A. Zulks zyn de Bezoartica, als Bezoarticum Martiale, Joviale, Lunare en Solare.

V. 759. Heeft men ook Magisteria Metallica van Metallis Completis?

A. Ja, maar dezelve werden verdeelt, Ten eersten, in Magisteria Salino Metallica, welke met Zoutagtige vogte gepræcipiteert werden, Ten tweeden in Magisteria, purè Metallica, die met Metaalen gepræcipiteerd werden, als Solutio Vitrioli Veneris cum Marte gepræcipiteert, is een Magisterium purè Metallicum.

V. 760. Welke zyn Magisteria Salino Metallica?

A. Daar van is 't gebruikelykste, het Aurum Fulminans, men heeft ook Solutionem Vitrioli Veneris cum Sale Alcali gepræcipiteert, is een Magister: Salino Metallicum, nog heeft men de Crocum Solis Zwelfferi, de Crocum Solis Stahly.

V. 761. Waar meede beneemt men van het Auro Fulminante zyn slag, en hoe geeft men hem dezelve weder?

Antwoord.

Antwoord. Als men Aurum Fulminans cum Acido Sulphuris vel Vitrioli bevogtigt, dan verlieſt het zyn ſlag, maar als men een Spiritum Alcali Volatilem daar over Diſtilleert en Edulcoreert, dan verkrygt het zyn voorige kragten wederom.

Vraag. 762. *Wat heeft men meer voor Magiſteria Salino Metallica?*

A. Van 't Zilver heeft men 'er twee, een ex Solutione Argenti cum Sale Communi of Spiritu Salis gepræcipiteert, het welke de Luna Cornua is, het tweeden ex Solutione Argenti cum Acido Vitriol: gepræcipiteert, het welk van een heel ánder Uitwerkſel, als de Luna Cornua is, nog præcipiteert men eens cum Alcali Fixo.

V. 763. *Heeft men ook Magiſteria Salino Metallica van Venere?*

A. Dat ik weet, zo zyn 'er geen van in 't gebruik, maar om dat zig het Koper in veele Menſtruis ontbinden laat, zo kan men de Oploſſing cum Alcali Fixo vel Volatili præcipiteeren, en daar verſcheiden Magiſteria van maaken.

V. 764. *Heeft men ook Magiſteria Salino Metallica van Marte?*

A. Als men een Solutionem Martis cum Alcali Fixo præcipiteert, zo kan men zulks verkrygen.

V. 765. *Heeft men ook Magiſteria Salino Metallica van Jove?*

A. Ten eerſten als men Jovem cum Aquâ Regis oploſt, cum Aceto Deſtillato & Spiritu Vitrioli præcipiteert, Ten tweeden als men Calcem Jovis cum Sale Armoniaco Sublimeert, het Reſiduum cum Aquâ oploſt, en

cum

cum Alcali præcipiteert, Ten derden als men Solutionem Jovis in Aquâ Regis cum Oleo Tartari per Deliquium præcipiteert.

Vraag. 766. Heeft men ook Magisteria Salino Metallica van Saturno?

Antwoord. Ja, Ten eersten als men een Solutionem Sachari Saturni cum Spiritu Vitrioli præcipiteert, Ten tweeden een Solutionem Sachari Saturni cum Aquâ præcipiteert, Ten Derden eene Solutionem Sachari Saturni cum Oleo Tartari Per deliquium præcipiteert.

V. 767. Heeft men ook niet een Saturnum Cornuum?

A. Ja, als men Solutionem Saturni cum Aquâ Forti, præcipiteert cum Sale Communi.

V. 768. Welke zyn de Magisteria purè Metallica?

A. Als men in plaats van Zout een ander Metaal neemt, en daar meede præcipiteert.

V. 769. Wat Metaal is het bekwaamste, anderen Metaalen te præcipiteeren?

A. Zincum.

V. 770. Op wat manier werd de Crocus Solis Purpureus gemaakt?

A. Men ontbind Aurum in Aquâ Regis, vermengt de ontbinding cum Aquâ Destillatâ, droppelt Solutionem Jovis daar in, zo werd het Rood en de Crocus valt op de Grond, men kan ook een zuiver stuk Tin neemen, zulks in de Oplossing van Goud doen, dan werd het van de ontbinding opgelost, en de Crocus valt op de grond, die men Edulcoreeren en droogen moet.

V. 771. Hoe werd het Magisterium Lunæ gemaakt?

A. Als men een Koper blad in een Solutionem Lunæ cum Aquâ Forti legt, zo ontbind het Aqua Fortis het Koper, en laat het Zilver op

op de Grond vallen, 't welk dan Ge-Edulcereert en gedroogd werd.

Vraag. 772. *Hoe werden de Magisteria Martis, Jovis en Saturni gemaakt?*

Antwoord. Als men dezelve in behoorenden Menstruis oplost, cum Zinco præcipiteert Edulcoreert en droogt.

De Magisteriis Sulphureis.

Vraag. 773. *Welk zyn de Magisteria Sulphurea?*

Antwoord. Die, dewelke van Sulphure of Partibus Sulphureis gemaakt werden.

V. 774. *Wat heeft men voor Magisteria Sulphurea in 't gebruik?*

A. Ten eersten het Magisterium of Lac Sulphuris, Ten tweeden het Magisterium Antimony of Sulphur Auratum Antimony.

V. 775. *Wat is het Magisterium of Lac Sulphuris, en hoe werd 't gemaakt?*

A. Het is een Subtiel en met Zouten ingemengde Zwavel, men neemt een deel Sulphur en twee deel Alcali, kookt het een ruyme tyd, tot dat de Zwavel ontbonden is, dit Filtreert men, en præcipiteert het, cum Aceto Destillato of Urinâ, Edulcoreert en droogt het.

V. 776. *Hoe werd het Magisterium Antimony of Sulphur Auratum Antimony gemaakt?*

A. Gemeenelyk lost men de Scorias Antimony, of het Residuum van Tincturâ Antimony met koud of warm Water op, filtreert de Oplossing, præcipiteert dezelve cum Aceto Destillato twee drie of vier maal, de derde of vierde præcipitatie Edulcoreert en droogt men het.

Vraag.

Vraag. 777. *Waar voor gebruikt men de eerste en tweede præcipitatie?*

Antwoord. Om dat dezelve van Regulo Antimony deelagtig, en diensvolgens Emetiq zyn, zo doen dezelve in Medicinâ geen Voordeel.

V. 778. *Kan men ook niet de Sulphur Aurat: Antimony op een anderen manier verkrygen?*

A. Ja, wanneer men het Antimonium met Zeepziedersloog of Liquore Nitri Fixi kookt, en de Sulphur zig van zelve daar uit præcipiteeren laat, 't welke dan de Kermes Minerale geeft.

V. 779. *Waarom werd hy Sulphur Aurat: Antimony genaamt dewyl 'er dog geen Goud bykoomt?*

A. Om dat onze Voorouderen zig een Goude Zwavel in de Antimonio verbeelden, zo hebben zy aan het Sulphur Antimony de naam Auratum toegevoegt, maar in der daat is hy niet anders als gemeene Zwavel.

V. 780. *Hoe werd dan een Sulphur Antimony Auratus Verus gemaakt?*

A. Als men een Solutionem Scoriarum Antimony met een Solutione Auri cum Aquâ Regis præcipiteert, zo valt de Crocus Solis meede op de grond, 't welk men dan een Sulphur Auratum Antimony Verum noemen kan.

V. 781. *Hoe maakt men een Sulphur Antimony Martiale?*

A. Als men een Solutionem Scoriarum Antimony, met een Solûtione Martis præcipiteert.

De Magisteriis Resinosis.

Vraag. 782. *Welke zyn de Magisteria Resinosâ?*

Antwoord.

Antwoord. Die, dewelke uit een Harstagtige Materie cum Spiritu Vini Rect: gemaakt werden, als Magisterium Gummi Benzoes, Guttæ, Succini &c.

Vraag. 783. *Hoe werd Magisterium Benzoes gemaakt?*

A. Men Extraheert Gum: Benzoes cum Spiritu Vini Rectific: præcipiteert de Tinctuur met Water, zo valt het Magisterium op de grond.

V. 784. *Hoe werd Magisterium Succini gemaakt?*

A. Als men Succinum cum Spiritu Nitri Dulci vel Vitrioli Dulci Extraheert, en met een Alcalisch Water præcipiteert.

De Magisteriis Compositis.

V. 785. *Welk zyn de Magisteria Composita?*

A. Daar van zyn twee zoorten, eenige daar men twee drie of vierderlei Ingredienten op eens neemt, en zulks met een Menstruo ontbind, afgiet en præcipiteert, als Magisterium Epilepticum & Cordiale Michaëlis, Ten tweeden eenige, die met dubbelde præcipitatis gemaakt zyn, alwaar men eene ontbinding met de andere præcipiteert, dan zo valt van alle beyde iets neder.

V. 786. *Wat heeft men voor Magisteria, die uit dubbelde præcipitatis bestaan?*

A. Ten eersten de Sulphur Aurat: Antim: Verum, als men een Ontbing Scoriarum Antimony cum Solutione Auri præcipiteert, zo valt van alle beide iets op de grond, welk Gedulcoreert en gedroogt werd. Ten tweeden de Sulphur Antimony Martiale, als men een

een ontbinding Scoriarum Antimony cum Solutione Martis præcipiteert.

Vraag. 787. *Kan men wel een Minerale met een Vegetabili præcipiteeren?*

Antwoord. Ja, als men Acetum Lythargiry cum Tinct: Benzoes præcipiteert, zo valt het Benzoes zo wel, als het Lood op de grond.

De Magisteriis Falsis.

Vraag. 788. *Welk zyn de Magisteria Falsa?*

Antwoord. Het Magister: Aluminis, Tartari, Vitrioli; Jalappæ, Scammony &c.

V. 789. *Wat is de oorzaak, dat zig een Lichaam præcipiteeren laat?*

A. De Oorzaak is niets anders, als een verandering van de Textur, om dat, als het Solvens met het præcipitans een nader Gemeenschap of Verbinding heeft, zo gaan dezelve byeen, en laaten het Solutum vallen.

V. 790. *Waar meede præcipiteert men Solutionem Alcali en Solutionem Acidi?*

A. Alle Solutiones cum Alcali laaten zig cum Acidis, en de cum Acidis laaten zig cum Alcali præcipiteeren.

V. 791. *Præcipiteert wel het eene Acidum het anderen?*

A. De sterkste Acida præcipiteeren meestendeels die Solutiones, welke met zwakke Acidis gemaakt zyn, E. G. de Solutiones Cum Aceto Destillato, Spiritu Salis & Nitri laaten zig van Oleo Vitrioli præcipiteeren.

V. 792. *Waar meede præcipiteert men Solutionem Lunæ?*

A. Met Sal Armoniac.

Vraag.

Vraag. 793. *Præcipiteert wel het eene Alcali 't anderen?*

Antwoord. Niet ligt en in een gelyken graad, echter præcipiteert Aqua Calcis een Solutionem Sulphuris cum Alcali Fixo.

V. 794. *Waar door koomt het, dat by 't maaken van de Præcipitaaten enige sterk en enige weinig effervesceeren, enige schielyk en wederom enige langzaam Præcipiteeren?*

A. Zulks hangt af, na de Zwaarte of Ligte van de Lichaamen.

V. 795. *Wat is 'er by 't maaken van een Præcipitaat voor een Konstgreep te bemerken?*

A. Dat men zulks in een wyd en ruim glas maaken, en de Liquorem Præcipitantem met droppels 'er by doet, ook van het tegendeel niet al te veel 'er moet by doen.

V. 796. *Waar meede Præcipiteert men de Gummi, die met Water op geloſt zyn?*

A. Met een Acido.

V. 797. *Waar meede Præcipiteert men Drabbige, Slymagtige of lange Wynen?*

A. Met Melk en Huysenblaas.

V. 798. *Wat gebruikt men tot het zuyveren van de Zuiker?*

A. Wit van Eieren, gemeen Zout, Kalkwater, of Ossebloed.

V. 799. *Wat is by de Magisteriis Terreis te bemerken?*

A. Dat men tot zo een Magisterium, als Coralla, Oculi Cancrorum, Mater Perlarum &c. een Zuiver Acidum Vegetabile tot de ontbinding neemen, om dat de Acida Mineralia meer Adstringeeren.

V. 800. *Wat is Coeruleum Berolinense en Ultra Marinum?*

Antwoord. Coeruleum-Berolinense is een Magisterium Terreum Mixtum van Sanguine Tauri en Coccionellis, Ultra Marin is een Magisterium Terreum Lapidis Lazuli.

CAPUT. XXXIII.

De Crocis & Calcibus.

Vraag. 801. *Wat werd onder de naam van Croco of Calce verstaan?*

Antwoord. De meeste Chymici verstaan daar onder eene in 't Water Onoplosbaare Aarde, echter met dit onderscheid, dat zy die uit roode Metaalen Crocos, en die uit witte Metaalen, Calces plegten te noemen.

De Calcibus Animalium.

Vraag. 802. *Heeft men ook Calces è regno Animali?*

Antwoord. Ja,

V. 803. *Hoe werden dezelve gemaakt?*

A. Calcinando als Cornu Cervi, Ungula Alcis &c., dewelke zo lang ge-Calcineert werden, tot dat ze wit zyn, of Coquendo vel Extrahendo, waar door men de Schaleiagtige Deelen, van haar door hulp van 't vuur Extraheert, zo blyft de doode Aarde te rug.

De

De Calcibus Mineralibus & Metallicis.

Vraag. 804. *Hoe werden de Calces Minerales & Metallicæ verdeelt?*

Antwoord. In Simplices & Compositas vel Mixtas.

Vraag. 805. *Welke behooren tot de Calces Minerales Simplices?*

A. Die geene, alwaar maar een enig Mineralis Subjectum bykoomt E. G. Magnesia.

V. 806. *Wat is Magnesia, en waar uit werd ze gemaakt?*

A. Magnesia is een van Acido Nitri & Salis bezwangerde Kalk, die uit de Moederlooge van de Salpeter gemaakt werd, zulks Inspisseert men tot de droogte toe, Calcineert ze, zo gaat een Aqua Regis daar van, 't zelve werd als dan ge-Edulcoreert en gedroogt.

V. 807. *Kan men zonder Moederlooge Magnesiam maaken?*

A. Die dezelve voor Liefhebbery wil maaken, moet maar Calcem Vivam met Spiritu Salis & Nitri verbinden, en te werk gaan, zo als gezegt is.

V. 808. *Hoe maakt men de Proef van een Magnesiâ Albâ?*

A. Indien men Spiritum Salis daar op droppelt, moet zy sterk effervesceeren, of zig in Spiritu Vini Rectific: laaten oplossen.

V. 809. *Op hoe veel manieren kunnen de Metaalen verbrand werden?*

A. Op vyfderlei wyze 1. Per se in 't vuur 2. Cum Additamento Nitri 3. Cum Additamento Al-

 cali

cali 4. cum Additamento Sulphuris 5. cum Additamento Hepatis Sulphuris.

De Calcibus Antimony.

Vraag. 810. *Hoe veel Calces Antimony heeft men in 't gebruik?*

Antwoord. Tweederlei Simplices & Compositas.

V. 811. *Hoe werd Calx Antimony Simplex gemaakt?*

A. Als men Pulvis Antimony, in een Aarde Pan zo lang Roostert, tot dat al de Zwavel daar van verbrand, en het Antimonie wit is.

V. 812. *Wat is by zo een bereiding te bemerken?*

A. Ten eersten dat men geen Yzer werktuig daar toe gebruikt, Ten tweeden zo dra het tot Klonten werd, moet men het op nieuws Pulvriseeren, en Ten derden altoos maar weinig vuur 'er onder doen.

V. 813. *Welke zyn de Calces Antimony Compositæ?*

A. Het Hepar Antimony, en 't Antimonium Diaphoreticum, welk als het goed zal zyn, moet het op een gloeyende Houdskool gelegt zynde, weder tot Antimonie werden, Cerussa Antimony; Bezoarticum Minerale &c. hier zou men nog kunnen byvoegen het Ceratum Antimon:

V. 814. *Op wat manier werd Ceratum Antimon: gemaakt?*

A. Men neemt een Once Pulvis Antimony Crudi, en een Dragme Ceræ Citrinæ, doet het te zaamen in een Yzeren Lepel, en houden het zo lang over zagt vuur, roert het gestadig om, tot dat het Cera daar van verteert is.

Vraag.

De Crocis Solis.

Vraag. 815. *Heeft men ook Crocos Solis in het gebruik?*

Antwoord. Men heeft wel eenige Præparata in 't gebruik onder de naam van Crocis Solis, maar om dat dezelve per Præcipitationem gemaakt werden, daarom behooren ze onder de Magisteria of Præcipitata.

V. 816. *Kan men geen Crocum Solis zonder Præcipitatie maaken?*

A. Ja, als men Aurum cum Mercurio Amalgameert, en met Zwavel Reverbereert, of als men in een Solutionem Auri Doekjes vochtig maakt, en dezelve Verbrand.

De Crocis Martis.

V. 817. *Hoe veel zoorten van Crocis Martis heeft men wel?*

Antwoord. Verscheiden zoorten als 1. Crocum Martis Adstringentem 2. Crocum Martis Aperientem. 3. Subtiele. 4. Groove. 5. Simplices. 6. Compositos.

V. 818. *Wat voor onderscheid is 'er tusschen Crocum Martis Adstringentem & Aperientem?*

A. De Grooven noemt men Adstringentes, maar de Subtielen fynen Aperientes, en daar is tusschen beiden omtrent geen onderscheid, om dat ze byna alle twee Adstringeeren.

V. 819. *Welk zyn de Croci Martis Simplices & Compositi?*

A. Simplices zyn die geene, als men Limaturam Martis, per se of cum Sulphure of Salibus, tot een fyn Poeder brand, en Compositi zyn die, als men by 't Yzer of ander Metaal Antimonium &c. byvoegt, als Crocus

 Mar-

Martis Antimonialis Stahly, Antimonium Diaphoret: Martiale &c.

De Crocis Veneris.

Vraag. 820. *Op wat manier werden de Croci Veneris gemaakt?*

Antwoord. Op dezelve manier als de Croci Martis.

V. 821. *Wat heeft men voor Crocos Veneris in 't gebruik?*

A. Om dat dezelve in Medicinâ niet voordeelig zyn, zo heeft men 'er juist geen van in 't gebruik, als het Æs Ustum, het welk in Chyrurgiâ wel gebruikt werd.

De Cacibus Lunæ.

Vraag. 822. *Hoe maakt men een Calcem Lunæ?*

Antwoord. Op dezelve manier, als de Crocum Solis, cum Amalgamâ Mercury, of het kan ook met Zwavel afgebrand werden.

De Calcibus Saturni.

V. 823. *Welke zyn de Calces Saturni?*

Antwoord. Dit is het Plumbum Ustum, Cerussa, Minium & Lythargyrium.

V. 824. *Waarom werd Lythargyrium Goud of Zilver glidt genaamt?*

A. Om dat zulks by 't Goud en Zilver smelten en scheiden verzamelt werd, maar is niet anders als een half ge-Calcineert Lood of Calx Saturni.

De

De Calcibus Jovis.

Vraag. 825. *Heeft men ook Calces Jovis?*
Antwoord. Daar zyn 'er wel geen in 't Gebruik, echter kunnen ze gemaakt werden.

De Calcibus Mercury.

Vraag. 826. *Heeft men Calces Mercury?*
Antwoord. Hier ten Landen is 'er geen in 't gebruik, maar wel in Vrankryk, Engeland, en meer anderen plaatzen, heeft men een Calcem Mercury, die aldaar Mercurius Præcipitatus per se genaamt werd.
V. 827. *Hoe werd dezelve gemaakt?*
A. Men doet Mercurium Vivum in een Kolf, Zet het 4, 5 a 6 Maanden, in heet zand, tot dat het een roode kleur krygt.

De Cementatione.

Vraag. 828. *Wat is de Cementatie?*
Antwoord. Cementatie is een zoort van Calcinatie, dewelke by de Metaalen, maar in 't bezonder by Goud en Zilver gebruikelyk is.
V. 829. *Waarom werd zo een Metaal ge-Cementeert?*
A. Om aan 't zelve de kleur te doen Verhoogen, en van 't byvoegsel der vreemden zaaken te zuiveren.
V. 830. *Op wat wyze werd zo een Cementatie in 't werk gesteld?*

Antwoord. Als men Metaal 't zy klyn gestampt, gefylt, of dun geslagen, met een Cement Poeder S. S. S. in een Cementeer Bos of in een ander beslooten Werktuig, eenige uuren in het open vuur Calcineert.

Vraag. 831. *Waarom moet zulks beslooten geschieden?*

A. Om dat het Cement Poeder, des te beter en sterker in de Metaalen kan indringen.

V. 832. *Waar uit bestaan dergelyken Cement Poeders?*

A. Tot het Zilver gebruikt men gemeenelyk maar ongebluste Kalk, gemeen Zout, en Roodewynsteen, tot 't Goud Farina Laterum, Flores Sulphuris, Crocum Martis, Mercurium Sublimatum, en Sal Armoniac.

CAPUT. XXXIV.

De Vitris.

Vraag. 833. *Wat werd onder de naam Vitrum verstaan?*

Antwoord. In 't vuur by een gesmolten doorzichtige Lichaamen of Glasen.

V. 834. *Wat werd in Chymiâ Pharmaceuticâ onder de naam van, Vitrum verstaan?*

A. De uit Mineraalen en Metaalen gemaakte Glasen, als Magnesia Arsenicalis, Nitrum Antimony.

V. 835. *Hoe werden alle Vitra verdeelt?*

Ant-

Antwoord. In Vitra Mechanica of Oeconomica, in Vitra Metallica.

Vraag. 836. *Wat werd onder de Vitris Mechanicis of Oeconomicis verſtaan?*

A. De uit Zand of Steen cum Alcali by een geſmoltenen Glaſen.

V. 837. *Waar uit beſtaat Magneſia Arſenicalis?*

A. Ex Arſenico Antimonio & Sulphure.

V. 838. *Waar uit beſtaat Vitrum Antimony, en hoe werd 't gemaakt?*

A. Het beſtaat ex Regulo Antimony, en iets Zwavel, men neemt Calcem Antimony Simplicem, zo veel men wil, doet dezelve in een Smeltkroes met goed vuur 'er by, en gooit op 't laaſt iets gemeene Zwavel of Pulvis Antimony daar by, en hier na moet men wel onderſoeken of de Materie goed en Compact is, en dezelve bekwaam vindende, giet men deeze nog gloeiende en vloeibaaren Maſſam op een Koper blad, en laat het koud werden.

TERMINI TECHNICI

OF

KONSTWOORDEN

Die in dit Werkje voorkomen, met Verklaringe van dezelve.

Acidum Primogeneum *het eerſtgebooren Zuur.*
Additie (Additamentum) *een Byvoegzel.*
Alcali *een Zout uit Aſch uitgekookt.*
Alchymia *de Konſt om de Steen der Wyzen te vervaardigen, van de welke de verandering der Metaalen, en het maaken van Goud afhangt.*
Aludels (Alutels) *dit zyn Sublimeer Potten van Aarde of Glas, zo gemaakt, dat 'er verſcheiden van kunnen zamengevoegt, en daar boven een blinde Helm opgezet werden.*
Aperto igne *met open vuur.*
Aromata *Speceryen.*
Arteficialis *door Konſt gemaakt.*
Cauſtiſch (Cauſticus) *als een zaak in 't Vuur een groote brandende knagende of bytende Kragt bekoomt, als Loog, levendige Kalk &c.*
Chymia Phyſica *de Natuurkunde, betragt gemeenlyk alle Natuurlyke Lichaamen, in haar weezen, Oorſprong en Eigenſchappen, uit dewelke de Waereld beſtaat, en die zo wel op Aarden, in de Zee, als aan den Hemel gevonden werden &c.*

Chymia Medico Practica *Artzeny Konst, dewelke de Menschen haar tegenwoordige gezondheid behoud, de verlooren weder te regt brengt of bewaard, en de Ziektens en Krankheeden wederstaat.*

Chymia Pharmaceutica *de Apotheekers Konst is dat deel der Medicynen, het welk leert, hoe de geneesmiddelen moeten verzamelt, tot nut en gebruik der Zieken bereid, en na 't voorschrift der Doctooren moeten gegeven werden.*

Chymia Anatomica & Chyrurgica *de Ontleed en Heelkonst, de Ontleedkonst is een Oplossing en Verdeeling van alle de Leeden van 's menschen Lichaam, om derzelver Natuur, Zamenhang, Kragt en Vermoogens te leeren kennen: de Heelkonst leert de uiterlyke Ziektens en Gebreeken door behoorlyke en vernuftigen Applicatie der hand te geneezen.*

Chymia Curiosa *een Konst der Nieuwsgierigen of Liefhebberyë.*

Compositus, a, um. *te Zamengesteld.*

Concentreeren (Concentratio) *is een Schei-kundig woord en betekend de Kragt en Deugd der Medicynen in 't klein te zaamen brengen, zo dat enige weinige droppels zo veel doen, als anders drie, vier of meermaalen zo veel.*

Concretum *zo noemt men de aardagtige, dikmaakende of fyne deeltjes, die in 't een of ander Vogt zyn.*

Contrarius, a, um. *Tegenstrydig.*

Corpus *Lichaam.*

Corrosiv *Knagend of Bytend.*

Edulcoreeren (Edulcoratio) *de zoutagtige en zuure deeltjes van een zaak met water afwassen, en verzoeten.*

Effer-

Effervefceeren, *opzieden zo als Acida en Alcalia, als zy onder elkanderen gemengt werden.*
Elixiveeren, *Uitloogen.*
Empyreuma, *het taaye en dikke, 't welk by diftilleeren der Wateren, Azynen, Olien &c. by al te fterk of te lang ftoken, op het laaft op de grond gaat vaft zetten en aanbranden.*
Effentialis, e. *'t Wezentlyke.*
Excrementa *Vuiligheeden van Menfchen of Beeften.*
Extraheeren (Extractio) *uittrekken.*
Extraordinarius, a, um, *buiten gemeen.*
Fermentatio Affimulatoria, *een overeenkomende geftinge.*
Fermentatio Combinatoria, *een tezaamgevoegde gesftinge.*
Fermentum, *een gesfting maakende zaak.*
Filtreeren, *door Lek Papier laaten druipen.*
Fixum (Fixiteit) *een zaak ftandhoudende in 't Vuur.*
Foeces, *zo werden de Onreinigheeden genaamt, welke door de Fermentatie, by Wyn, Bier, Brandewyn, Azyn &c. op de grond zakken.*
Ignis Arteficialis, *gemaakt Vuur.*
Ignis Naturalis, *Natuurlyk Vuur.*
Ignitio, *het Vuuren.*
Inflammabilis, *brandende of brandende deeltjes of ftofjes.*
In Copiâ, *in een menigte.*
In Formâ, *in gedaante.*
In Striis, *in ftreepen.*
Infufio, (Infundeeren) *als men een Vogt, 't zy Wyn, Brandewyn, Water &c. op een of meer zaaken giet.*
Ingredienten, *Kruiden, Bloemen, Wortelen, Speceryen &c. of iets dat onder de Recepten, of Compofitien genoomen word.*

Infecta,

Infecta, *Ongediertens.*

Inspisseeren, *als men vloeibaare zaaken door de Kragt van het Vuur laat dik kooken.*

Instrumenta Activa, *door zig zelve werkende Werktuige als Vuur, Lucht &c.*

Instrumenta Passiva, *de geleid of bestierd werdende Werktuigen, als Vysel, Stamper, Spatels, &c.*

Liquor, *Vogt.*

Lutum, *Smeersel.*

Luteeren, *toesmeeren, toebepleisteren.*

Macereeren, (Maceratio) *een zaak een tyd lang weeken laaten.*

Menstruum, *een Zap dat oplost, door 't welk een hard Lichaam opengeslooten werd, welk vogt bekwaam is, de Kragt en Deugd uit de Voorwerpzelen te haalen, het heeft zyn naam, om dat geen, 't welk zal opgeslooten werden, gemeenlyk een Chymische Maand of veertig dagen in Digestie moet staan, in deeze tyd vergaat het Lichaam van een zaak.*

Metalla Perfecta & Nobiliora, *volmaakte Metaalen.*

Metallum Ignobile & Imperfectum, *onvolmaakt Metaal.*

Metallurgia, *de Wetenschap van de Natuur; verschil en eigenschap der Metaalen, en de Konst om dezelve te handteeren.*

Mixtum, (Mixtuur) *een Mengels of Vermenging.*

Partes (Particulæ) Oleosæ, Resinosæ, *Olieagtige of Harstagtige deelen.*

Per Descensum, *door Nederdaaling.*

Per Extinctionem, *door 't uitblusschen.*

Per Gradus, (Gradatim) *by graden, trapsgewyze, allengskens.*

Phlegma, *Wateragtigheid en Smaakloos vogt.*

Plogiston, (Plogistos) *dit zegt men van alles dat bekwaam is, vlam te verwekken of in vlam te veranderen en in 't bezonder van de Zwavel.*

Primum Movens, *de eerste oorspronglyke beweegende oorzaak.*

Principium, *een beginzel.*

Proprius, a, um, *eigen.*

Punctum Saturationis, *dat is by het vervaardigen van veel zaken, het teken van een genoegzaame verzadiging, namentlyk als men by een Alcali zo lang en zo veel Acidum 'er by doet, dat ze niet meer met elkanderen Effervesceeren of opkooken.*

Putresceeren, (Putrefactie) *verrotte of bederven laaten.*

Ratione, *uit reden, van wegens.*

Recipient, *Ontfanger.*

Regnum Animale, *'t Ryk der Dieren.*

Regnum Minerale, *'t Ryk der Metaalen en Mineraalen.*

Regnum Vegetabile, *'t Ryk der Aardse Gewassen, Planten &c.*

Residuum, *Overblyfsel.*

Retorta Tubulata *is een Retort, dewelke boven op de buik een gat heeft, door 't welk men 't Vogt of Poeder geduurende de Distillatie kan inbrengen.*

Satureeren, *Verzadigen.*

Separeeren, (Separatim) *Scheiden.*

Simplex, *Enkeld, Eenvoudig.*

Solveeren, (Solutio) *Ontbinden, Oplossen.*

Species, *zyn ondereengemengde zaaken.*

Spiritus Abstractitius, *een overgehaalde Geest.*

Spiritus Ardens, *een sterken brandende Geest.*

Spu-

Spurius, a, um, *Onecht*, *Valsch.*
Subjectum, *een Voorwerp.*
Subtiel, *Fyn.*
Tincturæ Crassiores & Tenuiores, *dikke en dunneren Tinctuuren.*
Vappa, *een verschaald Vogt.*
Vasibus, *daar onder zyn begreepen alle Potten, Flessen, Glaazen, Doozen &c. en al wat dient, om de Medicamenten in te bewaaren.*

REGISTER,

NB. Den Lezer zy verdagt, dat de Nummers gesteld zyn na de Vraage, en niet na de Pagina's.

Bal-

Flo-

Spi-

